

Notulen Statenvergadering van 27 mei 2019

INHOUDSOPGAVE
Notulen 27 mei 2019

	Presentielijst	Pagina 4
1	Opening, mededelingen voorzitter en vaststelling agenda	Pagina 6
2	Spreekrecht externen	Pagina 6
3	Vragenuur	Pagina 10
4	Notulen	Pagina 16
5	Hamerstukken	Pagina 16
5.1	Bekrachtiging geheimhouding opgelegd aan Provinciale Staten	Pagina 16
5.1.1	G-19-016 Ontwerpbesluit bekrachtiging geheimhouding bijlagen bij Statenvoorstel inzake uitrol Mijwater B.V. (PS 2019-39373)	Pagina 16
5.2	P-19-004 Statenvoorstel Verordening rechtspositie decentrale politieke ambtsdragers Provincie Limburg 2019	Pagina 16
6	Behandelstukken	Pagina 17
6.1	Statenvoorstel Wijzigingsverordening Omgevingsverordening Limburg 2014, paragraaf 2.14 Houden van geiten (dit agendapunt wordt in beslotenheid behandeld)	Pagina 17
7	Brief informateurs met verslag van informatieproces en advies voor formatie	Pagina 17
8	Verkiezing leden Eerste Kamer der Staten-Generaal	Pagina 40
9	Voorraadagenda	Pagina 58
10	Moties vreemd aan de orde van de dag	Pagina 58
11	Sluiting	Pagina 62

Presentielijst van de leden van Provinciale Staten van Limburg voor de vergadering van 27 mei 2019

Voorzitter

Bovens, drs. Th.J.F.M.

Frische, drs. G.H.C., agendapunt 1 tot en met 5.

Statengriffier

Pregled, mr. A.O.J.

Leden

Partij

Aanwezig

Absil, mevrouw drs. M.G.J.A.C.

Akker, LLM, dr. J.P. van den

Baneke, P.D.

Bastiaans, L.H.

Berghorst, mevrouw mr. A.

Bijnen, H.M. van

Burlet, MBA, R.J.H.

Caldenberg, M. van

Claassen, drs. R.A.B.

Claessens-Schepers, mevrouw Y.M.

Depondt-Olivers, mevrouw M.L.H.

Fischer-Otten, mevrouw A.M.J.N.

Franssen, R.J.H.

Frische, drs. G.H.C.

Geraats, J.M.L.

Geurts, ing. E.

Heldens, ing. T.M.

Hermans, L.J.

Housmans, R.W.P.E.

Ijpelaar, W.A.J.

Jenneskens, MA, mevrouw M.T.P.

Jetten, mevrouw T.G.M.

Jiménez Hastenrath, mevrouw C.L.

Kerseboom, mevrouw dr. S.

Koopmans, G.P.J.

Kuntzelaers, J.J.M.

Linden, H.M.V. van der,

Loomans, ir. P.J.M.

Mackus, H.J.H.,

Megens, B.J.M.H.

Mertens, mevrouw mr. K.G.M.

CDA

VVD

GroenLinks

VVD

PvdA

PVV

Forum voor Democratie

SP

PVV

SP

CDA

50PLUS

LOKAAL-LIMBURG

CDA

CDA

PvdA

VVD

PVV

PVV

CDA

D66

GroenLinks

PVV

Forum voor Democratie

CDA

PvdA

LOKAAL-LIMBURG

Partij voor de Dieren

CDA

PVV

GroenLinks

Nijskens, H.L.M.	VVD
Plusquin, mevrouw P.S.M.L.	Partij voor de Dieren
Reuser, J.A.A.M.	Forum voor Democratie
Rossel, A.	GroenLinks
Sande, C.A.W. van der	Forum voor Democratie
Smeets, B.B.P.M.	Forum voor Democratie
Straus, mevrouw drs. K.C.J.	VVD
Tegels, ir. ing. R.J.J.	CDA
Teunissen, MSc, J.M.T	D66
Thewissen, drs. M.W.	Forum voor Democratie
Vaessen, L.A.P.	D66
Valk, MCDM, ing. R.E. van der	SP
Vincken, drs. N.J.H.M.	Forum voor Democratie
Werrij-Wetzels, LLM, mevrouw M.	CDA
Wolters Gregório, J.	SP

Afwezig

Bosch, M.Th.	PVV
--------------	-----

Het college van Gedeputeerde Staten

Bovens, drs. Th.J.F.M.

Notulist

DemiSec

PROVINCIALE STATEN VAN LIMBURG VERGADERING VAN 27 mei 2019

1. Opening, mededelingen voorzitter en vaststelling agenda

De vicevoorzitter: Ik open deze vergadering en ik verzoek u allen te gaan staan. Aan het begin van deze vergadering, waarin wij samenkomen om de belangen van de provincie Limburg en haar inwoners te dienen, spreken wij de hoop uit dat onze arbeid vrucht zal dragen. Mogen wij kracht en inspiratie putten uit onze geloofs- en levensovertuiging met juiste waardering voor elkaars mening. Dat is onze bede aan God of aan elkaar. U kunt gaan zitten.

Wij hebben afmeldingen ontvangen van de heer Bosch van de PVV en de Commissaris van de Koning is vanaf 11:00 uur aanwezig in de vergadering, tot die tijd zal ik hem vervangen als voorzitter. Daarnaast hebben wij bericht gekregen dat mevrouw Jiménez Hastenrath van de PVV vanaf 13.00 uur aanwezig is.

We hebben een aantal mededelingen vanuit het Presidium. Het Statenvoorstel met betrekking tot de Verordening rechtspositie decentrale politieke ambtsdragers Provincie Limburg 2019, dat is vanmorgen in het Presidium besproken en wordt als hamerstuk doorgeleid naar deze vergadering, waarbij ambtshalve wordt gewijzigd dat er met betrekking tot opleidingen een apart scholingsplan wordt opgesteld, dat in het Presidium wordt vastgesteld. Dus die wijziging wordt nog in de verordening opgenomen, dat scholingsplan dat zult u dan later, nadat het is vastgesteld door het Presidium ter informatie krijgen.

Daarnaast stel ik u voor om het voorstel met betrekking tot de geitenhouderij in Limburg, de verordening en dergelijke, in beslotenheid in totaliteit te behandelen. Dat betekent ook dat de Staten dan in beslotenheid vergaderen, alleen de Statenleden, de Gedeputeerde Statenleden en de meest naaste adviseurs op dit dossier de behandeling bijwonen. Dat is akkoord?

Goed. Dan ga ik met u verder en mag ik in ieder geval een nummer gaan trekken daar waar wij spreken over hoofdelijke stemming. Op het moment dat er een hoofdelijke stemming zal gelden vandaag dan beginnen wij met het Statenlid dat zich verschuilt achter nummer 44.

Griffier Pregled: Van der Valk.

De vicevoorzitter: Van der Valk. Dan stel ik voor dat wij aanstonds starten met de vergadering. De lunch is voorzien om 12.30 uur en om uiterlijk 14.30 uur zullen wij starten met de voorbereidingen voor de verkiezingen voor de Eerste Kamer. Wettelijk gezien moeten die om 15.00 uur starten, daarvoor is enige voorbereiding nodig, dus we zullen zien waar we op dat moment in de agenda beland zijn. Het debat zal dan in ieder geval worden geschoten en na afloop van de procedure rondom de Eerste Kamerverkiezingen zullen we dan verdergaan met het inhoudelijke debat.

2. Spreekrecht externen

De vicevoorzitter: Wij gaan verder met het spreekrecht voor de externen. Voor het agendapunt omtrent de geitenhouderij in Limburg hebben zich een drietal sprekers gemeld: de heer Jos van de Sande namens het artsennetwerk Gezondheid, Natuur en Milieu, de heer Bert Brunninkhuis namens Q-uestion, Stichting voor mensen met Q-koorts en de heer Ruud Jacobs namens de Kerngroep Leefbaarheid Altweeterheide. De verzoeken tot in spreken voldoen aan de criteria zoals gesteld in artikel 17 van het Reglement van Orde van de Staten. Ik nodig de sprekers achtereenvolgens uit om

naar voren te komen naar het spreekgestoelte. Daar is vervolgens maximaal 5 minuten de mogelijkheid om de Staten toe te spreken en daarna kunnen er eventueel verhelderende vragen worden gesteld aan de sprekers. Het is niet de bedoeling om op basis van de sprekers met elkaar al het debat aan te gaan. Ik geef het eerst het woord aan de heer Van de Sande.

De heer Van de Sande: Fijn, hartelijk dank. Dank dat ik hier weer aanwezig mag zijn in deze Staten. Het is noodzakelijk denk ik om over de geitenhouderij nog eens even met u te spreken. De rapporten VGO-2 (Veehouderij en gezondheid omwonenden) en VGO-3 en daarna ook nog de gespecificeerde onderzoeken van enkele Provincies, hebben de basis gelegd voor een voorlopige stop op de geitenhouderij in 9 provincies. Na Limburg in december 2018, zijn er dit jaar nog Flevoland en Friesland bij gekomen. Vanuit de geitenhouderij is veel weerstand ontstaan op deze geitenstop en dat is op zich heel begrijpelijk, maar tegelijkertijd hebben situaties waarin boeren al eerder een vergunning hadden aangevraagd of waarin al toezeggingen waren gedaan of waar boeren zogenaamd van rechtswege een vergunning hebben ontvangen, veel ongerustheid veroorzaakt bij de bevolking en dat is ook begrijpelijk. Je zult maar extra gezondheidsrisico moeten lopen omdat de gemeente er een puinhoop van maakt. Dat hebt u gezien in de Zembla-uitzending denk ik en daar is de gemeente Maasdriel geen uitzondering meer op. Er zal maar een nieuwe vergunning doorgedrukt worden omdat zogenaamd de gezondheidssituatie daar beter van wordt, zoals in Altweeterheide. Nou, de situatie beter ja, dan kijken we alleen maar naar de wet zoals de situatie gegund is, maar daar gaat het toch niet om voor de burgers? Veel ongerustheid dus. Dit schaadt het vertrouwen in de overheid van die burgers en overigens komt die ongerustheid van de bevolking beslist niet alleen door de ophef in de media, zoals soms wel gezegd wordt over dit onderwerp, maar doordat mensen in de buurt van geitenstallen zelf constateren dat er nogal wat dorpsgenoten in hun omgeving kampen met ernstige longklachten. Zo weet ik uit eigen ervaring, ook uit Brabant en Gelderland. De rijksoverheid had natuurlijk al lang maatregelen moeten nemen, maar de Provincies hebben hun verantwoordelijkheid gelukkig genomen, waarvoor hulde. De weerstand uit de geitenhouderij leidt verder bij deze sector nogal eens tot een verkeerde interpretatie van wetenschappelijke inzichten, terwijl er in het onderzoek ruim voldoende reden is om van een robuuste associatie te spreken tussen geitenhouderij en gezondheid. Die relatie is namelijk in 3 aanvullende onderzoeken aan de orde geweest in maar liefst 7 jaar en die relatie leidt dan hoe dan ook voor die inwoners binnen die 2 kilometer van de geitenstal tot een verhoogde kans op longontsteking van 20 tot 50% extra en niet slechts tot een paar procenten wat wordt soms gezegd wordt. U kunt daar de hoofdonderzoeker, professor Heederik, nog in Zembla op naluisteren. Ik moet die verkeerde interpretaties helaas vaak uitleggen en als daar nog onduidelijkheden over zijn dan kunt u daar vragen over stellen. Zo ontstaat druk op de politiek om toch uitbreidingsruimte te scheppen voor de geitenhouderij, echter, op het verkeerde moment. De veroorzaker, de boosdoener, van de longontsteking is helaas, ondanks uitgebreid onderzoek, nog niet gevonden. Dat betekent dat boeren, ook al zouden ze het heel graag willen, nu onmogelijk voorzorgen kunnen nemen om de risico's voor de gezondheid te beperken, tenminste waar het gaat om die actuele situatie van die longontsteking, dat is niet te beperken op dit moment. Het is dan ook sowieso niet aan te bevelen om op dit moment uitbreidingen van het aantal dieren toe te staan, ondanks eventuele toezeggingen of extra voorzieningen die voor de gezondheidsbedreiging misschien op andere terreinen positief zouden kunnen zijn. Wij moeten helaas wachten tot nader onderzoek meer helderheid verschaft en werkelijke preventie mogelijk is. Dat is nu niet. De afwijkmogelijkheid, zoals dat in het Statenvoorstel heet, om uitbreidingen van het aantal dieren toe te laten, lost ons actuele gezondheidsprobleem niet op en werkt mogelijk zelfs averechts. Die stop op de geitenhouderij is dus niet voor niets gekomen. Het toegenomen aantal longontstekingen is een flink gezondheidsrisico voor omwonenden binnen die 2 kilometer. Onze gezondheid heeft daarom recht op een complete volledige stop op de geitenhouderij zoals in andere provincies en niet in mogelijkheden nog scheppen op dit moment. Als we verkeerd investeren op dit moment, heeft de gecontroleerde

uitbreidingsruimte voor onze gezondheid niets opgeleverd en brengt het toegenomen aantal dieren alleen maar negatieve consequenties voor onze gezondheid met zich mee. Overigens ben ik trouwens van mening dat u als Provinciebestuur samen met Rijk en gemeenten absoluut grenzen moet bepalen ten aanzien van de veehouderij in nabijheid van de bevolking. Dat geldt niet alleen voor de geitenhouderij.

De vicevoorzitter: Mag ik u vragen af te ronden?

De heer Van der Sande: Ja. We moeten voorkomen dat onze volksgezondheid nog meer onder druk komt te staan door de steeds grotere concentratie van dieren op een steenworp afstand van onze bevolking. Heel hartelijk dank voor uw aandacht.

De vicevoorzitter: Dank u wel mijnheer Van der Sande. Ik kijk naar de Statenleden of daar behoefte is aan het stellen van aanvullende vragen aan de heer Van der Sande. Dat is niet het geval, dan dank ik u voor uw inbreng. Dan geef ik nu het woord aan de heer Brunninkhuis. Ook u bent uitgenodigd om naar het spreekgestoelte te komen en u heeft ook 5 minuten tijd om de Staten toe te spreken.

De heer Brunninkhuis: Goedemorgen en dank u wel mijnheer de voorzitter, dank u wel geachte Statenleden dat u mij de gelegenheid geeft om namens Q-uestion, de patiëntenvereniging voor Q-koortspatiënten hier het woord te voeren. Ik ben voorzitter daarvan en ik ben zelf Q-koortspatiënt. De Provincie Limburg heeft een stop op uitbreiding van het aantal geiten afgekondigd vorig jaar. Aanvragen om uitbreidingen van stallen van voor 18 december 2018 zijn van deze stop uitgezonderd. Het plan dat vandaag voorligt en dat ik in het weekend bestudeerd heb, beoogt meer uitzonderingen toe te staan. Q-uestion heeft daar bezwaren tegen, bedenkingen bij en ruggespraak met mensen in het bestuur geeft ook aan dat men zich ernstig zorgen maakt. Ik heb daarvoor 9 korte verklaringen binnen deze 5 minuten die u mij toestaat. Er zijn 3 onderzoeken van het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) en het RIVM is een zeer hoog geacht, ook wetenschappelijk, instituut. Professor Heederik heeft in die 3 onderzoeken laten zien dat er een consistente en ondubbelzinnige uitkomst uit die onderzoeken komt. Rondom geitenstallen is de kans op longontsteking veel hoger dan normaal, 20 tot 50%. Hoe dat precies komt is nog niet duidelijk en dat wordt ook onderzocht. Dit is voor 9 provincies waaronder uw Provincie de directe aanleiding geweest voor een stop. Dat is een juiste voorzorgsmaatregel, waar de minister van Landbouw opnieuw, net als 10 jaar geleden, ernstig verzaakt. Uitbreiding, en dat is mijn 2^e opmerking, van het aantal geiten in bestaande stallen zal met die wetenschap van het RIVM leiden tot meer longontsteking voor omwonenden, voor burgers, voor Limburgers. De overheid die uitbreiding van geiten toestaat, doet dat dan willens en wetens ten koste van de gezondheid van mensen. Ik weet niet of dat een zorgvuldige weging is tussen het private economische belang van enkelen tegen het algemene belang van de gezondheid van velen. Mijn 3^e opmerking. Door te wijzen op de afwezigheid van een causaal verband tussen stallen en gezondheid, zoals ik in uw nota lees op pagina 5, en daarmee vragen om een wiskundig bewijs tussen oorzaak en gevolg, zoals u nu doet, dat komt op mij zeer merkwaardig over. Minister Verburg, u kent haar allemaal nog, deed dat ook, vroeg ook om een wiskundig bewijs en handelde niet. Dat pakte desastreus uit, 100 doden en 1500 chronische zieken die geen uitzicht op genezing hebben. Ook in Limburg, hier, zijn mensen overleden, ook in Limburg zijn nog veel mensen ongeneeslijk ziek, ruim 10 jaar na dato en mijn les en de les die ik graag ook hier aan u voorhoud, is dat besturen geen wiskunde is, het is geen 100 bewijs vragen, maar is kiezen uit waarschijnlijkheden en die waarschijnlijkheden kunt u halen en die worden voorgeschoteld door het RIVM. 4, bij de risico's die in de notitie staan op pagina 3 wordt gekeken naar wat de rechter kan oordelen en naar de mogelijke claims van de geitenboeren. U gaat voorbij aan het risico dat de omwonenden lopen, ook zij, en dat gebeurt in toenemende mate kan ik u verzekeren, kunnen u aansprakelijk stellen voor het

willens en wetens in de waagschaal stellen van hun gezondheid en dat doet u ook wanneer u dit voorstel besluit aan te nemen want u heeft naar hen toe, naar al die Limburgers wel degelijk een zorgplicht, zo lees ik ook in het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens. 5, in uw voorstel stelt u dat er onvoldoende duidelijkheid is over het causaal verband tussen geitenstallen en het voorkomen van longontsteking en daarmee geeft u aan onvoldoende waarde te hechten aan de consistente uitkomsten van het RIVM. Dat was voor u ook de reden om die stop in te voeren. 6, in dit verband is het helemaal vreemd dat u geen twijfel heeft over de uitbreiding van geiten met proefstalregelingen met nadruk op 'proef' en het toepassen van nog niet erkende technieken. Kortgezegd 7, u twijfelt wel aan de uitkomsten van 3 degelijke wetenschappelijke onderzoeken, maar u twijfelt niet aan de mogelijkheden van staluitbreiding met nog niet bewezen technieken en uiteraard staan in dit voorstel ook voorschriften om te gaan meten, maar u weet net zo goed als ik dat voorschriften stellen 1 is en dat het handhaven van voorschriften 2 is. Nummer 8. Er zijn in Nederland 9 provincies met een geitenstop, Limburg was de 7^e die deze maatregel nam, u bent nu de 1^e Provincie die deze stop weer ontkracht en versoepelt. Het argument daarvoor ligt in het faciliteren van de geitenindustrie die in Limburg landelijk gezien het afgelopen jaar het sterkst is gegroeid, met maar liefst 38%. Zorg om de volksgezondheid die hier in deze zaal een halfjaar geleden bestond om de stop in te voeren, is op dit moment alweer minder aanwezig. Dat baart mij grote zorgen en de reden daarvan is mij ook niet duidelijk.

De vicevoorzitter: Mag ik u vragen om af te ronden?

De heer Brunninkhuis: Ik besluit. Punt 9, in het krachtenveld van de huidige maatschappij is de burger vaak de onderliggende en kwetsbare partij. Het agro-industriële complex met al zijn adviseurs en belanghebbenden is duidelijk veel machtiger. Een zorgvuldige overheid dient zich daarvan bewust te zijn, behoort de zwakkeren te beschermen en het algemeen belang voorop te stellen, ook in het onderhavige voorstel. Ik dank u zeer voor uw aandacht.

De vicevoorzitter: Dank u wel mijnheer Brunninkhuis. Misschien dat u nog even blijft staan, dan kijk ik of er nog vragen zijn vanuit de Staten. Dat is niet het geval, in dat geval dank ik u voor uw inbreng. Dan gaan wij verder met de 3^e spreker op dit thema, dat is de heer Jacobs. Ook u bent uitgenodigd om naar het spreekgestoelte te komen en u heeft 5 minuten de tijd om uw inbreng te delen met de Staten.

De heer Jacobs: Beste Statenleden, geachte voorzitter, ik vind het heel vreemd dat de verantwoordelijk gedeputeerde besluit om niet naar de sprekers te luisteren, maar dat terzijde. Eigenlijk is het van de zotte dat ik hier gebruik moet maken van mijn spreekrecht omdat deze casus qua besluitvorming zo verdomd simpel is: stemt u voor volksgezondheid van velen of stemt u voor het economisch belang van enkele ondernemers waarvoor het alleen maar extra inkomen oplevert en neemt u onomkeerbare risico's voor lief? Ik spreek namens de Kerngroep Leefbaarheid Altweeterheide en het buurtschap Meijbaan onze grote zorgen uit. De casus is in Altweeterheide-Weert heel simpel, een melkveehouder met circa 150 koeien, melkkoeien, en 100 hectare grond rondom het dorp is voornemens een geitenhouderij te gaan vestigen in tot afgelopen jaar leegstaande en zwaar verouderde pluimveestallen in Altweeterheide, ze stonden meer dan 20 jaar leeg. De locatie ligt op 300 meter van de bebouwde kom en circa 400 meter van een basisschool met een kindcentrum. De niet-complete aanvraag voor deze geitenhouderij is ingediend vóór december 2018 en zou in het huidige voorstel vallen onder de overgangsregeling. Nog steeds ligt er echter geen complete aanvraag. Het is een feit dat binnen een straal van 2 kilometer van een geitenhouderij de omwonenden meer risico lopen op longontsteking. Door vorige sprekers al aangehaald, door Dick Heederik, hoogleraar diergeneeskunde aan de Universiteit Utrecht, worden cijfers van 20 tot 50%

genoemd op een grotere kans op longontstekingen. Feit is ook dat nog niet bekend is waarom dat zo is. 1 ding is wel duidelijk, de link met de geitenhouderij is ondanks alle opmerkingen in uw voorstel onomstotelijk door diverse opvolgende onderzoeken bewezen. Pas in 2020 verwacht het RIVM meer duidelijkheid op de daadwerkelijke bron hiervan. Zelf wil de geitensector met onbewezen technologieën risico's inperken waarvan de oorzaak niet bekend is, veel gekker moet het niet worden in dit land. 'Ach, een longontsteking wat stelt dat nou voor? Een beetje antibiotica en we kunnen er weer tegenaan' zeggen sommigen. Dit geldt helaas niet voor kwetsbare ouderen, kinderen en voor mij persoonlijk. Als lijder, met een lange ij, aan een chronische aandoening, weet ik dat met herstel vele weken, maanden en soms wel tot een jaar gemoeid is. Los van het feit of antibiotica überhaupt nog wel aanslaat bij mij, zoveel van die rommel heb ik al intraveneus en oraal toegebracht gekregen. Ik maak me dan ook ernstige zorgen om de consequenties voor mijn gezondheid als dit initiatief doorgaat en ik ben niet de enige in de directe omgeving die er slecht van slaapt. Het voorliggende voorstel is een typisch voorbeeld van 'procedure gevolgd, patiënt overleden', is dat wat u wilt als volksvertegenwoordigers? Altweeterheide is een dorp waarvan de inwoners houden van rust, ruimte, met een school, een paar horecagelegenheden, een harmonie en overige verenigingen, maar het is ook een dorp waar een aantal bewoners niet rechtstreeks durft te zeggen dat men tegen een plan voor een geitenstal in het dorp is uit angst voor negatieve reacties van de ondernemersfamilie. Ook daarom sta ik hier, om namens deze bewoners het woord te doen. Wij als Kerngroep Leefbaarheid Altweeterheide verzoeken u tot er daadwerkelijk effectieve maatregelen genomen kunnen worden tegen het fors toegenomen gezondheidsrisico voor omwonenden van geitenstallen, geen uitbreiding of nieuwvestiging van geitenhouderijen toe te staan. Ook niet als er al een al dan niet complete aanvraag ligt die dateert van vóór december 2018. In uw verordening wilt u tevens nog even een uitzondering maken voor verandering huisvestingssystemen of wijziging van de categorie geiten die niet leiden tot een toename op het gebied van ammoniak en fijnstof. Zowel de GGD als de Gezondheidsraad voegen volgens de door initiatiefnemer ingediende stukken hier geur aan toe. Laat nu ammoniak en fijnstof inderdaad marginaal afnemen ten opzichte van de referentiesituatie. De geurbelasting neemt, ondanks de inzet van additionele niet-bewezen technische middelen, fors toe. Is in deze verordening bewust het geurcriterium weggelaten? Het belang van de gezondheid van alle inwoners van Altweeterheide, het betreft circa 1000 omwonenden, dient vóór het economisch belang te gaan van 1 ondernemer waarvoor dit plan in zijn bedrijfsvoering slechts bijzaak is. U dient het voorzorgsprincipe te hanteren, juridisch wordt die al lang gesteund door een uitspraak van de rechtbank in Zeeland-West-Brabant van medio maart 2019. Indien de volksgezondheid echt hoog in het vaandel staat van u als vertegenwoordigers, rest u slechts 1 optie: dit voorstel naar de prullenbak verwijzen. Dank voor uw aandacht.

De vicevoorzitter: Dank u wel mijnheer Jacobs. Ik kijk rond of er nog aanvullende vragen zijn vanuit de Staten. Dat is niet het geval. Dan dank ik u mijnheer Jacobs en dan zullen de Staten uw inbreng en die van de vorige sprekers bij het debat betrekken op een later moment. Dank u wel. Wij komen daarmee aan het einde van de insprekers.

3. Vragenuur

De vicevoorzitter: En ik ga met u over naar agendapunt 3, dat betreft het vragenuur. Er is een verzoek tot het stellen van mondelinge vragen ingediend door Statenlid Rossel namens de fractie GroenLinks en dat gaat over de lachgasmissie op Chemelot. Dat verzoek is door de Commissaris van de Koning beoordeeld en hij heeft het verzoek gehonoreerd. De vragensteller wordt kort het woord verleend om 1 of meerdere vragen te stellen aan de verantwoordelijk gedeputeerde en een korte toelichting van maximaal 5 minuten daarop te geven. Tijdens deze toelichting zijn geen interrupties toegestaan. Na de beantwoording door Gedeputeerde Staten krijgt de vragensteller

desgewenst het woord om aanvullende vragen te stellen en vervolgens kan aan andere Statenleden het woord worden verleend om eveneens aanvullende vragen te stellen, waarna deze in totaliteit door Gedeputeerde Staten worden beantwoord. Dit alles gezegd hebbende, starten we met de mondelinge vragen inzake de lachgasemissie op Chemelot en het woord is aan de heer Rossel.

De heer Rossel (GroenLinks): Voorzitter, GroenLinks heeft afgelopen jaren vaker het dossier Chemelot op de agenda gezet en met name ook de veiligheid en de toekomst van Chemelot op de agenda gezet want veiligheid moet boven alles staan en het blijkt keer op keer dat er toch twijfel blijft of we qua veiligheid en ook qua milieu in control zijn wat betreft de activiteiten die op Chemelot plaatsvinden. Er is veel werkgelegenheid mee gemoeid wat er op Chemelot plaatsvindt en het is ook voor GroenLinks belangrijk dat werkgelegenheid zo goed mogelijk geborgd blijft. Wij willen dan ook dat het college in de toekomst mogelijk beter gaat inzetten op het in control houden van dat multi-usercomplex. We hebben de vorige Statenperiode een zeer uitvoerige affaire hadden met Pyrazool, waarvan we niet eens wisten wat het deed, maar dat we er eigenlijk te laat achter kwamen dat er goedjes in het water werden geloosd vanuit fabrieken op Chemelot. We hebben verleden jaar een zeer uitvoerig rapport gehad van de Onderzoeksraad voor Veiligheid (OvV) naar aanleiding van meerdere incidenten op het multi-usercomplex Chemelot en nu komt er weer een konijn uit de hoge hoed dat een 3^e fabriek lachgasemissie uitstoot, al jarenlang zonder dat dit gemeten wordt of geregistreerd wordt. Dan blijven wij onze vraag hardop stellen: hoe kan dit allemaal blijven gebeuren? Hoe kan het dat we iedere keer vragen stellen hier en dat we iedere keer te horen krijgen: het gaat goed, het gaat goed, het gaat goed, maar dat uiteindelijk toch andere gremia zoals de OvV, onderzoek moeten instellen, ons moeten adviseren dat het toch allemaal niet in kannen en kruiken is, dat we tot op de dag van vandaag ook nog altijd zitten te wachten op concrete plannen wat betreft de veiligheid op Chemelot en dat ook dit soort incidenten weer opnieuw boven water komt. Voorzitter, GroenLinks wil graag toch dat we meer grip gaan krijgen op veiligheid en op milieugebied wat betreft fabrieken die op Chemelot gevestigd zijn en daarom de volgende vragen aan het college:

1. Wat kunt u ons nu precies allemaal vertellen over dit nieuwe incident van een fabriek op Chemelot welke eveneens jarenlang lachgasemissie pleegt zonder dat dit werd gemeten en geregistreerd?
2. Wat vindt u in het algemeen van lachgasemissie, hetgeen 265 maal vervuilerder is als broeikasgas als CO₂-emissie?
3. Welke toekomst is er volgens u voor bedrijven met deze vorm van emissie, gelet op de klimaatdiscussie en reeds gemaakte of in wording zijnde afspraken hieromtrent?
4. Welke rol heeft de Provincie dan wel de Regionale Uitvoeringsdienst (RUD) Zuid-Limburg nu precies gehad bij deze casus?
5. Wie is nu verantwoordelijk voor de meting en registratie van deze emissie?
6. Welke bedrijven op Chemelot en ook daarbuiten in Limburg stoten deze aard van emissie allemaal uit?
7. Om hoeveel tonnage emissie omgerekend naar CO₂ gaat het precies per bedrijf en in totaal in Limburg?
8. Deelt het college de mening van GroenLinks dat door deze casus de opgave voor Limburg om te voldoen aan het Klimaatakkoord van Parijs nog groter wordt en zo nee, waarom niet?
9. Zijn de Provincie op het gebied van veiligheid en de RUD Zuid-Limburg voor de Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving (VTH)-taken op het gebied van milieu nu in control op Chemelot en zo ja, hoe verklaart u dan al deze incidenten en zo nee, wat is niet in orde en wat gaat u eraan doen?
10. Wanneer kunnen Provinciale Staten concrete plannen of veiligheidsplannen verwachten naar aanleiding van het rapport van de OvV van verleden jaar, 2018?
11. Op 12 april 2019 heeft het college tijdens de vergadering van de interim-Statencommissie op initiatief van GroenLinks de bereidheid uitgesproken te willen kijken naar 100% toezicht van de

Besluit risico's zware ongevallen (Brzo)-bedrijven in Limburg, dat betreft beide RUD's, zowel de Uitvoeringsdienst Zuid als Noord. Wanneer kunnen Provinciale Staten hier nadere informatie over verwachten?

Dan mijn laatste vraag 12, voorzitter en dan rond ik af.

12. Welke rol ziet het college voor de Provincie Limburg om deze lachgasemissie zo snel mogelijk ongedaan te maken?

Dank u wel.

De vicevoorzitter: Dank u wel mijnheer Rossel. Dan is het woord achtereenvolgens aan de gedeputeerde Geurts en daarna de gedeputeerde Van den Akker.

Gedeputeerde Geurts: Dank u wel voorzitter. Chemelot is en blijft een complex gegeven. Als je kijkt naar de situatie van het totale bedrijventerrein is dat een aaneenschakeling van chemische processen en u noemt terecht en u maakt zich met mij terecht zorgen over incidenten die zich hebben voorgedaan, maar het is de vraag... Je moet onderscheid maken tussen incidenten en continue processen die opgemerkt worden. Het Pyrazoolprobleem en ook de uitstoot van lachgas is wat mij betreft geen incident, dat is een continu proces. Een incident is op het moment dat er iets onverwachts gebeurt en een onveilige situatie ontstaat. Desalniettemin ben ik het met u eens dat de uitstoot van lachgas eerder door ons opgemerkt had moeten worden en dat heeft ook mij als verantwoordelijk portefeuillehouder van handhaving wel aan het denken gezet en ik stel ook met u de vraag: hoe stevig zijn wij in control op dat totale complex? Als je gaat kijken, en ik heb daar de afgelopen uren ook nadrukkelijk overleg gehad met de RUD, dan moeten we constateren dat er qua toezicht, toezichthoudende rol van ons, we daar met betrekking tot de uitgeschreven vergunningen in control zijn en daar worden niet of nauwelijks overtredingen geconstateerd, maar uiteindelijk moet je dan ook daarboven gaan hangen en moet je met elkaar ook kijken of die vergunningen die er liggen ook in control zijn en dat is de opdracht die ik vanmorgen ook heb uitgezet. Wij gaan kijken, en dat is ook een continu proces want ook in zo'n complex gebied als Chemelot dat continu in ontwikkeling is, continu in verandering is, waar continu nieuwe processen aan worden toegevoegd, daar moet je ook kijken, daar moet je in control zijn wat betreft de vergunningverlening en u haakt daar een goed punt aan waar wij naar moeten kijken. Als je gaat kijken naar de uitstoot van lachgas, ben ik wel verbaasd hoe dat hier in Nederland geregeld is. Met betrekking tot de uitstoot van broeikasvergunningen, daar is de Nederlandse Emissieautoriteit (NEa) voor verantwoordelijk, terwijl wij wel samen met het Chemelotterrein moeten registreren welke broeikasgassen er worden uitgestoten. Als je dan kijkt naar lachgas, dan is er in Nederland geen normering opgesteld hoe je dat uiteindelijk moet gaan meten en, ik heb dat vanmorgen genoemd, dan krijg je een cijfer van Chemelot, maar wat stelt dat cijfer nou concreet voor als er geen norm is waaraan je kunt toetsen hoe je dat moet meten? Ik verwacht dan ook van de RUD, van de toezichthoudende rol, dat wij gaan verifiëren de komende tijd met vergelijkbare plants hoe je dat dan meet, dat je dus ook je meet- en registratiesysteem valideert en daar heb ik tijd voor nodig. Daar hebben we tijd voor nodig omdat met elkaar te gaan uitzetten. Als ik dan terugga naar de vragen die u stelt, en u stelt er een stuk of 12, en dan ga ik daar naartoe. Ik ben ingegaan op het incident en ja uw constatering dat er jarenlang lachgas is uitgestoten dat niet is geregistreerd, is een correcte. Vanaf 2017 is dat gemeld en wij gaan ook kijken welke gevolgen dat heeft voor onze relatie met Chemelot: moeten wij daar een handhavingsactie al dan niet op uitzetten? Dat gaan wij de komende tijd ook onderzoeken. Wat vindt u van lachgasemissie in het algemeen? Ja, ik heb daar weinig van te vinden. Lachgas wordt op tal van gebieden uitgestoten en dat is zoals wij onze maatschappij hebben ingericht en hoe wij processen hebben georganiseerd in Nederland en ja het klopt, als wij lachgas kunnen afvangen of anders kunnen..., dus niet in de atmosfeer terecht laten komen, heeft dat een groter effect dan dat wij CO₂ afvangen. Dus er moet alles op gericht zijn om lachgasbronnen te detecteren en ook te gaan afvangen want wil je iets bereiken met betrekking tot het

terugdringen van broeikasgassen, moeten wij daar actie op uitzetten en dat hebben we ook de afgelopen tijd gedaan. Wij zijn aan de slag gegaan met Chemelot en niet voor niets is de lachgasproblematiek op de agenda gekomen en zijn we daarover in gesprek gegaan met het Rijk en ook Chemelot is in gesprek gegaan met het Rijk om te kijken of wij de bekende bronnen kunnen gaan afvangen en daarmee grote stappen kunnen zetten hier in Limburg met betrekking tot het elimineren van uitstoot van broeikasgassen.

De vicevoorzitter: Mag ik u vragen wat versnelling aan te brengen in de beantwoording?

Gedeputeerde Geurts: Ja, het zijn hele complexe vragen, die ook hele complexe antwoorden nodig hebben. Als ik ga kijken naar de totale klimaatdiscussie met de verduurzaming van Chemelot heeft mij geleerd dat we daar nog dichterbij moeten gaan zitten vanuit het Provinciehuis om uiteindelijk daar een aantal slagen te kunnen gaan slaan. Ik moet er wat sneller doorheen. Welke rol heeft de Provincie dan wel de RUD nu precies gehad in deze casus? Wij hadden in onze toezichthoudende rol moeten constateren dat er een bron is die wij niet hebben gezien de afgelopen jaren, maar uiteindelijk het effect dat het heeft, als je dat wel had geweten, was natuurlijk ook nihil geweest. Dan was het enkel geregistreerd en wij weten dat het RIVM in ieder geval sinds 2017 dat het gemeten is, de uitstoot van deze fabrieken wel meeneemt in de totale broeikasgassenuitstoot. Dus uw vraag 'wat betekent dit nu voor de opgave van Limburg in totaliteit?', die wordt daar niet groter mee omdat in de cijfers van het RIVM daar al rekening mee is gehouden. Het maakt het wel een stuk makkelijker want we hebben de bronnen en we kunnen ons nu richten op die bronnen waar lachgas wordt uitgestoten. Uiteindelijk de vragen. Wij moeten de komende maanden het nodige huiswerk doen om te kijken: hoe is het nu mogelijk... Uiteindelijk is dit geconstateerd en wij moeten... Als je naar zo'n complex gebied als Chemelot kijkt, zal er altijd... Je kunt 100% nooit zeker zijn dat je het compleet in control hebt, maar daar moet het streven wel naar gericht zijn. Dus dit incident dat nu oppopt, deze constatering die nu wordt gedaan, komt omdat wij elke dag serieus met dit complex bezig zijn en daar kun je nog achteraf constateren dat het niet mag of dat het niet gemogen had, dat we het eerder hadden moeten constateren, maar de complexiteit van Chemelot vraagt onze continue aandacht en wij moeten de komende maanden met elkaar gaan bedenken, ook in deze Statenzaal: hoe gaan wij met dat complex om en ik vind het ook noodzakelijk dat er een stevig onderscheid wordt gemaakt in handhaving en vergunningverlening en de economische processen die op Chemelot plaatsvinden. Daar moet een goede splitsing in worden aangebracht want het zijn 2 totaal verschillende verantwoordelijkheden en ik geef dus ook de formateurs mee, waar we het dadelijk over hebben, om dat uiteindelijk ook te organiseren in de toekomst, zodat wij beter in control komen op het Chemelotverhaal, zodat ook Chemelot een betere bijdrage kan gaan leveren in de aanpak van het terugdringen van de broeikasgassen in Limburg.

De vicevoorzitter: Dank u wel gedeputeerde Geurts. Dan is het woord nu aan gedeputeerde Van den Akker.

Gedeputeerde Van den Akker: Dank u wel voorzitter. Dank aan de heer Rossel voor de vragen en de heer Geurts is al op een aantal dingen ingegaan en terecht zoals hij stelt dat wij ook in onze portefeuilles binnen het college van Gedeputeerde Staten onderscheid maken tussen toezicht, handhaving en vergunningverlening aan de ene kant en het aspect van economische belangen aan de andere kant, zal ik ook met name het laatste onderdeel van die vragen ingaan en de klimaatopgave voor Chemelot is aan de ene kant een enorme opgave in ons ontwerpklimatekkoord binnen de klimaatafspraken van Parijs, maar het is ook een enorme kans en ook het terugdringen van lachgas van de fabrieken op Chemelot waar in ieder geval een deel al binnen de Europese regelgeving valt waarvoor dat wel is geregeld en voor een deel waarin dat nog niet is geregeld, is ook

een grote kans. We zijn ook blij dat Chemelot dat zelf goed tussen de oren heeft, dat ze dat al op een aantal manieren natuurlijk in plannen heeft vervat, bijvoorbeeld via Chemelot 2025 en ook recentelijk in het plan, we hebben meer dan een plan in het kader van de onderhandelingen over het ontwerp Nationaal Klimaatakkoord. Het is ook niet voor niets dat ons college afgelopen jaar in het Limburgs Aanbod dat wij aan het kabinet hebben gedaan, dit als een van de topprioriteiten heeft gedefinieerd en niet voor niets dat de NOS de afgelopen week ook kopte dat met het enorm terugdringen van lachgas er een enorme klimaatklapper te maken is. Daar zit wel een flink prijskaartje aan, maar dat is wat ons betreft ook 1 dat zowel bedrijfsleven als overheid samen zullen moeten gaan dragen. U draagt er ook aan bij of in ieder geval de Provinciale Staten die afgelopen voorjaar nog hebben ingestemd met de oprichting van het Brightlands, het instituut Brightsite, het Brightlands Sustainable Technology Center, maar ook het Brightlands Materials Center. Wat kan namelijk gebeuren als we die lachgasuitstoot van 0,9 megaton per jaar weten terug te dringen, dan hebben we daarmee 85% van de lachgasuitstoot te pakken op Chemelot en dat is veel goedkoper dan veel andere manieren van het terugbrengen van CO₂, het is 265 keer zo effectief en ook veel goedkoper. Daarom hebben wij ons ook actief ingezet in het kader van de klimaatonderhandelingen om dat hoog op de agenda van het Klimaatakkoord te krijgen. We hebben ook een oproep aan het Rijk gedaan om in het kader van de Urgenda-uitspraak daar spoedig maatregelen voor te treffen. Dat is natuurlijk aan de industrie zelf en die brengt dat ook onder de aandacht, die zijn daar in overleg over met het Rijk, maar we begrijpen de opgave wel omdat wij met zijn allen willen dat de omgeving voor Limburg gezonder en schoner wordt. Dat is ook een antwoord op de laatste vraag van de heer Rossel: welke rol ziet het college voor de Provincie? Wij hebben natuurlijk ook opgemerkt dat het kabinet heeft aangekondigd om € 500 miljoen voor de reductie te realiseren die is opgelegd in het Urgendavonnis en we hebben dus ook aangegeven dat hier ook een deel voor de lachgasreductie kan worden gerealiseerd. De verduurzaming van Chemelot is dus echt topprioriteit voor ons college en voor Chemelot zelf en het is belangrijk dat wordt geïnvesteerd in de technologie, hoe je dat kan terugdringen via katalysatoren of op andere manieren, dat die acrylonitril, dat natuurlijk wel producten zijn waar we ook in onze samenleving behoefte aan hebben, het krantenartikel sprak over het plastic waar legosteentjes van gemaakt worden om het maar even plastisch te verwoorden want we moeten uiteindelijk met elkaar ook wel onze industrie en onze producten draaiende blijven houden. Wordt daarmee de klimaatopgave groter? Nee, volgens ons niet omdat het namelijk ook al onderdeel van de onderhandeling over het Klimaatakkoord is en omdat het RIVM dit ook al sinds 2017 meetelt in de opgave. De heer Rossel stelde nog vraag over het rapport van de OvV. Er is nog geen concrete datum aan te geven wanneer de plannen gereed zijn. Het is wel zo dat het plan van aanpak klaar is, dat is afgelopen week ook in het bestuurlijk overleg met de omliggende gemeenten besproken en komt deze week ook verder aan de orde in een overleg met de OvV en na dit overleg kunnen we ook richting Provinciale Staten aangeven hoe dit verdere proces eruitziet. Ik verwacht zelf dat we de plannen en de uitvoering daarvan in de loop van dit jaar gereed hebben.

De vicevoorzitter: Dank u wel mijnheer Van den Akker. Ik kijk naar de heer Rossel of er na de uitvoerige beantwoording nog behoefte is aan aanvullende vragen en dat is het geval. Het woord is aan de heer Rossel, GroenLinks.

De heer Rossel (GroenLinks): Voorzitter, ik dank de gedeputeerden Geurts en Van den Akker voor de uitvoerige beantwoording. Ze hebben wat meer tijd voor de totale beantwoording dan ik heb voor het stellen van vragen. Een aantal vervolgvragen. Wat toch onduidelijk blijft, is hoe het kan gebeuren überhaupt dat niet alleen het constateren dat iets wordt uitgestoten, maar ook dat uiteindelijk de meting en de registratie daarvan niet op orde is en in het mechanisme, waar faalt het dan want dat blijft voor ons onduidelijk. Vraag 2, gedeputeerde Geurts zegt in zijn beantwoording dat in het toezicht eigenlijk geconstateerd moet worden dat die emissie plaatsvond, maar wie had er verantwoordelijk

moeten zijn voor het meten en registreren uiteindelijk van dat lachgas? Want daar is ook in de media een hele discussie over geweest de afgelopen dagen. Vraag 3 die ik in het vervolg wil stellen, ook aan gedeputeerde Geurts is dat die zegt: de totale opgave voor Limburg wordt niet groter. Echter, als we nu achteraf zien dat iets extra wordt uitgestoten, wat ook niet eerder is gemeten, noch is geregistreerd, dan werkt dat ook na de jaren in het verleden door en dan heb je dus door de jaren heen veel meer uitgestoten dan je aanvankelijk had gemeten en geregistreerd. Wordt dan niet toch de opgave groter is eigenlijk onze logische redenering. Hoe kan het dat het college dat ontkennend beantwoordt? Ik vind de vraag hoe wij met het complex omgaan en wanneer we daarover gaan praten, dat is een vraag die we nu al voor de 3^e of de 4^e keer stellen sinds we de vorige Statenperiode toch wat intensiever ook op dat complex zijn gaan sturen samen met het college en het college heeft natuurlijk ook nog de 3 investeringslijnen van Limburg, waarin Chemelot 1 van die 3 investeringslijnen is, met name om die kanteling naar een duurzaam behoud van Chemelot te waarborgen, in gang gezet, maar het blijft voor ons als Staten vaag om met het college grip te houden op wanneer we nu concreet plannen mogen verwachten want ik snap dat de fabrieken aan zet zijn, zij zijn natuurlijk primair verantwoordelijk voor de activiteiten die zij plegen, maar wij moeten natuurlijk als overheid toezien dat dat veilig gebeurt en dat het in het kader van milieuregels gebeurt.

De vicevoorzitter: Mag ik u vragen om zich te beperken tot de vragen? U kent de spelregels, het is geen debat in 2 termijnen, maar aanvullende vragen.

De heer Rossel (GroenLinks): Ik moet het ombuigen naar vragen, excuses. De laatste vraag die ik dan wil stellen. Het plan van aanpak, ook dat blijft boven de markt hangen. Ik zou toch ook graag in de loop van dit jaar, dat kan ook het einde van het jaar zijn, hoe kan het dat het zo lang moet duren, als we een indringend rapport hebben gehad en ik zie ook in andere stukken dat we nu pas € 500.000,00 vrij gaan maken om daar plannen voor te maken in stukken, hoe kan het dat het zo lang moet duren voordat wij een plan van aanpak hebben op het gebied van veiligheid? Dat moet meer a priori worden aangepakt. Dus hoe kan dat zo lang duren?

De vicevoorzitter: Dank u wel. Ja, de beantwoording mag vanaf de plek mijnheer Geurts. Doe maar.

Gedeputeerde Geurts: Ja dank u wel voorzitter, ik zal het van deze plek doen, dat is wat makkelijker. Dank u wel voor uw vervolgvragen mijnheer Rossel. Meten en registratie niet op orde. Het probleem is dat er geen normering is hoe je lachgas moet meten en dat is de complexiteit in dit dossier en ik vind dat wij daar als Limburg wat dichterbij de bal moeten gaan zitten om met elkaar te valideren wat die normering dan precies moet zijn en hoe je het precies moet meten en ook vergelijken met andere plants in Nederland. Die lijn is uitgezet en daar gaan wij mee aan de slag. Meten en registreren moet gebeuren door Chemelot en dat gebeurt nu ook. Het is alleen de vraag, zolang er geen normering is, wat meet je dan en is de wijze waarop we meten de juiste? Dus wij moeten daar huiswerk in gaan doen. De opgave wordt niet groter gaf ik aan in mijn 1^e termijn. Dat is correct en uw redeneerlijn is ook een correcte. Het RIVM heeft naar aanleiding van de rapportage van 2017 gecorrigeerd over de totale periode en daarmee weten we dus dat onze opgave nu niet groter wordt. Het getal is dus gecorrigeerd en dat plan van aanpak moet er komen en u zegt: ik ben tevreden als dit ook aan het einde van het jaar is. Het komend jaar, zeg ik u toe, komt dat plan van aanpak er en dat is wat mij betreft een harde toezegging.

De vicevoorzitter: Gedeputeerde Van den Akker.

Gedeputeerde Van den Akker: Ja voorzitter, wellicht refereerde de heer Rossel in zijn vraag over het plan van aanpak ook naar het plan van aanpak naar het rapport van de OvV, dat plan van aanpak is in

de maak. Dat is deze zomer gereed en daar volgt ook nadere veiligheidsvisie uit. Het is zo dat ons college tot eind vorig jaar de gelegenheid had om richting de OvV te reageren op het rapport en daar een aantal processtappen in te formuleren en dat Chemelot tot juni formeel heeft, dus die zijn ook volop bezig om daar alles op een rij te zetten en zodra dat samengevoegd is en wij ook reactie van de OvV hebben, kan dat ook worden vervat in de Veiligheidsvisie. Dus daar zijn wij volop mee bezig met de direct betrokken gemeenten en de gemeenten die iets verdere afstand staan en ook natuurlijk de gemeenten over de grens.

De vicevoorzitter: Dank u wel. Ik had zojuist nog moet vragen of er nog andere Statenleden zijn die aanvullende vragen hebben naast de indiener. Dat is niet het geval. Dan komen wij daarmee aan het einde van dit agendapunt.

4. Notulen

De vicevoorzitter: Dan gaan we verder naar agendapunt 4, de notulen van de Statenvergaderingen van 27 maart, 28 maart en 18 april jl. Er zijn geen wijzigingsvoorstellen op binnengekomen. Ik stel u voor die vast te stellen. Conform besloten.

5. Hamerstukken

De voorzitter: Wij gaan verder met agendapunt 5, de hamerstukken.

5.1 Bekrachtiging geheimhouding opgelegd aan Provinciale Staten

De voorzitter: 5.1, Bekrachtiging geheimhouding opgelegd aan Provinciale Staten. Voor de stukken benoemd in het volgende ontwerpbesluit hebben Gedeputeerde Staten op grond van artikel 25, 2^e lid van de Provinciewet geheimhouding opgelegd aan Provinciale Staten, zodat bekrachtiging van de geheimhouding op grond van artikel 25, 3^e lid van de Provinciewet aan de orde is.

5.1.1 G-19-016 Ontwerpbesluit bekrachtiging geheimhouding bijlagen bij Statenvoorstel inzake uitrol Mijnwater B.V. (PS 2019-39373)

De voorzitter: Dit betreft 5.1.1, G-19-016, Ontwerpbesluit bekrachtiging geheimhouding bijlagen bij Statenvoorstel inzake uitrol Mijnwater B.V. Ik constateer dat de bekrachtiging geheimhouding opgelegd aan Provinciale Staten als benoemd in artikel 25 van de Provinciewet voor het genoemde ontwerpbesluit met algemene stemmen wordt aanvaard. Conform.

5.2 P-19-004 Statenvoorstel Verordening rechtspositie decentrale politieke ambtsdragers Provincie Limburg 2019

De vicevoorzitter: Dan komen wij bij het 2^e hamerstuk. Dat betreft P-19-004, Statenvoorstel Verordening rechtspositie decentrale politieke ambtsdragers Provincie Limburg 2019. Het Statenvoorstel is besproken in het Presidium van hedenochtend. Het Presidium heeft besloten dit Statenvoorstel als hamerstuk door te leiden naar de Statenvergadering van vandaag met de toevoeging die ik ook al heb gemaakt bij de mededelingen in de opening dat het stuk ambtshalve nog wordt aangepast daar waar het gaat over het opnemen van de mogelijkheid om te komen tot een scholingsplan dat later door het Presidium wordt vastgesteld.

Ik constateer dat het Statenvoorstel P-19-004 Verordening rechtspositie decentrale politieke ambtsdragers Provincie Limburg met algemene stemmen wordt aanvaard.

6. Behandelstukken

De voorzitter: Dan komen wij bij de inhoudelijke behandelstukken.

6.1 Wijzigingsverordening Omgevingsverordening Limburg 2014, paragraaf 2.14 Houden van geiten

De vicevoorzitter: En dat betreft de geitenhouderij in Limburg. Wij hebben daar bij de agenda zojuist van afgesproken dat we dat in beslotenheid gaan behandelen. Ik ga daarom de vergadering aanstonds kort schorsen. Ik ga de aanwezigen op de publieke tribune, de vertegenwoordigers van de pers, vragen om de zaal te verlaten. Dat geldt ook voor de betrokkenen... (Er wordt buiten de microfoon gesproken.) Dat heeft iedereen gezien, behalve ik dan geloof ik. Verzoek ik inderdaad bij de schorsing dadelijk de zaal te verlaten en ook de vertegenwoordigers van de pers om hun apparatuur mee te nemen en daarna zal de gouverneur een inhoudelijke toelichting gaan over hoe het debat gaat plaatsvinden en wat u wel en niet mag doen. Mevrouw Plusquin.

Mevrouw Plusquin (Partij voor de Dieren): Ik wil verzoeken om een iets langere schorsing, dus niet alleen zodat de pers de zaal kan verlaten, maar dat we ook nog even kunnen overleggen.

De vicevoorzitter: 10 minuten? Ja, akkoord, dan is de vergadering geschorst tot 11.22 uur.

[SCHORSING]

De voorzitter: Dames en heren, ik heropen de vergadering en alvorens we toekomen aan agendapunt 7 vraag ik uw begrip of het is toegestaan dat er gedurende dit agendapunt tot aan de verkiezingen eventueel een fotograaf rondwandelt om wat foto's te maken. De betrokkene heeft beloofd niet in de arena zelf te komen, maar aan de buitenkant van deze binnenzaal te blijven. Tenzij u daar nu bezwaar tegen heeft, heb ik daar toestemming voor gegeven. Bij dezen bekend.

7. Brief informateurs met verslag van informatieproces en advies voor formatie

De voorzitter: Dan kom ik bij agendapunt 7, de brief van de informateurs met verslag van het informatieproces en het advies voor de formatie. Op 24 mei jl. hebben de heren Koopmans en Gabriëls een brief inclusief het verslag gestuurd aan de voorzitter en de leden van Provinciale Staten inzake het informatieproces en het advies voor formatie.

De brief is besproken tijdens het Presidium van hedenochtend en de behandeling van dit agendapunt vindt plaats in 2 termijnen. Ik open de 1^e termijn. Ik vraag even of de heren nog een toelichting wensen te geven. Nee, we kunnen meteen starten, dus ik open de 1^e termijn voor Provinciale Staten en ik geef het woord aan de vertegenwoordiger van het CDA en ik neem aan dat dat mevrouw Werrij is. Ik heb geen namen staan, maar ik denk dat dat de fractievoorzitters zullen zijn, maar we horen het wel en iedere partij heeft overigens 5 minuten spreektijd in de 1^e termijn.

Mevrouw Werrij (CDA): Dank u wel voorzitter. Voorzitter, voor ons ligt het advies van de informateurs, van de heren Koopmans en Gabriëls. Namens mijn fractie spreek ik de dank uit voor het proces dat de informateurs met partijen hebben doorlopen. Een zorgvuldig en goed doorlopen proces

waarin partijen veelvuldig en in wisselende samenstellingen formeel en informeel met elkaar hebben gesproken en hebben getracht te zoeken naar oplossingen in plaats van naar verschillen. Wij zijn ervan overtuigd dat de positieve sfeer van deze gesprekken de 1^e winst is voor onze Provincie en de komende jaren zal leiden tot een goede onderlinge samenwerking in tegenstelling tot andere Provincies waar partijen elkaar binnen de kortste keren de deur wezen.

Het CDA heeft vanaf het prille begin uitgesproken dat de samenwerking met de oude coalitie een goede was, dat een coalitie van de helft plus 1 voor ons te smal is, dat een nieuwe coalitie met een sterk en stabiel bestuur moet kunnen rekenen op breed draagvlak binnen en buiten deze Statenzaal en recht moet doen aan de verkiezingsuitslag. Het advies van de informateurs kan dan ook op steun van onze fractie rekenen. Wat ons betreft doet het voorstel namelijk recht aan alle voorwaarden die ik zojuist heb geschetst. Ik ben ervan overtuigd dat we met deze vorm van bestuur in Limburg trendsetter zullen zijn, de versplintering in het politieke landschap neemt immers alleen maar toe. De grote vraag voor de komende jaren wordt dan ook niet 'Wat zijn de verschillen tussen partijen?', maar vooral 'Wat bindt ons in onze taak om Limburg nog mooier, beter en bruisender te maken?' Het CDA rekent er dan ook op dat andere partijen zich hiervan bewust zijn en hun schouders onder dit voorstel zullen zetten. De CDA-fractie heeft er alle vertrouwen in, in de voorgestelde formateurs, en geeft graag nog 2 opmerkingen mee voor het vervolgproces. Wij zijn er voorstander van dat zoveel als mogelijk wordt vastgelegd en dat Statenbreed partijen worden betrokken bij het opstellen van het programma. Tot zover mijn inbreng.

De voorzitter: Dank u wel mevrouw Werrij. Het woord is aan de vertegenwoordiger van het Forum voor Democratie, namelijk de heer Burlet.

De heer Burlet (Forum voor Democratie): Dank u voorzitter, Staten. De persconferentie van afgelopen vrijdag was volgens ons een van de hoogtepunten tot nu toe in het hele informatieproces. Het was voor velen, zelfs de pers en de openbare media misschien een verrassing dat daar zo'n uitspraak, zo'n voorstel kwam van de informateurs, maar wij denken dat voor een goed observeerder, of in ieder geval zeker als je terugkijkt naar het hele proces, het eigenlijk een hele logische ontwikkeling is geworden. De recente verkiezingsuitslag met winst op links of rechts, of rechts op links dat maakt niet uit, de 2 aan de informateurs Gabriëls en Koopmans 2 keer gegeven opdrachten om te kijken wat er onderzocht moest worden. Wij vinden in ieder geval het positieve verloop van de diverse gesprekken, voor zover wij dat kunnen beoordelen... En tot 2 keer toe hebben alle partijen hier in de Staten uitgesproken niemand te willen uitsluiten. Dat is een wezenlijk bestanddeel denken wij van het hele informatieproces, maar uiteindelijk, voor ons in ieder geval, het onverwachte wegstappen van D66, GroenLinks en PvdA uit de lopende informatiesprekken middels het uitsluiten van PVV en Forum voor Democratie bij de eventuele coalitievorming, was natuurlijk een heel beslissend moment. In het licht daarvan is het advies van de beide informateurs goed te begrijpen. Ook wij danken natuurlijk voor het werk dat verricht is en de inzet die ook getoond is door het apparaat om hen te ondersteunen. Het klinkt misschien allemaal heel erg spannend, een extraparlamenteair college, ik heb ook begrepen dat naar dat woord gezocht is geworden, van maximaal 7 gedeputeerden, maar samen straks moeten zoeken naar wisselende meerderheden, dat kan volgens ons een verademing zijn voor het democratische proces.

De voorzitter: De heer Van Caldenberg.

De heer Van Caldenberg (SP): Voorzitter, vraag aan de heer Burlet. Aangezien 10 van de 11 partijen in deze zaal het eens waren over de uitgangspunten zoals geformuleerd door de informateurs, is de heer Burlet ervan overtuigd dat, als je het hebt over de inhoud van wat er voor Limburg belangrijk is,

we in staat moeten zijn om een coalitie te kunnen vormen? Als 10 van de 11 partijen de uitgangspunten onderschrijven?

De heer Burlet (Forum voor Democratie): Dat was wel de verwachting die wij hadden, dus daarom waren wij ook verrast dat, voor zover wij konden beoordelen, we niet op basis van inhoud werden uitgesloten, maar op basis van 'Wij sluiten jullie uit' en dat is dus wel een wezenlijk punt dat u aangeeft. Dus wij stonden er ook zo in als u, het had moeten kunnen op die manier.

De heer Van Caldenberg (SP): Ja, dat had moeten kunnen. Laat ik het dan zo zeggen, denkt u dan niet dat het op dit moment nog steeds kan als het gaat over de inhoud en dat prevaleert en dat andere zaken, ik weet niet wat die andere zaken allemaal precies zijn, daar ben ik niet bij betrokken geweest...

De heer Burlet (Forum voor Democratie): Dat zou u aan de andere partijen moeten vragen natuurlijk.

De heer Van Caldenberg (SP): Ja precies, maar denkt u niet dat dat gewoon kan, nog steeds?

De heer Burlet (Forum voor Democratie): Ik sluit het niet uit. We hebben het hier alleen maar over een advies dat gegeven is door de informateurs, heel duidelijk, en de vraag die ons nu eigenlijk is gesteld: kunnen wij ons aansluiten bij dat advies? En dat kunnen wij. Dat is 1 van de opties, maar wij kunnen ons zeker bij het advies aansluiten, maar wij hebben daar wel wat vragen bij, ik kom daar zo meteen op terug.

De heer Van Caldenberg (SP): Voorzitter, de laatste vraag. Als de opdracht die wij hebben geformuleerd, is om een coalitie te vormen en wij constateren dat dat door deze informateurs niet gelukt is en u zegt 'het is misschien wel mogelijk', wanneer is dan voor de heer Burlet het punt dat hij zegt: oké, maar geef mij dan de informatieopdracht en laat mij een coalitie formeren?

De heer Burlet (Forum voor Democratie): Dat is een hele goede, nouja als u het antwoordt niet meer nodig heeft. Bedankt voor deze opmerking. Ik wil het trouwens wel even goed in het kader, in het licht, plaatsen. Ik wil een chapeau geven want ik vind het a small step for ons formatieproces hier, maar aan de andere kant, om in dezelfde stijl te blijven, a giant leap for de politiek in Nederland als we dit voor elkaar gaan krijgen en waarom? En misschien is dat de helft van het antwoord dat u graag nog wilde hebben: deze manier van aanpakken met wisselende meerderheden en een soort vakkabinet als ik het zo mag noemen of een vakcollege, lijkt heel erg zoals Forum voor Democratie ziet dat je inderdaad als bestuurlijke vernieuwing de weg zou moeten kunnen bewandelen. Dus wij vinden dat eigenlijk een heel prettige manier zoals het voorgesteld wordt door de informateurs, maar ik moet ook heel eerlijk zijn, de echte kick-off kwam natuurlijk van de Partij voor de Dieren. Zij hebben dat als kick-off bij de informateurs neergelegd en die hebben dat ook goed opgepakt. Er is wel een beetje ruimte nog voor wat kritische vragen zoals wij het zien en dat is eigenlijk met name de voorgestelde keuze van de 2 formateurs uit alleen VVD- en CDA-kring, met alle waardering trouwens voor hun status en kwaliteiten, doet dat niet te weinig recht aan de andere grote partijen? Een 2^e vraag is: is er ook gedacht over mogelijke formateurs van buitenaf. Dat zie je ook wel eens vaker gebeuren. Een 3^e vraag, dat is eigenlijk een gecombineerde vraag: hoe wordt er gedacht over de koppeling tussen portefeuilles en mogelijke gedeputeerden die nog aangedragen of voorgedragen moeten worden? Met andere woorden, wie bepaalt de geschiktheid van een potentiële gedeputeerde voor de nog te vormen portefeuilles?

De voorzitter: Ja, de heer Kuntzelaers.

De heer Kuntzelaers (PvdA): Dank u wel voorzitter. Ik hoorde de heer Burlet en vraag stellen over formateurs van buiten eventueel of: waarom is daar niet voor gekozen? Zou voor Forum voor Democratie een keuze voor neutrale formateurs, niet politiek gekleurd, een voorkeur hebben?

De heer Burlet (Forum voor Democratie): Dat zou ons in ieder geval zeker niet tegenstaan, laat ik het zo zeggen. Al met al lijken de adviezen van de informateurs grotendeels opvolgbaar voor het Forum, maar we willen nog wel natuurlijk dan graag de antwoorden op de vragen meewegen. Dank u wel voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel mijnheer Burlet. Het woord is aan de heer Housmans van de PVV.

De heer Housmans (PVV): Dank u wel voorzitter. Ja voorzitter, zo word je iets meer dan een week geleden geconfronteerd met een persbericht daar waar we van tevoren afgesproken hebben dat gedurende de informatieperiode niemand met de pers praat, buiten de informateurs. Dat persbericht is er eentje dat, ondanks alle zorgvuldigheid, alle goede bedoelingen en alle voorzichtige gesprekken, er toch partijen worden uitgesloten. Dat is jammer. Laten we dan direct van de gelegenheid of in ieder geval van de nood een deugd maken om te zeggen dat wat ons betreft wij nog steeds geen enkele partij uit willen sluiten en dat we samenwerking in dit huis nog altijd van het grootste belang vinden en daar waar dat kan, moeten we dat vooral doen. Dat gezegd hebbende, hoop ik dat daarmee dit de laatste keer is dat ik heb moeten horen dat wie dan ook wordt uitgesloten want dat kun je naar je kiezers toe niet maken.

Voorzitter, als we gaan kijken naar het advies dat er nu ligt van de informateurs, dan zijn er een aantal dingen die daar leidend in zijn. Een coalitie met het motorblok, zoals dat genoemd wordt, van CDA, VVD, PvdA en D66 blijkt niet mogelijk, dat stond in het eerdergenoemde persbericht. Een aanvulling met GroenLinks ook niet. Dat betekent ook dat een centrumlinkse coalitie, zien we daarin, niet mogelijk is. Voor centrumrechts zouden er nog wat mogelijkheden zijn, maar voorzitter, de PVV heeft voor de verkiezingen al aangegeven, 1 van de grootste zaken waar we altijd tegenop lopen zijn dichtgetimmerde collectieakkoorden, waardoor zaken die belangrijk zijn voor een groot deel van Limburg, of voor een groot deel van de Staten, door 1 of enkele partijen kunnen worden geblokkeerd. Denk even aan de discussie die we gehad hebben over de burgercommissieleden, waarvan ik nog steeds vurig hoop dat die nou op korte termijn wel gerealiseerd kunnen worden, maar daar zien we dat 1 zinnetje uit een akkoord aanleiding is geweest om dat 4 jaar lang niet te doen en dat is jammer. Dus daar waar wij van nature zouden neigen naar een centrumrechtse coalitie met een relatief open akkoord, zien we ook mogelijkheden in de nieuwe variant, mogelijkheden om meer recht te doen aan de verkiezingsuitslag, mogelijkheden om de burger meer vertrouwen te geven in die politiek want bij wisselende meerderheden en met meer debat en dialoog krijg je betere besluiten die hopelijk breder gedragen worden en dat is de hoop die wij uitspreken als we kijken naar het voorstel zoals dat er nu ligt.

Voorzitter, dat gezegd hebbende kan de PVV vandaag instemmen in ieder geval met het verzoek van de informateurs om een groep formateurs aan te wijzen om te gaan kijken om te komen tot die extraparlamentaire variant zoals die dan voorligt, maar wel met die kanttekeningen zoals die net gemaakt zijn en ik hoop en ik zou het op prijs stellen als de andere fractievoorzitters dan wel sprekers kunnen beamen dat de samenwerking in dit huis in ieder geval onder die formatie niet gaat lijden, maar dat die gewoon breed kan worden gezocht. Dank u wel voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel mijnheer Housmans. Het woord is aan mevrouw Straus van de VVD.

Mevrouw Straus (VVD): Voorzitter, de informateurs hebben ons een brief gestuurd over een bijzonder construct, maar ja we leven ook in bijzondere tijden waarin ingesloten patronen en conventies ter discussie worden gesteld en wij vanuit de VVD vinden het jammer dat het niet gelukt is om de huidige coalitie aangevuld met een aantal nieuwe partijen voor elkaar te krijgen en toen dat uiteindelijk ook niet haalbaar bleek, hadden wij wellicht een gewone coalitie over rechts ook wel de voorkeur gegeven, maar ja nogmaals, bijzondere tijden vragen wellicht ook om bijzondere constructies en dus ga je nadenken over dit extraparlamentaire alternatief en dat is even wennen, maar als je daar eenmaal even op hebt kunnen kauwen, dan zie je welke kansen dit kan bieden.

De voorzitter: Ja, een interruptie van de heer Kuntzelaers.

De heer Kuntzelaers (PvdA): Voorzitter, ik hoorde mevrouw Straus zeggen 'de voorkeur voor een college over rechts' en in media-uitspraken heb ik dat van de PVV ook al gelezen. Wie heeft er volgens u in deze constructie voor gekozen om voor die extraparlamentaire variant te kiezen als ik al bij u voorkeur voor een rechts college bespeur, als ik dat bij de PVV al meerdere malen gehoord heb. Waar kwamen die signalen vandaan?

Mevrouw Straus (VVD): Voor zover ik weet, is 7 en 5 zeker geen meerderheid in deze Staten. Dus in die zin kunt u ervan uitgaan dat we daar minstens 4 partijen voor nodig hebben en die moeten dan ook alle 4 dat voorstel onderschrijven.

De heer Kuntzelaers (PvdA): Maar Forum en het CDA hebben tegen u gezegd dat ze daar geen voorkeur aan geven?

Mevrouw Straus (VVD): Ik heb in ieder geval te horen gekregen van het CDA en van Forum dat ze aan deze variant de voorkeur gaven.

De heer Kuntzelaers (PvdA): Oké, dus zij willen liever niet over rechts.

Mevrouw Straus (VVD): Zij willen aan deze variant de voorkeur geven. En 1 van de redenen waarom dit interessant is, als je er even op kauwt en welke kansen het biedt, heeft mijnheer Housmans aangegeven, omdat natuurlijk samenwerking een onderwerp is dat misschien als politici niet altijd dagdagelijks hoog bij ons op het prioriteitenlijstje staat, maar eigenlijk wel zou moeten staan en deze variant maakt het mogelijk om veel meer met elkaar te gaan samenwerken. Ik heb met mevrouw Plusquin daar ook al vaker inderdaad over gesproken, die al langer dit voorstel eigenlijk in de basis had voorgesteld en ook toen altijd tegen haar gezegd: goede voorstellen van welke partij dan ook moeten gewoon naar hun merites beoordeeld worden, door elke partij en dan gaat het er helemaal niet om of je in de coalitie of in de oppositie zit. Dan zijn juist die wisselende meerderheden op basis van inhoudelijke voorstellen hartstikke interessant, maken de politiek ook veel dynamischer en doen veel meer recht aan geluiden van de samenleving.

Maar goed, even terug naar mijn eigen verhaal. 1 van de liberale waarden van de VVD is verdraagzaamheid en mind you, verdraagzaamheid is geen onverschilligheid. Verdraagzaamheid is het accepteren dat er andere opvattingen bestaan over hoe mensen denken en in hun leven keuzes maken, zolang deze anderen niet in hun vrijheid beperken, maar het is ook een oproep aan mensen om dingen van anderen te kunnen verdragen, uitingen van mensen die anders zijn dan jij en dat betekent voor ons als VVD dan ook dat je bestuurlijke verantwoordelijkheid kunt nemen ook al ben je

het niet altijd met je samenwerkingspartner eens. Dit vraagt om een stevige portie gezond verstand. We moeten blijven nadenken over oplossingen voor problemen in onze maatschappij, welke maatregelen moeten we nu in gang zetten om ervoor te zorgen dat Limburg een welvarende provincie is, maar vooral ook blijft, waar mensen graag wonen, waar de samenleving uitnodigend is, waar Limburgers een mooie toekomst voor zich zien en om dat te garanderen is er werk aan de winkel. Steeds grotere groepen mensen geven, ondanks dat wij het op 4 na gelukkigste land ter wereld zijn, aan via de stembus dat zij het gevoel hebben dat het systeem niet meer voor hen werkt en dat is iets wat de politiek zich moet aantrekken en in die conclusie ligt dus ook een taak voor de politiek, om ervoor te zorgen dat de samenleving en de overheid wel werkt met een dienstbare en moderne overheid waar mensen, liefst zoveel mogelijk mensen, zich in herkennen en die deze mensen een gevoel van houvast en vertrouwen in de toekomst geeft.

Onze politiek leider in de Tweede Kamer, Klaas Dijkhoff, presenteerde onlangs een discussiestuk en daar wil ik u een klein stukje uit citeren: "Onze liberale waarden bij de VVD blijven hetzelfde, maar de wereld om ons heen is veranderd en blijft veranderen in hoog tempo. De problemen van de mensen voor wie wij het doen, zijn daarmee ook veranderd en de oplossingen die nodig zijn om voor hen op te komen kunnen daarmee ook anders zijn dan de middelen die we gewend waren. Niet deze middelen moeten centraal staan, maar de uitkomst die ze hebben in de praktijk" en dat maakt dat wij als Limburgse VVD-fractie kunnen instemmen met het voorstel van de informateurs om met deze extraparlamentaire variant aan de slag te gaan en persoonlijk heb ik er ook zin in om met deze bijzondere opdracht aan de slag te gaan en ik hoop dat die constructieve houding op de inhoud, die ik breed gevoeld heb in dit Limburgs Parlement en in de gesprekken die er tot nu toe geweest zijn, ook in deze vervolgfase de boventoon zullen voeren want alleen dan gaan we de essentie van samenwerking ook daadwerkelijk vormgeven. Voor nu, maar ook als het lukt om in deze extraparlamentaire variant met elkaar inderdaad te gaan samenwerken, weet ik 1 ding zeker: leuker kunnen we het wel maken, maar het wordt niet gemakkelijker.

De voorzitter: Dank u wel mevrouw Straus. Het woord is aan de heer Van Caldenberg van de SP.

De heer Van Caldenberg (SP): Goedemiddag voorzitter, goedemiddag collega's, goedemiddag informateurs. (Er wordt buiten de microfoon gesproken). Dank u, ja iedereen is er nog, dat is goed. Voorzitter, we gaan het zo hebben over de stand van zaken met betrekking tot de coalitiebesprekingen of althans de besprekingen om tot een college te komen op basis van het advies van de informateurs. De insteek van de SP was vanaf het begin af aan helder, wij zijn niet als 1^e aan zet na deze uitslag, maar als wij gevraagd zouden worden om aan de onderhandelings tafel aan te schuiven, dan waren we daartoe bereid. Dat laatste heeft zich tot op dit moment niet voorgedaan en dat is een keuze die aan de andere partijen natuurlijk vrij is. Wel zijn we in gesprek geweest met de informateurs over de uitgangspuntennotitie en heel veel van deze punten vormden best een basis waarvoor met ons te spreken was over het vormen van een mogelijke coalitie, met uitzondering van 2 punten die u allemaal heeft kunnen lezen in de verslagen en ook uitgebreid in de media aan bod zijn geweest. Wat wij opvallend vonden, was dat voor de rest alle andere partijen in deze zaal ter plekke wel de uitgangspuntennotitie hebben getekend, zelfs de PVV ging akkoord met het onderschrijven van de noodzaak van arbeidsmigratie. Nou ja, er zullen partijen in deze zaal best blij zijn, maar ik zou me kunnen voorstellen dat een achterban van een partij daar raar van opkijkt. Voorzitter, 10 partijen die dus op tal van terreinen inhoudelijk een soort eenheidsworst zijn geworden. In ieder geval was de inhoud op dat moment geen reden om samen een coalitie te kunnen vormen.

De voorzitter: Een interruptie van de heer Kuntzelaers.

De heer Kuntzelaers (PvdA): Voorzitter, ik hoorde de heer Van Caldenberg zeggen dat alle partijen in deze Staten een eenheidsworst zijn geworden. U hebt op 2 zinnen van het hele stuk uitzondering gevraagd en voor de rest heeft u gewoon ingestemd. Vindt u nu dat u zelf dan grotendeels onderdeel van een eenheidsworst bent of anderzijds dat er wel degelijk fundamentele inhoudelijke verschillen tussen partijen kunnen bestaan op basis van de overeenkomsten die we zojuist hebben benoemd?

De heer Van Caldenberg (SP): Laat ik het zo zeggen, ik heb dadelijk wel een aantal vragen voor u en ik ben benieuwd of u die fundamentele inhoudsverschillen met andere partijen kunt benoemen.

De heer Kuntzelaers (PvdA): Ik vraag aan u: zijn uw fundamentele verschillen slechts de 2 uitzonderingen die u nu genoemd heeft in deze 10 punten?

De heer Van Caldenberg (SP): Nou ja, laat ik het zo zeggen, wij konden in die zin de andere punten, en zo staat het volgens mij ook in het verslag genoemd, in zoverre onderschrijven en dat we dan over de verdere uitwerking met elkaar moeten spreken, ja maar deze 2 zinnen die daar stonden, en dat zijn 2 wezenlijke punten voor ons, daar konden wij niet mee in en als mensen met ons een coalitie willen vormen, dan moeten die dingen van tafel, zo helder is het. Maar goed nogmaals, wij zijn niet aan zet, het is aan u, maar ik ben wel benieuwd naar de zogenaamde fundamentele inhoudsverschillen die er dan leven tussen partijen want die heb ik nog niet kunnen lezen.

Voorzitter, als het dus niet over de inhoud gaat, dan is de vraag: wat is dan wel de reden? Als er over de inhoud op hoofdlijnen over een heel groot deel overeenstemming is te vormen, moet er toch een andere reden zijn dat het niet is gelukt om een coalitie te vormen en dan vraag je je af: waar zit dat dan in? Zijn dat persoonlijke verhoudingen? Je mag er toch van uitgaan dat, als je gekozen wordt, de politiek in deze zaal best bereid is om over persoonlijke verhoudingen heen te stappen in het belang van de burger en op het moment dat, als het gaat over uitgangspunten, er grote overeenstemming is. Daarover hebben we dus vragen aan diverse collega's hier in de zaal. Allereerst aan de heer Kuntzelaers en mevrouw Jenneskens. Voor de verkiezingen sloten uw partijen, de PvdA en D66, niemand uit. Na de verkiezingen zagen we 1 dag na de verkiezingen groot in de krant staan dat u dat wel deed. Toen we vervolgens het verslag van de pre-informateur lazen, bleek dat dat niet het geval was en nu vorige week hebben we mogen lezen dat u toch de PVV en Forum uitsluit. De vraag die ik dan ook aan u heb is of u nu wel definitief uitsluit dat, als er een gedeputeerde wordt voorgedragen, onafhankelijk, die toevallig lid is van Forum of de PVV, dat u dan geen gedeputeerde gaat leveren? Zij het onafhankelijk, maar wel lid van de PvdA of van D66.

Voorzitter, de volgende vraag is aan de heren Housmans en Burlet. U lijkt nu ook steun te geven aan deze extraparlamentaire variant en mijn vraag aan u is: heeft u dan geen voorkeur voor een stabiele centrumrechtse coalitie en blijft uw steun voor deze extraparlamentaire variant overeind als er toevallig geen onafhankelijke leden in dat college komen die toevallig gelieerd zijn aan Forum of de PVV? Blijft u dan ook nog steun verlenen aan deze variant?

Voorzitter, als voorlaatste vraag voordat ik een vraag aan de informateur ga stellen, heb ik een vraag aan mevrouw Werrij van het CDA. Het CDA heeft samen met de VVD aangegeven geen centrumlinkse coalitie te willen omdat dat geen recht zou doen aan de verkiezingsuitslag en u heeft ook gezegd, en dat heeft u voor de verkiezingen gezegd en daarna, dus dat moet ik u nageven, dat u een sterke en stabiele coalitie wilde vormen. Daarbij komt nog dat nagenoeg alle partijen in deze zaal de uitgangspuntennotitie unaniem hebben onderschreven. Dan denk ik: als u een sterke en stabiele coalitie wilt vormen en u heeft de partijen op de rechterkant niet uitgesloten en zij hebben de uitgangspunten die het CDA heeft opgesteld, die de informateurs hebben opgesteld, onderschreven,

waarom gaat u dan afwijken van uw sterke en stabiele coalitie? Want die laat u nu varen en dat zou eigenlijk jammer zijn.

Voorzitter, tot slot een vraag aan de informateurs en die vraag is eigenlijk helder. Zijn er, en zo ja welke, aanvullende afspraken gemaakt tussen de partijen CDA, VVD, PVV en Forum over de totstandkoming van deze variant en hoe dat de komende 4 jaar moet gaan lopen? Voorzitter, dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel mijnheer Van Caldenberg. Het woord is aan de heer Baneke van GroenLinks.

De heer Baneke (GroenLinks): Dank u wel voorzitter. Geachte voorzitter, beste Statenleden, de afgelopen periode hebben we onder begeleiding van de 2 informateurs bekeken op welke manier een stabiele coalitie te vormen valt in Limburg. GroenLinks wil de informateurs danken voor de wijze waarop ze dit proces hebben vormgegeven en begeleid. Ook de ambtelijke ondersteuning die bergen werk heeft verzet, weten we uit ervaring, willen van harte bedanken. De uitkomst van dit proces is echter een andere dan waarmee gestart werd. De uitgangspositie was om de oude coalitie van CDA, VVD, PvdA en D66 uit te breiden tot een stabiele coalitie die kan leunen op een sterke meerderheid in de Staten. GroenLinks heeft zich ingespannen om te komen tot zulk een brede coalitie, maar heeft uiteindelijk moeten concluderen dat het proberen te verenigen van partijen met een dusdanig uit elkaar liggend wereldbeeld geen recept is om tot een coalitie te komen die een lang leven is beschoren. We hebben afgelopen vrijdag met enige verrassing kennisgenomen van het voorstel van de 2 informateurs om te komen tot een extraparlamenteair college dat acteert op basis van een programma dat wordt samengesteld door 2 formateurs met als input het door alle partijen vastgestelde document en de partijprogramma's van alle partijen. Bij gebrek aan coalitie of oppositie dient er dan in de Staten per onderwerp een meerderheid te worden gezocht. Het voorstel is binnen de fractie van GroenLinks besproken en kon naast waardering voor het vernieuwende idee ook rekenen op kritiek want hoewel het leuk klinkt, een extraparlamenteair college, kan het door de getalsmatige verhoudingen in de Staten toch gewoon neerkomen op een coalitie CDA, VVD, Forum voor Democratie en PVV zonder dat dit die naam heeft. Het programma wordt vormgegeven onder leiding van CDA en VVD en het feit dat we gewezen werden op een Twitterbericht van Forum Limburg waarin deze visie wordt bevestigd, oftewel rechts college mag aansluiten, degene die dat wil, heeft ons vertrouwen in een neutraal college niet groter gemaakt om het maar zachtjes uit te drukken. Wanneer we echt gaan voor een extraparlamenteair college, dan hebben wat GroenLinks betreft alle partijen in de Staten een gelijke positie. Want 'er is geen oppositie en ook geen coalitie' hebben we de informateurs horen zeggen. Dan moeten er ook geen directe lijntjes zijn tussen enkele partijen en het college want anders zijn sommige partijen meer gelijk dan anderen zoals George Orwell al in 1945 schreef.

Wij hebben als GroenLinks dan ook de volgende voorwaarden om in te kunnen stemmen met dit voorstel. Het opstellen van een programma dat aan de basis ligt van het college wordt volgens het huidige voorstel gedaan door een vertegenwoordiger vanuit het CDA en de VVD. Hoewel waarschijnlijk gezien als een opzet vanuit het politieke midden vinden we vanuit GroenLinks dat het wel erg naar de rechterflank van het politieke spectrum helt. Wij willen een 3^e vertegenwoordiger toegevoegd zien vanuit links en bieden aan om daar als GroenLinks invulling aan te geven. Voorwaarde 2, voor het benoemen van de gedeputeerden wordt een vertrouwenscommissie opgericht bestaande uit 1 vertegenwoordiger per partij vertegenwoordigd in de Staten. Kandidaat-gedeputeerden kunnen zich bij de commissie melden en de commissie kan ook zelf kandidaten benaderen of werven. Er kan per maatschappelijke stroming, onderdeel, bedrijf slechts 1

gedeputeerde lid worden van het college want anders krijgen we een machtsverhouding die niet klopt. De vertrouwenscommissie komt na vaststelling van het programma en de portefeuilleverdeling van de gedeputeerden met een voorstel voor de invulling van het college naar de Staten. Het uiteindelijk programma dient te worden vastgesteld in een Statenvergadering en behelst ook de portefeuilleverdeling per gedeputeerdenpositie. Het kan, zoals alle Statenvoorstellen, tijdens de behandeling geamendeerd worden. Als partij GroenLinks houden wij ons het voorbehoud om niet met het uiteindelijke resultaat in te kunnen stemmen, zowel wat programma betreft als met de voordracht van de gedeputeerden en als GroenLinks zullen wij het uiteindelijk programma voor instemming voorleggen aan onze leden. Wanneer niet aan deze voorwaarden kan worden voldaan, zal GroenLinks niet instemmen met een extraparlamenteair college omdat we het dan zien als een verkapte coalitie over rechts en wij adviseren de Staten om dan ook gewoon zo'n coalitie verder uit te werken. Ik dank u zeer.

De voorzitter: Dank u wel mijnheer Baneke. Het woord is aan de heer Kuntzelaers van de PvdA.

De heer Kuntzelaers (PvdA): Voorzitter, in de 1^e plaats uiteraard dank aan de ambtelijke ondersteuning en de informateurs die kneiterhard gewerkt hebben om dit proces te volbrengen tot het punt waar het nu is en toen het einde van dit proces waar we nu staan werd aangekondigd via een persconferentie, zagen we inderdaad, en daar werd door GroenLinks al aan herinnerd, een zeer enthousiaste Cees van der Sande die twitterde met de prachtige tekst: na wekenlang intensief overleg is vandaag door informateurs in Limburg een officieel advies uitgebracht aan de Staten. Er zal samen met winnaars Forum voor Democratie, CDA, VVD en PVV een collegebestuur gevormd worden met iedere partij die dan nog aansluiting wil vinden en dat was inderdaad ook het gevoel dat wij kregen. De 4 partijen, eigenlijk zoals gewenst door mevrouw Straus die de lievelingscoalitie van de VVD en ook van de PVV waren, hebben zich eigenlijk al bijeengepakt en daar vragen ze en nodigen ze nu iedereen bij uit om eventueel aan te schuiven bij dat knetterrechtse blok.

Dat heeft niet de voorkeur van de PvdA want in dit proces zijn we bijvoorbeeld op het gebied van klimaat er al achter gekomen dat er moeilijke beslissingen genomen moeten worden en dat het tempo en de manier waarop niet strookt bijvoorbeeld met die van Forum voor Democratie, dat daar lastige dilemma's te vinden zijn en dat bijvoorbeeld, op het moment dat de heer Burlet zei '2030 is voor ons niet per se een halszaak, de wereld vergaat niet op het moment dat dat niet gehaald wordt', toen bedachten wij ons: dat is nou niet de manier en met name niet het tempo waarop wij samen afspraken willen maken en dus niet de achterliggende motivatie die u heeft die ons doen verschillen van mening, maar met name het tempo dat u propageert is het verschil voor de PvdA op inhoudelijke gronden.

De voorzitter: Punt, de heer Burlet.

De heer Burlet (Forum voor Democratie): Ik begin misschien toch maar met het 2^e want dat sluit mooier aan. Denkt u dan wel dat in 2030 de wereld vergaat als wij niet alle windmolens en zonneweides gaan oprichten?

De heer Kuntzelaers (PvdA): Ik neem aan dat u symbolisch sprak op dat moment.

De heer Burlet (Forum voor Democratie): Ik vraag het zelfs formeel, het wordt af en toe zo...

De heer Kuntzelaers (PvdA): Mijn antwoord daarop is: voor ons is het behalen van de doelstellingen die wij als Nederland onderschreven hebben in Parijs van zeer grote waarde. Dat is voor mijn partij een inhoudelijke doelstelling waar wij heel blij mee zijn, dat de wereld tot een akkoord is gekomen om

die energietransitie, die klimaatverandering, aan te pakken en uw partij, om welke reden dan ook, vindt die redenen niet de juiste. U kiest voor andere tempo's en andere manieren, misschien om eenzelfde doel te bereiken, maar we komen niet uit op hetzelfde eindpunt.

De heer Burlet (Forum voor Democratie): Ik zou toch de woorden willen gebruiken, als we die gesprekken dan even terughalen, daar wordt zelfs letterlijk bevestigd, ook door de PvdA, maar ook door GroenLinks, dat eigenlijk windmolens op het land niet zo efficiënt zijn als op de zee, dat wij als wij heel Limburg willen voorzien van energie op die manier, met zonneweides en windmolens, we 7 keer de oppervlakte van Limburg nodig hebben, wat we niet hebben, en als we dan praten 'doe dan die dingen die zinvol zijn' wordt er gezegd: nou nee, wij willen het toch doen want dan worden de mindsets van de mensen een beetje aangepast.

De heer Kuntzelaers (PvdA): Mag ik u herinneren aan uw eigen woorden, dat u zei 'laten we nu alleen maar investeren op innovatie want dat is heel erg belangrijk'. Dat is ook heel belangrijk, maar realisatie, 'ach, de huidige technieken zijn toch niet toereikend, we kunnen beter op een later moment starten met het realiseren van die energietransitie' en dat is voor ons fundamenteel onjuist.

De heer Burlet (Forum voor Democratie): Dat snap ik, maar wat wij altijd gezegd hebben, en dat is het meest cruciale denk ik trouwens, is dat tussen willen en kunnen de opslagenergie zit en zolang dat niet opgelost is, kun je windmolens en zonnecellen gewoon vergeten als de oplossing, maar ik kwam eigenlijk voor een andere vraag. U haalde een tweet aan of in ieder geval een bericht van ons aan, waarschijnlijk op Facebook, maar daar stond heel gewoon naast CDA, Forum voor Democratie, VVD en PVV, de 4 grootste, iedere andere partij aansluiting mag gaan vinden. We hebben niet gezegd 'die 4 gaan een college vormen', volgens mij is die tekst wel iets...

De heer Kuntzelaers (PvdA): Ik zou zeggen er zal samen met de winnaars van Forum voor Democratie, CDA, VVD en PVV een collegebestuur gevormd gaan worden met iedere partij die daarbij aansluiting wil en dat aansluiting, dat is de crux want u zegt 'wij zijn een blok en sluit daar vooral bij aan' en die euforie waarin de heer Van der Sande waarschijnlijk met plezier die tweet heeft gedeeld, die delen wij niet, maar het gevoel bekruipt ons wel dat er een knetterrechts blok zit dat aanvulling zoekt en daar passen wij voor.

De heer Burlet (Forum voor Democratie): Goed, maar dan is het in ieder geval dezelfde mening in dezen, zo is het niet bedoeld in ieder geval.

De voorzitter: Dank u. Ik zet de tijd weer aan.

De heer Kuntzelaers (PvdA): De PvdA staat voor een linkse koers en die suggestie hebben wij ook aan het CDA en VVD gedaan. Een coalitie over links, dat was een suggestie die klaarblijkelijk door het CDA en de VVD niet gepruimd werd. Dat kan en dat is een idee, niet per se inhoudelijk onderbouwd want die onderbouwing heb ik niet gezien want u zag wel overeenkomsten, maar het enige verschil was: u vond het niet robuust genoeg. Inhoudelijk heb ik echter niet gehoord waarom met linkse partijen geen coalitie gevormd zou kunnen worden. Daar zijn we wel nog nieuwsgierig naar uiteraard, maar laat ik 1 ding zeggen want we staan hier vandaag om over een extraparlamentaire oplossing te spreken en hier in de Staten in de afgelopen jaren zijn de meeste voorstellen die behandeld worden hamerstukken. Wij zijn het met zijn allen in het overgrote merendeel van de Statenvoorstellen gewoon unaniem eens. Daar hebben we geen akkoord voor nodig om dat te bevestigen, dat gebeurt gewoon iedere Statenvergadering opnieuw op het moment dat wij gemeenschappelijk voorstellen afhameren. Waar we met elkaar discussie over hebben, zijn de resterende 30%. Dat zijn de meningsverschillen

die ons van elkaar onderscheiden. Dat maakt iedere partij uniek, dat geeft ons onze eigen identiteit en daarover zijn continu die discussies. Over die 30% maak je coalitieakkoorden om die verschillen te kunnen overbruggen, maar daar zit voor de PvdA dus ook het gevoel, wij verschillen fundamenteel op die laatste onderdelen zo duidelijk dat wij ervoor kiezen om niet deel te nemen aan een extraparlamenteair college.

De voorzitter: Mevrouw Straus.

Mevrouw Straus (VVD): Ja, ik hoor mijnheer Kuntzelaers zeggen, we komen op zoveel terreinen zo dicht bij elkaar. Volgens mij is dat nou precies de handreiking die voorligt.

De heer Kuntzelaers (PvdA): Dat doen we al, die hameren we iedere vergadering gewoon af.

Mevrouw Straus (VVD): Ik hoopte eigenlijk dat in dit construct u 70% van die onderwerpen samen met ons gewoon kunt realiseren. Als u nu zegt 'we doen niet mee', dan weet ik ook zeker dat die 70% ook veel minder haalbaar is in dit huis. Waarom doet u niet gewoon mee?

De heer Kuntzelaers (PvdA): Die worden al behaald mevrouw Straus, die hebben we de vorige periode allemaal afgehamerd, ook in coalitieverband, daar zijn we het hier gewoon in dit huis mee eens.

Mevrouw Straus (VVD): Er is dan geen coalitie meer.

De heer Kuntzelaers (PvdA): Nee ja goed, ik zie een blok, ik zie 4 partijen die elkaar heel naarstig vasthouden en dat gevoel dat maakt het natuurlijk enorm onprettig.

Mevrouw Straus (VVD): Het idee is juist dat de andere partijen ook hun wensen kunnen inbrengen.

De heer Kuntzelaers (PvdA): Ja, maar die illusie houdt u ons voor en die geloven wij niet.

Mevrouw Straus (VVD): Ik geloof daar wel in en het feit dat u daar niet in gelooft, vind ik wel heel erg bijzonder. Aan de andere kant, de kiezers hebben zich uitgesproken voor een parlement in de samenstelling zoals die er nu is en u geeft aan 'die rechtse variant die pruimen wij niet', prima, wij pruimen die rechtse variant wel, maar we doen ook een handreiking naar alle anderen en het feit dat u die handreiking niet naar rechts doet, dat neem ik u eigenlijk wel kwalijk.

De heer Kuntzelaers (PvdA): Ja dat kan, want ik kan me voorstellen van iemand die van kneiterrechts houdt, die hier net bepleitte 'ik wil het liefst de meest rechtse coalitie die kan en als het moet, neem ik wel genoegen met deze variant'. Dat is wat u doet en daar passen wij voor. Wij hebben een fundamenteel verschil...

Mevrouw Straus (VVD): Ik zeg dat niet, de kiezer heeft dat gezegd, de kiezer heeft zich daarvoor uitgesproken.

De heer Kuntzelaers (PvdA): Ja, maar dat mag u bepalen, u mag kiezen. U kiest namens de mensen die u gekozen hebben of u over links of over rechts wilt. Die keuze ligt bij de VVD en hier kunt u zeggen 'daar kiezen wij wel voor, daar kiezen wij niet voor', net zoals ik namens mijn achterban mag zeggen waar de PvdA voor staat.

Mevrouw Straus (VVD): Zeker, maar u heeft nu ook de kans om 70%, dat zijn uw eigen woorden die 70%, van de PvdA-wensen wellicht ook gerealiseerd te krijgen. Op het moment dat u niet meedoet, wordt die kans veel kleiner.

De heer Kuntzelaers (PvdA): Nee, sorry. 70% van de Statenvoorstellen die hier behandeld worden, zijn unaniem. Dat is niet 70% van het PvdA-gedachtengoed, maar 70% van de voorstellen die het college de afgelopen periode doet, worden hier unaniem afgehamerd. Die meerderheid is er al. Daar hoeft u niet met mij samen te werken, die hadden we al, die samenwerking is, die blijft en dan wil ik de woorden van de heer Housmans ook wel ter harte nemen, die samenwerking die blijft natuurlijk prima. Op dat soort onderwerpen waren we het in het verleden niet met elkaar oneens en dat deel is prima. Die samenwerking is wat dat betreft helemaal goed.

De voorzitter: Dank u wel. Mevrouw Werrij.

Mevrouw Werrij (CDA): Ja voorzitter, ik zou de vraag aan de heer Kuntzelaers anders willen stellen. U zegt 'wij geven geen steun aan het extraparlamenteaire college'. Wij hebben als CDA zojuist ingebracht dat wij graag zouden willen dat partijen Statenbreed betrokken worden bij het opstellen van het collegeprogramma. Betekent dat dan dat uw partij niet uitgenodigd wil worden voor die gesprekken en dat u dus ook niet wilt dat uw verkiezingsprogramma meegenomen wordt in het opzetten van een programma?

De heer Kuntzelaers (PvdA): Ik nodig iedereen die bezig is met het formeren van een programma uit om te doen wat hij zelf wil. Wij maken daar geen onderdeel van uit. Dat is niet onze keuze, wij kiezen niet voor een extraparlamenteaire oplossing omdat we hem niet stabiel vinden naar de toekomst en omdat we twijfelen over de haalbaarheid hier in de Provincie om dat tot een langetermijnsucces te brengen.

Mevrouw Werrij (CDA): Maar zelfs wanneer u ervoor kiest om niet te steunen, en dat mag, dat is uw goed recht, dan nog vragen wij u: betekent dat dan, als er een uitnodiging komt vanuit de formateurs om toch te praten over dat collegeprogramma, gaat u daar dan wel of niet mee akkoord?

De heer Kuntzelaers (PvdA): Wij nemen geen deel aan het proces voor een extraparlamenteair college en als u wilt, mag u altijd in ons verkiezingsprogramma kijken.

De voorzitter: De heer Van Caldenberg.

De heer Van Caldenberg (SP): Ja voorzitter, mevrouw Straus gaf net in de richting van de heer Kuntzelaers aan: wij nodigen u uit om aan te schuiven bij, in de woorden van de heer Kuntzelaers, dat knetterrechtse blok. Is de heer Kuntzelaers het met me eens dat wat mevrouw Straus zegt iets anders is dan wat de informateurs hebben opgeschreven?

De heer Kuntzelaers (PvdA): Legt u even uit wat u precies bedoelt.

De heer Van Caldenberg (SP): De informateurs hebben opgeschreven dat dat namelijk ook breder kan zijn en dat dat niet per se iets van rechts is, maar dat dat gewoon een neutraal iets moet zijn, maar de voorstelling die mevrouw Straus hier doet, is 'het is een rechts blok en daar mag iedereen die dat wil bij aanschuiven'.

De heer Kuntzelaers (PvdA): Ja, dat is misschien een perceptieverschil tussen de informateurs en het beeld ook dat hier en in de samenleving begint te leven namelijk. Wij hebben het gevoel dat hier een knetterrechts blok geformeerd wordt waar anderen bij aan mogen sluiten en wij kiezen niet voor knetterrechts, dat heeft met inhoudelijke verschillen te maken en wij gaan daar met een positieve grondhouding uiteindelijk met een wens om samen te werken, zoals de heer Housmans het graag formuleert, zullen wij de komende jaren ingaan, maar wij gaan niet aan de voorkant een rechts blok aan een gewenste meerderheid helpen of aan een samenwerkingsverband dat niet bij ons past. Goed, dank u wel.

Ik zou allemaal suggesties kunnen gaan doen en allemaal vragen kunnen formuleren zoals zijn de formateurs die nu aangewezen worden, de juiste personen, is het hebben van een HRM-achtergrond de reden om een college mee te formeren en is de heer Andy Rossel dan niet beter geëquipeerd vanwege zijn beroepsmatige achtergrond om mee selecties te doen of zou hij niet een goede aanvulling zijn zoals GroenLinks al eerder een mogelijkheid tot aanvulling benoemde? Voor ons is dat niet de optie, voor ons is dit niet de koers die gevoerd moet worden. Wij hopen dat er uiteindelijk gewoon een stabiel bestuur voor Limburg gekozen wordt en dat is wat ons betreft niet een extraparlamenteair college. Tot zover.

De voorzitter: Dank u wel mijnheer Kuntzelaers. Het woord is aan mevrouw Jenneskens van D66.

Mevrouw Jenneskens (D66): Voorzitter, op 9 december 1991 om 08.30 uur openden de deuren van dit Gouvernement zich voor de eerste onderhandelingen over het Verdrag van Maastricht. Op 9 december 1991 om 13.30 uur openden de deuren van de wereld zich voor het 3^e kind van mijn ouders en hun 1^e dochter. Ze noemden haar Marlou. Geboren op het moment dat men in Maastricht politieke geschiedenis schreef, is het bijzonder om 27,5 jaar later in datzelfde Gouvernement te staan en mijn maidenspeech uit te spreken als woordvoerder Democratische vernieuwing op een moment waar een voorstel voorligt om misschien wel opnieuw politieke geschiedenis te schrijven in Maastricht, een extraparlamenteair college van Gedeputeerde Staten, het bestond immers tot en met afgelopen vrijdag niet.

Op deze plek spreek ik dan ook allereerst namens D66 onze waardering uit aan de informateurs en aan hun ambtelijke ondersteuning voor het zorgvuldig doorlopen proces en de daarin geleverde inspanningen om met iedereen aan tafel te gaan, zowel formeel als informeel, en onze waardering voor de keuze om dit voorstel voor te leggen hier aan onze Staten. Het vergt politieke moed om democratische vernieuwing te onderzoeken en het is juist die politieke moed waar het vandaag over zou moeten gaan want er moet nog niks met het voorstel dat nu voorligt. De fundamentele vraag die voor D66 vandaag ter discussie staat, is wat een extraparlamenteair college precies is. Pascale Plusquin van de Partij voor de Dieren legde bij L1 haarfijn uit welke kansen en voordelen een dergelijke constructie biedt.

Wat D66 betreft zit de kracht van een extraparlamenteair college in 2 dingen. De onafhankelijkheid en tegelijkertijd de gezamenlijkheid daarvan. Voor D66 is dan ook de vraag van vandaag aan alle fracties hier vertegenwoordigd en de informateurs: wat is een extraparlamenteair college precies, is dit een extraparlamenteair college? In het voorstel van de informateurs wordt herkenbaarheid door de Staten gesteld. Wat betekent die herkenbaarheid, in hoeverre staan de leden van het extraparlamenteaire college daadwerkelijk los van Provinciale Staten? Is er bereidheid te kiezen voor een open sollicitatieprocedure naar bijvoorbeeld het voorbeeld van Hilvarenbeek waarbij allereerst de geschiktheid wordt onderzocht en ook buitenstaanders expliciet worden uitgenodigd om deel te nemen of is het ook mogelijk dat een extraparlamenteair college bestaat uit alleen huidige Statenleden?

Het 2^e belangrijke is de gezamenlijkheid, oftewel unanimiteit, gezamenlijkheid. De kracht van een extraparlamenteair college en het hele vervolgproces is de gezamenlijkheid van de Staten. Als er geen unanimiteit of grote gezamenlijkheid is, dan is, hoe mooi en goedbedoeld het voorstel ook, het gevolg toch dat er een situatie ontstaat die vergelijkbaar is met een coalitie met een oppositie.

Democratische vernieuwing, of het in dit proces en in deze vorm van het extraparlamenteair college zit, is voor D66 de vraag van vandaag. Het antwoord daarop ligt in deze Staten en de antwoorden die door de informateurs, maar vooral ook alle andere partijen, vandaag worden gegeven. Wij delen daarin het voorbehoud van GroenLinks, maar laten we op welke manier het vervolgproces en het nieuwe college er ook uit gaat zien, vooruitlopend daarop de democratische vernieuwing vooral hier in deze Provinciale Staten zoeken. Laten we dat gezamenlijk proactief uit blijven vinden met alle 47 Statenleden van welke partij en welke achtergrond dan ook omdat we in de meest internationale provincie van Nederland bereid zijn om over onze eigen grenzen heen te kijken. Niet op de vierkante millimeter van het eigen gelijk, maar wel met het weids uitzicht dat wij hier in Limburg samen mogen delen, vandaag en elke dag die daarop volgt.

Toen ik na 18 jaar Limburg verliet om te studeren in Amsterdam, dacht ik en zei ik bijna elke week wel ergens: ja, maar in Limburg ligt dat anders. Toen ik er na mijn studie weer terug mocht komen, wist ik zeker dat dat waar is. Namens D66 stel ik vandaag veel vragen over de waarde van een extraparlamenteair college, over zowel de onafhankelijkheid als de gezamenlijkheid daarvan. Dat doe ik vanuit de absolute bereidheid gezamenlijk, in welk vervolgproces ook, op nieuwe manieren samen te werken met elkaar, maar vooral ook met alle Limburgers en de wereld om ons heen. Samenwerken aan het Limburg van morgen want juist omdat in Limburg altijd alles anders ligt, zou dat zijn waar ik hoop dat wij vandaag als Provinciale Staten voor willen staan.

De voorzitter: Dank u wel voor deze maidenspeech. U bent niet geïnterrupteerd, maar ik had al willen zeggen: dat mag ook niet bij een maidenspeech en dat is ook keurig gedaan. Ik ga naar LOKAAL-LIMBURG, de heer Franssen.

De heer Franssen (LOKAAL-LIMBURG): Dank u wel voorzitter. Voorzitter, we hebben kennisgenomen van de brief die de informateurs naar de Staten hebben gezonden. LOKAAL-LIMBURG hecht nadrukkelijk de nadruk erop te vermelden dat het informatieproces voor ons heel prettig, open, constructief en met respect voor een ieders standpunt is verlopen. Daarvoor nogmaals dank naar de informateurs, maar zeker ook naar de ondersteunende staf, die het proces op een voortreffelijke wijze heeft ondersteund.

We onderschrijven de conclusie van de informateurs dat er op inhoudelijke gronden een coalitie was te formeren die recht deed aan de uitslag van de verkiezingen na opdracht van de informateurs, maar dat het op politieke grond niet lukte. Daar waar alle partijen in het begin van de informatie geen partij uitsloten om in het Provinciaal bestuur zitting te nemen, is dit nu wel het geval. Nogmaals, immers het kan maar duidelijk zijn, het is op politieke gronden dat het formeren van een brede en gedragen coalitie die recht doet aan de verkiezingsuitslag niet geschiedt en we moeten constateren dat het motorblok van CDA, VVD, PvdA en D66 is gescheurd. En gebeurt dat in een auto voorzitter, dan stopt die abrupt en kan die meestal rechtstreeks naar de sloop en we vragen ons dan ook af: kunnen we die conclusie dan ook trekken aangaande het Provinciaal motorblok? Immers dat zal van invloed zijn op de voorgestelde oplossingen in de toekomst.

Voorzitter, dat Provinciaal motorblok. Hier werd ons van tevoren medegedeeld dat er een goede samenwerking is geweest. Wanneer werd het eigenlijk aan de informateurs duidelijk of medegedeeld

dat er een einde kwam aan die samenwerking of was er al geroezemoes van tevoren? Lag dat op de inhoudelijke gronden of op menselijke verhoudingen? Dat zouden we ook wel eens graag willen weten van de deputés, de heer Teunissen en de heer Geurts en hoe was die verhouding en hoe ging dat? Maar dat horen we straks. Dan wilden de PvdA en D66 niet meer met het CDA en/of de VVD samenwerken of was er een situatie dat de VVD en het CDA op menselijk vlak misschien zeiden: nee, dat willen we ook niet meer? Daar zijn we wel even benieuwd naar. En, ik haalde het al zojuist aan, was er een beetje een spanningsveld tussen die deputés? Je weet nooit na verkiezingen en voor de verkiezingen, er kan het een en ander gezegd worden tegen elkaar. Daar zijn we wel benieuwd naar voorzitter.

Dan voorzitter, om toch nog aan de verstrekte opdracht te voldoen, stelden de informateurs voor nu te kiezen voor een extraparlamenteair college bestaande uit maximaal 7 gedeputeerden. Een college waarbij niet het partijlidmaatschap van de kandidaten doorslaggevend is, maar én draagvlak én de bestuurlijke en/of inhoudelijke expertise, maar dat draagvlak voorzitter, dan concluderen wij daaruit dus dan zou wel een ondersteunende coalitie gevormd moeten worden want als er nieuwe deputés gaan komen, dan zal daar draagvlak voor dienen te zijn en men noemt dit ook wel in de literatuur een schijncoalitie en schijn betekent dat er iets geregeld is wat eigenlijk de buitenwereld niet mag weten, maar de eenheid is gevormd. De weg waarlangs deze constructie gerealiseerd moet worden, is door 1 collegeprogramma te schrijven dat breed gesteund wordt, maar zeker met wisselende meerderheden het programma kan realiseren. Nou, dit komt ons ook heel vreemd over want hoe worden hier de partijen bevoordeeld of benadeeld, hoe worden de keuzes gemaakt? Daar zijn we allemaal zeer benieuwd naar.

Verder komt er zonder meer een richtinggevend collegeprogramma dat richting geeft om de komende 4 jaar Limburg te regeren, maar het is ook een experiment en aan experimenten kleven vaak risico's en die risico's, we hebben het ook eens opgezocht, wat betekent nou een extraparlamenteair college? In de literatuur wordt gesproken over: er is geen sprake van een regeerakkoord tussen fracties, maar van een regeringsprogramma. De fracties kunnen wel betrokken zijn bij de formatie, maar niet noodzakelijk en het fundamentele nadeel van deze constructie is dat het zeer instabiel is in de toekomst. In het verleden is bijvoorbeeld het kabinet Den Uyl geweest, er is van tevoren een ander kabinet geweest dat die constructie heeft gehad en dat is tussentijds gevallen. Dus je moet je afvragen, ook voor de toekomst, willen we dat?

Voorzitter, ingaande op de bijgevoegde gespreksverslagen, zijn er door LOKAAL-LIMBURG nog enkele conclusies te trekken. Allereerst dat een coalitie bestaande uit CDA, VVD, Forum voor Democratie en de PVV aangevuld met nog een partij wel mogelijk is. Omdat die niet binnen de opdracht van de informateurs viel, is deze niet verder uitgewerkt. Echter, het blijft een mogelijkheid, dus het blijft een optie. Onze vraag is dan ook: is men nog bereid deze optie te onderzoeken? Zijn de benoemde fracties bereid om in deze optie rond de tafel te gaan zitten en eventueel toch niet die schijnformatie eventueel of die alternatieve formatie of informatie zoals hier benoemd werd, maar wil men eigenlijk gewoon toch een open coalitie vormen? In het gespreksverslag van 18 mei tussen CDA, VVD, PvdA en D66 geeft de heer Mackus aan dat onder andere met LOKAAL-LIMBURG goed te werken viel en dat doet ons deugd. Verder valt er ook te lezen dat de informateurs opmerken of de vraag gerechtvaardigd is of de huidige coalitie wel het hechte blok is waarvoor men dit hield en terecht, we hebben er dus ook al vragen over gesteld. Dat motorblok, ik zei het zojuist al, als het uit elkaar valt, dan gaat het naar de sloop. Dit was de reden om ons af te vragen of de huidige coalitie figuurlijk gezien bij de sloper terecht is gekomen. Ik wil het daarbij even laten in mijn 1^e termijn.

De voorzitter: Ja. Ik had u inderdaad gevraagd om af te ronden, maar dat is al bij dezen gebeurd. Dan kom ik bij de Partij voor de Dieren, mevrouw Plusquin.

Mevrouw Plusquin (Partij voor de Dieren): Dank u wel voorzitter. Ook wij willen onze waardering uitspreken voor de informateurs en de ambtenaren voor het proces en al hun inspanningen. Er zijn veel speculaties over het team gedeputeerden, maar we zijn het er volgens mij allemaal over eens dat we wel een topteam ook aan ambtenaren zullen gaan krijgen.

Voorzitter, in een politiek landschap dat steeds verder gefragmenteerd raakt, is het tijd voor een ander systeem, zo kunnen we ook concluderen in Limburg. De formateurs stellen voor om verder te gaan richting een extraparlementair college, een voorstel dat de Partij voor de Dieren en Forum voor Democratie eerder in de informatiefase al gedaan hebben. Een bestuur waarbij de politieke kleur minder belangrijk is dan de bestuurlijke of inhoudelijke expertise waarbij een programma niet een akkoord wordt van de grootste gemene delers, maar waar per onderwerp wisselende en natuurlijk bestaande meerderheden worden gezocht, maximaal dualisme. Een brede controlerende functie en een goed inhoudelijk debat zijn de voordelen van dit democratische model. Een traditioneel akkoord betekent inleveren op je politieke vrijheid en dat kan leiden tot kunstmatige meerderheden en dat kan ook betekenen dat je als volksvertegenwoordiger een andere koers vaart dan dat je op basis van de verkiezingsuitslag kunt verwachten. Als er met wisselende meerderheden bestuurd wordt, zit je als volksvertegenwoordiger niet meer gevangen in compromisse, maar kun je vasthouden aan je idealen en last but not least, waarin er bij de voorstellen ook meer ruimte is voor het recht doen en inbreng vanuit de samenleving. Dat vinden we echt een stap naar actieve democratie.

Voorzitter, de bedoeling is dan dat volgens het verslag van informateurs er een collegeprogramma wordt geschreven vanuit de programma's van alle politieke partijen die vertegenwoordigd zijn in de Staten, vanuit de inbreng van de partijen tijdens de informatiefase en de inbreng die er is geweest vanuit de Limburgse samenleving. De Partij voor de Dieren heeft in de gesprekken in de informatiefase aangegeven dat er voor haar op weg naar een duurzaam mens-, dier- en natuurvriendelijk Limburg een aantal kernpunten zijn. Die willen we nog een keer duidelijk maken. Ten 1^e moet de landbouw een echte verduurzamingsslag maken en de financiële steun die naar de sector gaat en die ook te rechtvaardigen is want boeren krijgen nou eenmaal geen eerlijke prijs in de markt, om die transitie te ondergaan, die vinden wij terecht. Wat betreft de natuur moet er genoeg geld zijn voor natuur, voor het beheren van het Limburgse deel van het nationale Natuurnetwerk en voor het kunnen overleven van onze unieke Limburgse soorten en in het Faunabeleid moet preventie van schade vooropstaan. Wat ons betreft is dat niet alleen schade voor de mens, maar ook schade voor het dier. Dus eerst zullen alle andere middelen moeten worden uitgeput om afschot te voorkomen en het heeft ook financiële consequenties.

De energietransitie moet doorgaan en niet alleen omdat het een wettelijke plicht is. Limburg zal haar bijdrage moeten leveren aan het mee helpen realiseren van de landelijke doelstellingen en wel met respect voor natuur en landschap en met voorrang voor burgerinitiatieven en wat ons betreft ook een helpende hand wat betreft voorfinanciering.

Ik had het al over actieve democratie. We hebben al de Burgertop, maar er moet meer werk gemaakt worden van open en responsief bestuur en we verwachten van een nieuw college dan ook veel van de uitwerking van motie Housmans over het Provinciaal referendum.

Ook actief respect voor minderheden en kwetsbare groepen zoals LHBTI-geaarden, ouderen zal een essentieel onderdeel moeten zijn van het collegebeleid.

Voorzitter, een programma heeft ook financiële consequenties. Er moet daarbij ruimte zijn voor de prioriteiten die er in de verschillende partijprogramma's worden aangegeven. Wat dit betreft hebben wij nog een vraag aan de informateurs. Mogen wij verwachten dat die ruimte er zal zijn in het concept waar zij mee zullen komen, dat er in die financiële vertaling ruimte is voor verschillende accenten wat betreft de beleidsintensiveringen? Ik had het over een concept. Wij gaan ervan uit dat er nog een conceptprogramma aan de Staten zal worden voorgelegd, zodat er nog een actieve inbreng mogelijk is. Hebben wij dat juist gezien?

En als sluitstuk dan de portefeuilleverdeling. Hoe worden de kandidaat-gedeputeerden geselecteerd? Volgens de brief, het is al eerder genoemd, is niet het partijlidmaatschap doorslaggevend, maar draagvlak, geschiktheid en/of inhoudelijke expertise. Wat de Partij voor de Dieren betreft gaan we ook hier democratisch te werk en worden de Staten betrokken bij het proces. Zo kunnen we recht doen aan het door de informateurs genoemde extraparlamentaire bestuur. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel mevrouw Plusquin voor uw bijdrage. Het woord is aan mevrouw Fischer en ze doet het van de plaats af, ja.

Mevrouw Fischer-Otten (50PLUS): Dank u wel voorzitter. Op dinsdagavond 21 mei plaatste De Limburger om 22.08 uur een artikel op internet met de koptekst 'Linkse partijen leggen bom onder coalitieplannen'. Informatuur Koopmans, zo lees ik, wilde dinsdagavond nog niet reageren, maar 'Ein Mann, ein Mann, ein Wort, ein Wort', dat zou moeten gelden als we afspraken met elkaar maken in het Limburgs Parlement. Ik stel vast dat afspraken met betrekking tot communicatie rondom de pre- en informatieoverleggen zijn geschonden, dat is een kwalijke zaak. Vertrouwen is immers een grondsteen voor de samenleving en het zou in dit huis zeker op zijn plaats zijn. Tijdens de zakelijke bespreking op vrijdagmiddag 24 mei heb ik overigens ook aan beide informateurs medegedeeld dat dit proces tot op heden zeer goed begeleid is.

Voorzitter, in juni 2017 gaf het Limburgs Parlement groen licht voor een Provinciale Burgertop, een initiatief van de PvdA. Dat kreeg vorm middels een enquête waaraan 4500 Limburgers meededen. 4500 Limburgers dus ook vertrouwen hadden in datgene wat er gevraagd werd. Zo'n 300 deelnemers, burgerpanels met zo'n 100 deelnemers en op 20 juni a.s. komt er een bijeenkomst, een Burgertop Limburg, met als thema 'Stemmen van Limburgers' en ik vertaal het dan maar gemakshalve naar de stemmen van alle Limburgers, welke politieke kleur dan ook want ja, er zullen beslist mensen van de PVV en Forum voor Democratie onder zijn geweest. Toen zijn deze nog niet uitgesloten. Is het nou zo vreselijk moeilijk om over die schaduw heen te springen?

Voorzitter, de kritiek vanuit de samenleving is tot uiting gekomen in de verkiezingsuitslag van 20 maart. Een hoog opkomstpercentage mede door het feit dat de kiezer meer keuzes had. De neerwaartse spiraal sinds 2007 van het aantal zetels van sommige politieke partijen in dit huis is nog niet gestopt. De verkiezingsuitslag heeft laten zien dat de kiezer het nu gewoon anders wil. Het is tijd om voortvarend te werk te gaan, zodat er binnen afzienbare tijd een nieuw college van Gedeputeerde Staten is om met het Limburgs Parlement aan de slag te gaan voor Limburg en de Limburgers.

In de zakelijke verslagen is te lezen dat 50PLUS een aantal keren aan tafel heeft gezeten en daarnaast hebben we informele gesprekken gevoerd. Voorzitter, ik herhaal dat 50PLUS onverkort achter de uitgangspunten van de Limburgse coalitie 2019-2023 staat. 50PLUS steunt het aanstellen van 2 formateurs, mevrouw Straus en mijnheer Koopmans, voor het vormgeven van een extraparlamentair college en een collegeprogramma met daarbij de portefeuilleverdeling van

bestuurders, een financiële uitwerking en eventuele spelregels omdat er geen sprake is van coalitie en oppositie. Ik meld bij dezen, via u voorzitter, aan de te stellen formateurs dat ook 50PLUS personen met bestuurlijke en inhoudelijke expertise kan leveren.

Tot slot voorzitter, ik dank de informateurs voor hun inzet en voor hun zorgvuldige procesbegeleiding. Een bijzonder woord van dank aan informateur Gabriëls want dat is waarschijnlijk de laatste keer dat hij hier aanwezig is. Dank u wel. En dan zal het cliché zijn best ambtenaren, maar niets is minder waar, de ambtelijke ondersteuning, die was weer top. Mijn dank daarvoor. Ik wens beide informateurs veel succes en wijsheid want dat zullen ze nodig hebben. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel mevrouw Fischer. Dat was de 1e termijn van de Provinciale Staten. Ik kijk heel even naar rechts, kan het in 1 keer? Wie begint? De heer Koopmans begint en we zouden het wel fijn vinden als we de heer Gabriëls ook nog horen vandaag.

De heer Koopmans: Voorzitter, dank u wel. Na de 1^e termijn van de zijde van uw Staten durf ik in elk geval de conclusie te trekken dat datgene wat u als Statenleden in de achtereenvolgende opdrachten aan u en de debatten die daarover gegaan zijn en wij als informateurs beoogd hebben, namelijk dat op het moment dat het langzamerhand spannend wordt om de echte keuzes te maken, dat dat hier een debat is dat op een goede manier gevoerd kan worden, op inhoud, met heel veel gevoel daarbij over 'wat vind je nou uiteindelijk op inhoud en van elkaar, hoe kijk je aan tegen de toekomst van Limburg in relatie tot wie komt straks in dat nieuwe college te zitten?' En oprecht, die winst, en vergelijk het echt met zoveel andere plekken momenteel in Nederland, die hebben we met elkaar allemaal binnen gehaald. Welke keuze er ook gemaakt wordt, ik voel aan alle bijdragen dat het, alhoewel je hier en daar pijn voelt of andere gevoelens, er een is die we met elkaar kunnen dragen en uiteindelijk kunnen uitleggen.

Voorzitter, het is ook goed om tegen elkaar te zeggen dat de heer Gabriëls en ik nooit samen of ieder voor zich een agenda hebben gehad. Soms hoor je of lees je dat, dat er een agenda is. Voorzitter, wij kennen slechts opdrachten die geformuleerd zijn in de brieven die geschreven zijn aan uw Staten en die opdrachten waren elke keer helder, maar nooit makkelijk en we hebben vanaf de 1^e keer, we hebben 3 stappen met u meegemaakt, hebben wij allebei, want we hebben met ons team tientallen varianten, mogelijkheden, met elkaar doorgesproken, nooit, nooit, nooit gezegd 'o, dit moet het zeker worden'. Nee, de hoeveelheid vragen over en weer, en ik kan u zeggen van de heer Gabriëls in het bijzonder, over het proces dat hier plaatsvindt, maakt dat je alle uithoeken van het politieke firmament hier in deze Staten hier in Limburg met elkaar doorloopt en dat konden wij ook omdat elke keer weer bleek, en ook vandaag weer in de brief die wij u afgelopen week hebben geschreven, dat als het over de inhoud gaat, er in onze ogen nog steeds overal bruggen te slaan zijn, zelfs een brug die zou kunnen leiden 'op 1 punt worden we het niet eens en dat laten we buiten een coalitieprogramma'. Zelfs dat had iets kunnen zijn, maar wij zijn er nog steeds van overtuigd dat, gegeven de werkelijkheid hier in huis, je er met elkaar uit kunt komen en dat er nog steeds fundamentele punten zijn met elkaar te bespreken waarvan individuele fracties zeggen 'ja, maar wij zien dat niet', dat kan, maar voorzitter, de gesprekken die wij gehad hebben en de notities, de achtergrond die wij daartoe hadden voorzitter, die brengen ons nog steeds op dat punt. De heer Gabriëls zal straks nog wat nader ingaan op die inhoudelijke punten.

Voorzitter, het is ook mooi dat veel mensen wat zeggen over het team achter ons. Dat is ook geweldig hoe die gefunctioneerd hebben en nog steeds. Voorzitter, we hadden dus een opdracht en die opdracht heeft eigenlijk vanaf het begin af aan, telkens in iets andere woorden, te maken met de verkiezingsuitslag, waarbij de 1 er 9 heeft, de ander er 1 heeft en een aantal ertussenin zit. Dat is de

simpele en ook harde werkelijkheid voor eenieder en toen wij, voorzitter, voor de laatste opdracht formuleerden en door uw Staten ook overgenomen 'we gaan kijken hoe het motorblok, zijnde CDA, VVD, D66 en PvdA' en ik zeg tegen de heer Franssen, de verhoudingen in de persoonlijke zin, trouwens dat merk je in alle gesprekken, alle fracties, die zijn prima, dat is het punt niet, hoe die aangevuld zouden kunnen worden, versterkt en aangevuld zouden kunnen worden. Dat was onze opdracht en daartoe hebben wij natuurlijk, rekening houdend met dat principiële punt dat het ook een vertaling moet zijn van de verkiezingsuitslag en het hier in huis ook herkenbaar moet zijn, zijn wij natuurlijk niet begonnen te zoeken met centrumlinks, zijn we ook niet begonnen met centrumrechts. Nee, het was centrum en ook kijken hoe je dat kunt versterken en aanvullen en voorzitter, daartoe hebben wij al deze stappen gezet met elkaar en al die gesprekken gevoerd. Het zijn overigens nooit onderhandelingen geweest, dus het uiteindelijke onderzoek om een coalitie te maken, dat moet altijd nog plaatsvinden, dat is ook nu weer vanaf vandaag aan de orde, maar het was een onderzoek om te kijken 'hoe kun je die vraag beantwoorden' en al die stappen zijn op een gegeven moment met elkaar gezet en cruciaal was natuurlijk, want er was een keer een vraag van iemand die zei 'wat was nou eigenlijk het moment dat u dacht 'misschien moeten we toch eens aan iets anders denken?' Dat was het gesprek tussen Forum, PvdA en D66. Dat was een moment waarbij verschillen scherp aan de orde kwamen en wij het gevoel kregen: nou, dat is toch de vraag of uiteindelijk die verhoudingen zo zijn dat men met elkaar in een coalitie zou willen. En dat is een reden geweest, nadat we de zaterdag daarop met het motorblok gesproken hebben, dat wij dachten: nou gaan we toch echt de vraag stellen die gesteld moet worden en dat is: bent u de 2 vragen die gesteld zijn... Ondertussen hadden we in formele en ook in informele zin al een keer met GroenLinks gesproken om te bezien op welke wijze zij eventueel daarin ook een bijdrage zouden kunnen leveren, wetende dat je daarmee recht zou kunnen doen aan die opdracht die wij van Provinciale Staten gekregen hadden om te onderzoeken hoe het motorblok versterkt en aangevuld zou kunnen worden.

Ja voorzitter en toen die antwoorden kwamen, 3 keer 'nee, nee' en 2 keer 'ja, ja', toen was er natuurlijk een volstrekt nieuwe situatie en voorzitter als je dat meemaakt en dan met elkaar nadenkt over 'wat zijn nog de opties', dan hoor je en kun je ook niets anders dan teruggaan naar je opdracht en kijken 'wat betekent dat nou' en daar die gesprekken over voeren en dan is, als mensen zeggen, gisteren hoorde ik dat ook nog een keer, 'ja, maar centrumlinks is niet onderzocht', het is besproken en het is ook gevraagd en centrumlinks, als je dat zou willen doen en dezelfde in aantal stabiliteit zou willen geven als centrumrechts en centrumrechts was al sowieso in strijd met onze opdracht want daar zouden PvdA en D66 conform hun 'nee, nee', niet bij horen, als je dan naar centrumlinks zou gaan... Als je dan dezelfde hoeveelheid zetels zou willen houden, dan heb je 7 partijen nodig en ook dan, 7 partijen heb je dan nodig om hetzelfde aantal zetels te halen, daar hoor ik ook in vragen. Behalve als de SP meedoet. De heer Van Caldenberg heeft een terechte vraag mogelijkerwijs.

De voorzitter: Het zou ook wel eens kunnen zijn dat dat waar is.

De heer Van Caldenberg (SP): Voorzitter, de gedeputeerde zei net dat centrumrechts niet tot zijn opdracht behoorde, maar volgens mij was de opdracht om een sterk en stabiel Provinciebestuur te vormen op basis van het motorblok, CDA, VVD, D66, PvdA aangevuld met...

De heer Koopmans: Waarvan dus de PvdA en D66 hadden laten weten dat zij niet met PVV en/of Forum wilden. Dus daarom kon dat niet meer.

De heer Van Caldenberg (SP): Nee, maar uw conclusie dat het niet tot uw opdracht behoorde, kan dus niet kloppen.

De heer Koopmans: Nee, om dat verder nader te onderzoeken, die variant centrumrechts, om echt daar een... Dat zou niet kunnen. Ik bedoel dat zou een conclusie van dit debat kunnen zijn, maar dat is wat anders. Wij hebben wel nog toen laat ik zeggen uit de la gehaald bij wijze van spreken, maar het lag altijd wel een beetje op een of andere manier, het geheugen zit daar altijd goed bij elkaar voor ons, was natuurlijk het verhaal dat mevrouw Plusquin en ook eerder in gesprekken Forum al een keer had laten weten: nou ja, je kunt ook nadenken over alternatieve methoden met elkaar, over Statenbreed en dergelijke. Nou, toen zijn we daar eens goed naar gaan kijken en er zijn een heleboel formele, maar ook informele gesprekken over gevoerd. Overigens, het advies dat wij gedaan hebben om veel informele gesprekken te voeren, is redelijk goed opgevolgd, heeft ook veel opgeleverd en tegelijkertijd denk ik nog steeds dat in de politiek en ook in deze tijd en ook in de komende weken weer informeel met elkaar spreken om elkaar beter te begrijpen, te doorgronden waar je echt voor staat een bijdrage kan leveren aan een beter politiek bestuur voorzitter. Voorzitter, een aantal...en dus, toen wij met elkaar die redenering doorliepen, kwamen wij natuurlijk ook even terug: past dat nou bij je opdracht? Ja en ten fundamente zou je kunnen zeggen, als je een hele juridische benadering hebt van onze opdracht, zou je kunnen zeggen: nee. Daarom hebben we ook opgeschreven 'in de geest van' want het is bedoeld als een oprechte poging van ons als informateurs om alle partijen comfort te geven, om centrum en flanken in een bestuur te krijgen van deze Provincie. Daar is het toe bedoeld. Het is een laatste, maar ik kan geen andere verzinnen, wij allemaal niet meer, een laatste mogelijkheid om daarmee een coalitie/door het extraparlamentaire heet het geen coalitie meer, een college te krijgen dat rust op een breed gevoel in deze Staten. Ja, op inhoud en op bemensing kan dat.

De voorzitter: De heer Van Caldenberg.

De heer Van Caldenberg (SP): Voorzitter, de heer Koopmans heeft het over: dit is de laatste mogelijkheid die ik zie.

De heer Koopmans: Ja, voor centrum en dan beide flanken.

De heer Van Caldenberg (SP): Mag ik dan daaruit de conclusie trekken dat, op het moment dat dit mogelijk niet lukt, de heer Koopmans het stokje overgeeft aan bijvoorbeeld de heer Burlet?

De heer Koopmans: Voorzitter, voordat je een stokje overgeeft, moet je eerst op het einde zijn, dan kun je die redenering maken. Ik vind het... Iedereen mag hier prima, en dat vind ik ook heel goed, spreken over de bemensing en dergelijke, maar laat ik daarbij zeggen, de bemensing van wie of wat doet, maar je moet elke keer kijken naar wat achterliggend is waarom er uitsluitingen zijn, waarom dingen niet gebeuren en ik bedoel dat..., nou toch maar letterlijk. Voorzitter, ik vind eigenlijk de laatste die die vraag zou moeten stellen is de SP want u bent de eerste geweest die zei, toen we met z'n 11'en die verklaring maakten, 'wij pakken een paar punten niet' en dat is uw goed recht, maar dat maakt wel dat u in elk geval op dat moment het stokje doorgaf aan die andere 10.

Voorzitter en dan kom ik ook op de voorstellen die door sommigen zijn gedaan in het proces want als je met elkaar bezig bent, als je met elkaar bezig bent om na te denken over of het mogelijk is, nogmaals ik denk de laatste mogelijkheid, om centrum en flanken middels deze extraparlamentaire collegeaanpak bij elkaar te brengen, dan is het voor elke partij die zegt 'ik doe daar niet aan mee'. Ik bedoel als de heer Kuntzelaers namens de PvdA zegt 'ik doe daar niet aan mee', dan is 1 ding zeker, dan maakt hij wat overblijft niet linkser. Dus als hij zegt 'de PvdA doet niet mee', het wordt er niet linkser op. Als de SP zegt 'we doen er niet aan mee', dan wordt het ook weer minder linkser en als er nog meer partijen aan de linkerkant zijn die zeggen 'we doen daar niet aan mee', dan wordt het weer

minder, maar dan moet u daarna niet zeggen: god, wat gek dat het daar rechts is. Nee, dat moet u niet zeggen want dat is als gevolg van de stappen die in dit proces, en dat mag u doen, u zelf zet.

Voorzitter, ik had mijn bijdrage natuurlijk moeten beginnen met het feliciteren van mevrouw Jenneskens met haar maidenspeech, maar dat heb ik doelbewust tot nu bewaard want ik vond dat u in uw fantastische bijdrage heel precies vragen formuleerde die de kern raakt van het proces dat we met elkaar aan het doorlopen zijn want als je die vragen stelt, 'hoe doe je nou net dat proces', dan zijn dat de vragen die heel goed te beantwoorden waren geweest met 'ja, ja we gaan dat zo doen zoals u voorstelt' als er geen sprake was geweest van die uitsluitingen. Dat is het pijnlijke in wat er aan de hand is want je kunt zeggen, en de heer Baneke en GroenLinks hebben echt meegemaakt aan tafel, die op een uiterst afgewogen, en het was eigenlijk prachtig om te zien hoe u worstelde voor ons en antwoord gaf, u samen met mevrouw Jetten, op onze vragen die ten fundamente werden gesteld, maar als je nu zou zeggen 'ja wacht, nou gaan we het weer helemaal terugbrengen tot een onafhankelijke commissie', met alle respect, dan is het punt van het uitsluiten niet voorbij. Dat kan alleen, maar dat gebeurt niet, als iedereen bij u zou zeggen 'nou is het kloar', om met de woorden van de heer Kuntzelaers te spreken, maar dan anders, dan kan ook alles, maar dat wordt er niet bij uitgesproken. 'Nee, nee' worden niet herroepen en als je dat niet doet, is een andere procedure dan die wij voorstellen er 1 waarvan je ook weer fundamenteel moet vragen, nogmaals de vragen waren volstrekt terecht, maar kan dat wel goed uitwerken? Dat kan dan niet. Nogmaals, de vragen waren terecht, maar dat kun je niet doen als je op dat moment niet tegelijkertijd uitspreekt: al onze 'nee, nee's' zijn van tafel.

De voorzitter: De heer Van Caldenberg.

De heer Van Caldenberg (SP): Voorzitter, dan kan dat niet goed uitwerken. Zegt de informateur, de heer Koopmans, hiermee dat de variant CDA, VVD, PVV en Forum voor Democratie niet goed kan uitwerken?

De heer Koopmans: Wat zegt u?

De heer Van Caldenberg (SP): Zegt de informateur dat, geschetst het proces, de discussie u net gehad heeft met mevrouw Jenneskens, dat een variant CDA, VVD, PVV en Forum voor Democratie en PVV niet goed kan uitwerken op basis van de uitsluitingen die er geweest zijn in het voorafgaande proces?

De heer Koopmans: Nee, dat heb ik helemaal niet gezegd, ik heb net betoogd dat mevrouw Jenneskens, die de vraag stelde 'kan er een onafhankelijke commissie komen die de bemensing doet?', die vraag zou je alleen maar hier als meerderheid kunnen beantwoorden als tegelijkertijd die vraag gepaard gaat met het 'nee, nee' van de zijde van D66 en van andere partijen is voorbij' want anders is er niks onafhankelijks, dan is er een vooringenomenheid waarvan dus een deel van wat wij opschrijven, namelijk dat het ook een herkenbaar moet zijn voor Provinciale Staten en dat er ook sprake moet zijn van draagvlak in Provinciale Staten, er 1 is die in ieder geval op 1 punt erg eenzijdig is en dat, alhoewel ik het, ik zeg het nog een keer, heel goed begrijp die vraag, dat hoort er wel bij anders kun je die vraag vind ik niet oprecht... Dan ga je namelijk echt terug zo ongeveer naar 27, 28 maart. Dan ben je daarnaar terug en als uw Staten dat willen en dat met een ander willen, prima, maar dan sluit ik niet uit dat het een herhaling van zetten wordt.

Voorzitter, mevrouw Jenneskens had het ook over 'moed'. Dat hadden wij misschien nog aan onze brief toe moeten voegen. Wij hadden het over politieke wil en politiek-bestuurlijke wil en dat woord

'moed' hoort er inderdaad bij want, zeker als je, in de afgelopen dagen maak je mee dat de gemiddelde burger, tenminste die ik tegenkom, die allemaal niks met politiek hebben, zeggen allemaal 'jao, jao, dat is waal leuk en jao, laote weej ins kieke', maar de gemiddelde politicus zegt 'Oeh, wat is dit nou, hoe gaat dat?' en dus een zekere mate van 'moed' om vanuit het gebaande pad dat we met elkaar kennen in Nederland coalitieland, ja dat is denk ik wel nodig.

Voorzitter, wat ik ook nog wel relevant vind, maar de heer Gabriëls zal daarop ingaan, dat is namelijk de hele inhoudelijke kant. We hebben een inhoudelijke passage ook in onze brief staan waar we niet zoveel opmerkingen over gehoord hebben.

De heer Franssen met de vraag over de spanningen. Nee, menselijke verhoudingen, ik zeg het hier nog maar eens een keer, in het hele proces is dat in mijn ogen en in onze ogen goed gegaan.

Voorzitter, vanuit onze opdracht blijven wij van opvatting dat wat er nou voorligt de meest verstandige oplossing is. Het is wel ingewikkelder geworden door een paar antwoorden die hier gegeven zijn, namelijk dat er 3 partijen zijn die zeggen 'nee', of 'we hebben een voorwaarde', waar niet bij zit dat de uitsluiting voorbij is en voorzitter, daar moeten we dus ook nog eens even goed over nadenken en de 2^e termijn in afwachten.

De voorzitter: Dank u wel mijnheer Koopmans. Het woord is aan de heer Gabriëls en wellicht even met het oog op de orde van deze middag. Om 14.45 uur stop ik in ieder geval de beraadslagingen over dit agendapunt. Whatever may be zou ik bijna zeggen want dan zijn wij echt gebonden aan de wettelijke termijn om over de Eerste Kamerverkiezingen verder te gaan. Dan gaan we na de Eerste Kamerverkiezingen verder met de 2e termijn. De heer Gabriëls.

De heer Gabriëls: Ja, dank u wel voorzitter. Toen ik aan dit proces begon, had ik niet verwacht dat dit uiteindelijk eruit zou komen. Je hebt in je hoofd allerlei ideeën van hé... Precies die uiteindelijk ook hier ter sprake zijn geweest, centrumlinks, centrumrechts, maar 1 ding is zeker, ik heb wel gedacht 'er worden hier dogma's doorbroken' en het doorbreken van die dogma's dat is ook echt wel gebeurd, aan tafel waarin ook echt iedereen met elkaar gesproken heeft, maar ook om uitgangspunten met elkaar vast te stellen en ik weet nog, we zaten hier ergens in een zaaltje met uitzicht over de Maas, Ajax speelde tegen Tottenham, eigenlijk had niet iedereen zin om daar te zijn en toen werden die uitgangspunten daar doorgenomen en toen werden er verschillende fracties, verschillende partijen, die hadden verschillende uitspraken, die zeiden 'deze uitgangspunten zullen voor die fractie wel een onoverkoombare brug zijn'. Weer anderen zeiden 'deze uitspraak, daar kan een andere fractie dan weer niet mee leven', maar uiteindelijk prompt bleek dat alle fracties eigenlijk wel met alles konden leven, met uitzondering van die 2 punten van de SP. Dat was eigenlijk voor mij op dat moment ook het doorbreken van een dogma want er stonden wel wat zaken in waarvan sommige partijen misschien vooraf gezegd zouden hebben 'wacht eens even, dat staat niet in ons verkiezingsprogramma' of 'dat past niet bij onze partij, daar gaan wij niet in mee'. Dat was niet alleen bij de uitgangspuntennotitie zo, dat was ook aan tafel zo. Daar waren verbazingwekkend goede handreikingen tussen alle partijen waar je van tevoren van zou kunnen zeggen 'hé, wacht eventjes, dat zijn partijen met grote verschillen', bijvoorbeeld Partij voor de Dieren en het CDA of GroenLinks en de PVV, maar nog heel veel andere combinaties waren er te leggen en dat is 1 van die zaken die ook nu dadelijk in dit voorstel dat wij hier gedaan hebben... Het is een voorstel dat dogma's doorbreekt en waarin ook laten we zeggen meer, dat hebben wij althans ook geprobeerd, om meer bruggen te slaan tussen die verschillen want als je naar de inhoud kijkt, dan kun je inderdaad nog steeds zeggen... Misschien komen er ooit weer grote verschillen, maar die hebben we aan tafel eigenlijk inderdaad maar in 1 gesprek geproefd en dat was het gesprek tussen de PvdA, D66 en Forum voor Democratie. Dus

eigenlijk was het voor mij... Ik stond hier de vorige keer en toen zei ik 'we zijn allemaal heel erg lief geweest naar elkaar toe, dat gaat minder lief worden'. Nou, dat is eigenlijk vandaag een beetje zo gebleken, maar dat kwam eigenlijk pas alleen in dat gesprek naar voren en tot die tijd lijkt het er dan op... Waarom heeft... Zijn de kaarten dan voor de borst gehouden en wat is daar dan gebeurd?

Voor mij kwam dat wel over op een gegeven moment: wacht eens even, wat is dan nog een oplossing als eigenlijk die 2 partijen willen het 1 niet, die andere 2 willen het andere niet, wat komt daar dan uit? En toen kwam plotseling dan ook het voorstel, dat wordt dan uiteindelijk door ons gedaan... Toen zijn we erover gaan nadenken en toen ben ik ook gaan nadenken over de situatie in Weert, waar we ook een soort brede coalitie hebben, maar ook geen duidelijke coalitie-oppositie hebben. Dat gaat soms heel goed, dat gaat soms ook wat minder goed. Eigenlijk is ons heel vaak verweten daar in Weert: hé, wacht eens even, de coalitie tikt alles af. Het is altijd coalitie-oppositie, het maakt niet uit wat je inbrengt, er wordt niet op inhoud gedebatteerd want het staat vast en de coalitie kan zich samenvakken en in dit voorstel is dat niet aan de orde. In dit voorstel is er namelijk geen coalitie-oppositie en kun je dat verwijt ook niet krijgen en wint eigenlijk de inhoud de discussie als inderdaad ook alle partijen daar inhoudelijk ook laten we zeggen iets mee kunnen doen en als er ook echt goede inhoudelijke standpunten dan uitgewisseld worden. Dus wat ik heb meegemaakt in die tijd van die uitgangspuntennotitie daar in dat hokje, toen dacht ik 'als dit het begin is van een coalitieakkoord, dan kun je ook met alle 11 in een coalitie zitten of met alle 11 in een situatie als deze' en dat was voor mij, op dat vlak in ieder geval, dat ik dacht 'dit moet echt kunnen leiden tot iets moois' en toen kwam daar inderdaad dan die dag dat er uitsluitingen waren en toen bleek dat dus inderdaad wat minder mooi.

De voorzitter: Mevrouw Jenneskens.

Mevrouw Jenneskens (D66): Ik weet niet of ik het helemaal goed heb begrepen, maar als ik het goed heb begrepen, is het zo dat in Weert niet alle partijen uiteindelijk dat gezamenlijke... Dan ontstaat er toch een situatie die niet raadsbreed... Dat is die gezamenlijkheid die wij heel erg belangrijk vinden.

De heer Gabriëls: Dat klopt. In Weert is het zo geweest dat van de 7 partijen uiteindelijk 5 partijen dat hebben ondertekend, 2 hebben gezegd van niet, maar die 2 hebben ook laten we zeggen wel uitgangspunten van hun partijen in dat akkoord staan en dat leidt ook gewoon eigenlijk in de praktijk tot gewoon discussies op de inhoud en er is eigenlijk... Er is wel sprake van een coalitie- en een oppositiegevoel, dus dat is dan het nadeel, maar de inhoud blijft toch winnen en er zijn ook heel vaak wisselende meerderheden. Het komt zelfs ook wel voor dat de allergrootste partij met bijna 40% van de zetels ook wel eens niet dat krijgt wat zij willen. Dus er blijven nog steeds op de inhoud allerlei verschillen mogelijk en het liefst hadden wij daar ook gezien dat alle partijen dat hadden ondertekend, maar er zitten heel veel voordelen aan en dus inderdaad ook misschien dat nadeel. Ja, daar kunt u met zijn allen iets aan doen.

Wat ik in ieder geval eigenlijk wilde zeggen en waar ik in ieder geval nog verder toe wil oproepen, is dat er in ieder geval bruggen geslagen moeten blijven worden want die zijn er echt in die gesprekken geweest en dat was voor mij in ieder geval ook het doorbreken van een dogma want ook ik moest van te voren nadenken: wacht heel eventjes, gaat dat wel onderling lukken tussen die 2 partijen of... en aan tafel bleek dat altijd goed te zijn. Dus als de inhoud overwint en de inhoud blijft vooraan staan, dan moet er uiteindelijk iets mogelijk zijn en daarom zou ik willen oproepen toch aan alle partijen om hier nog een keer goed naar dit voorstel te kijken. Het is precies zoals mevrouw Plusquin heeft gezegd, het leidt tot meer inhoudelijke debatten, het leidt tot wisselende meerderheden en het leidt eigenlijk tot een betere positie van de Statenleden en dat lijkt mij in een democratische situatie erg

belangrijk en op dat vlak zou ik daar nog 1 keer toe willen oproepen, ook al heb ik gehoord dat er partijen zijn die dat niet zien zitten. Met alle respect, het kan inderdaad leiden tot betere inhoudelijke discussies, betere inhoudelijke punten en aan tafel hebben we dat meegemaakt. Er waren heel veel uitgestoken armen, er waren heel veel bruggen te slaan en waarom zou dat nu niet meer kunnen plotseling omdat het zo heet, extraparlementair college. Die bruggen kunnen inhoudelijk nog steeds geslagen worden en daartoe wil ik nog een keer oproepen want we hebben dat aan tafel meegemaakt op 1 gesprek na dan. Dus die oproep wil ik nog doen en ik ben heel nieuwsgierig naar wat u dadelijk gaat zeggen in de 2^e termijn.

De voorzitter: Ja, dank u wel mijnheer Gabriëls. Dames en heren, het is 14.38 uur en dat betekent dat ik de beraadslagingen over dit agendapunt zou willen opschorten omdat wij eerst zodadelijk aan onze andere plichten gaan voldoen, namelijk wij hebben ook nog een Eerste Kamerverkiezing op de agenda staan, agendapunt 8. Dus ik schors agendapunt 7 bij dezen op en ga met uw welnemen eerst naar agendapunt 8.

[SCHORSING]

8. Verkiezing leden Eerste Kamer der Staten-Generaal

De voorzitter: En dan vraag ik even: wilt u eerst nog schorsen? Ik schors even 3 minuten voor wat changementen in de zaal. Ik verzoek iedereen in de buurt te blijven. U mag nog wel even naar de wc, maar niet veel verder.

[SCHORSING]

De voorzitter: De vergadering is heropend. Aan de orde is de verkiezing van de leden van de Eerste Kamer der Staten-Generaal. Vandaag om exact 15.00 uur worden de nieuwe leden van de Eerste Kamer gekozen door de leden van Provinciale Staten en de leden van de kiescolleges in het Caraïbisch deel van Nederland. Voor het functioneren van onze democratie is deze verkiezing van wezenlijk belang. De taak van de Eerste Kamer lag, zo zei minister Donker Curtius bij de Grondwetwijziging in 1848, niet in het stichten van het goede maar in het voorkomen van het kwade. De Eerste Kamer is medewetgever en beoordeelt als laatste instantie de wetsvoorstellen. Als regel let zij vooral op de uitvoerbaarheid, de noodzaak en de wetskwaliteit, maar uiteindelijk telt ook in de Eerste Kamer het politieke oordeel.

De Eerste Kamer is ontstaan in 1815. Aanvankelijk werden de leden benoemd door de koning, maar sinds 1848 kiezen de leden van Provinciale Staten de Eerste Kamerleden. Eerst nog met een vast aantal leden per Provincie, voor Limburg waren dat er 3, en vanaf 1922 volgens een stelsel van evenredige vertegenwoordiging zoals we dat vandaag de dag nog kennen. Sinds de grondwetsherziening van 1983 is de zittingstermijn van de Eerste Kamer van 6 naar 4 jaar teruggebracht en sindsdien worden alle Eerste Kamerleden tegelijkertijd gekozen door de 11, later door de 12 Provinciale Staten.

Overigens heeft niet elk Statenlid een even zware stem. Schrik niet, uw stemmen hier in Limburg tellen allemaal wel even zwaar, maar er zijn verschillen tussen de Provincies. Door weging wordt namelijk een relatie gelegd met het inwonertal van de provincie. Uw stem heeft vandaag een stemwaarde zoals dat heet van 237. Provinciale Staten van Limburg kunnen dus vandaag 47 maal 237 is 11.139 stemmen uitbrengen, als alle Statenleden tenminste stemmen en als iedereen ook 1 geldige stem uitbrengt. 11.139 stemmen, dat is 6,4% van het totaal aantal uit te brengen stemmen in

alle Provinciale Staten tezamen en die Limburgse 6,4% van het totaal aantal stemmen komt dan weer overeen met het Limburgs aandeel in de Nederlandse bevolking, want 6,4% van Nederland woont in Limburg.

Genoeg historie, we gaan naar de praktijk. De pers mag zich tijdens de verkiezing van de leden van de Eerste Kamer der Staten-Generaal niet begeven hier op de vloer. Dit mag tijdens een reguliere vergadering ook niet en tijdens deze verkiezingen dus zeker niet. Voor een goed verloop van de procedure vraag ik u om goed nota te nemen van het volgende. Ik zal eerst overgaan tot de benoeming van het in artikel T3 van de Kieswet bedoelde 3 leden welke samen met mij het stembureau zullen vormen. Ik verzoek de heer Heldens, mevrouw Jenneskens en mevrouw Jiménez Hastenrath in het stembureau zitting te nemen en straks na de mededelingen achter de Gedeputeerde Statentafel dan ook plaats te nemen. De leden van het stembureau brengen in alfabetische volgorde straks als 1e hun stem uit. Vervolgens brengen de overige Statenleden op alfabetische volgorde hun stem uit. Elk Statenlid ontvangt van mij het stembiljet of in geval het Statenlid tevens is gemachtigd 2 stembiljetten. Elk Statenlid brengt zijn stem uit door een wit vakje, geplaatst voor de naam van de kandidaat van zijn keuze, rood te maken. Wordt een andere kleur dan rood gebruikt, dan is het stembiljet ongeldig. Het maken van een stemsselfie of ook wel stemfie genoemd, is niet verboden, maar zou ik u wel willen ontraden. Aan een Statenlid dat zich bij het invullen van zijn of haar stembiljet vergist, voordat hij het biljet in de stembus heeft gedeponereerd, kan op diens verzoek door mij eenmalig een nieuw stembiljet worden uitgereikt. Het teruggegeven stembiljet wordt dan door mij onbruikbaar gemaakt. Stemmen bij volmacht is ook toegestaan, een Statenlid dat van deze bevoegdheid gebruik heeft gemaakt, heeft daarvan voorafgaande aan deze Statenvergadering schriftelijk aan mij mededeling gedaan, onder aanwijzing van een lid van Provinciale Staten dat zich bereid heeft verklaard om als gemachtigde op te treden. Van die mogelijkheid is gebruikgemaakt door de heer Mart Bosch van de PVV. Hij heeft de heer Lei Hermans van de PVV gemachtigd en de heer Hermans heeft de machtiging aanvaard en alles is conform ook ondertekend. Na het uitbrengen van uw stem deponeert u het stembiljet dichtgevouwen in de transparante stembus die in het midden van de zaal staat. Nadat u allen uw stem heeft uitgebracht, telt het stembureau de dichtgevouwen stembiljetten en zal ik het aantal ingeleverde stembiljetten mededelen. De stemming is nietig indien het aantal groter is dan het aantal in de vergadering aanwezige leden vermeerderd met het aantal aanwezige leden die als gemachtigde aan de stemming mogen deelnemen. In dit geval zal ik de ingeleverde stembiljetten vernietigen en vindt er een nieuwe stemming plaats. Is dat niet het geval en is de stemming geldig, dan zal ik de stembiljetten 1 voor 1 openen en ten aanzien van elk biljet zal ik de mededeling doen voor welke lijst en voor welke kandidaat de stem is uitgebracht. Indien er sprake is van een blanco of een ongeldige stem wordt daarvan eveneens melding gemaakt. Ik geef vervolgens elk stembiljet door aan 1 van de andere leden van het stembureau en nadat dat lid van het stembureau het stembiljet heeft gecontroleerd, houden beide andere leden aantekening van iedere andere stem.

Stembiljetten zijn ongeldig: als er geen keuze is gemaakt, maar wel op het stembiljet is geschreven of getekend, als er meer dan 1 vakje voor de naam van een kandidaat is ingekleurd, als er iets op het stembiljet is geschreven of getekend waardoor mogelijk de identiteit van de kiezer te achterhalen is, als er een andere kleur dan rood is gebruikt, als er geen vakje is ingekleurd, maar de kandidaat op andere wijze is geselecteerd buiten het vakje voor diens naam, bijvoorbeeld door omcirkeling of het zetten van een pijl of als een ander stembiljet is gebruikt dan het stembiljet dat is bestemd voor de aan de orde zijn verkiezing. In geval van twijfel omtrent de geldigheid van het stembiljet, beslist het stembureau. Als het stembureau er niet uitkomt, wordt de geldigheid voorgelegd aan u als Provinciale Staten en bij het staken van de stemmen beslist de voorzitter. Er is geen mogelijkheid tot herstel van een ongeldig verklaard stembiljet.

Meteen nadat de stemming is verricht, meld ik ten aanzien van elke lijst het aantal op iedere kandidaat uitgebrachte stemmen alsmede het gezamenlijk aantal uitgebrachte geldige stemmen. Tevens meld ik het aantal blanco en het aantal ongeldige stemmen. Er is geen mogelijkheid om bezwaar in te dienen tegen de bekendmaking van de aantallen stemmen. Mochten er bezwaren zijn tegen het verloop van de stemming of tegen de stemopneming, het tellen dus, dan kunnen deze bezwaren ingebracht worden tijdens de zitting van de Kiesraad waarin de uitslag wordt bekendgemaakt. Meteen nadat er hier alles geteld is, maakt het stembureau proces-verbaal op en ten slotte worden, onverwijld na afloop van deze stemming, het proces-verbaal en de verzegelde pakketten enveloppen, in de personen van de heren Peters en Derks van de Griffie, overgebracht naar de voorzitter van het Centraal Stembureau, de Kiesraad in Den Haag. Alle verkiezingsbescheiden dienen uiterlijk op de dag van de stemming om 21.00 uur door de Kiesraad te zijn ontvangen. Dames en heren, tot zover deze toelichting.

Normaal zou ik hier dan nu een kwartiertje schorsen om iedereen te laten genieten van dit moment, maar dames en heren, we zijn al bijna bij 15.00 uur, dus ik zou eigenlijk al willen verzoeken aan de leden van het stembureau, de heer Heldens, mevrouw Jenneskens en mevrouw Jiménez Hastenrath om naar voren te komen en hun plaats in te nemen achter deze tafel, waarmee zij ook aangeven dat ze het eens zijn met het feit dat ze zijn benoemd. Dat bij dezen.

En ik vind het wel leuk, dan kunnen we even oefenen en dan kunt u even wennen aan het feit dat u hier zit want u had het ook zo kunnen doen dat u eerst ging stemmen en dan ging zitten, maar nu gaat u van hieruit dus zodadelijk stemmen. Is dat duidelijk?

Dames en heren, tijdens de stemming en de telling verzoek ik aan iedereen hier in de zaal om op zijn of haar plek te blijven zitten, zolang u tenminste zelf niet hoeft te stemmen of iets anders moet doen. U blijft dus wel in deze zaal en liefst ook op uw plek. En dan is het nu gewoon wachten op de klok van 15.00 uur, nog 2 minuten wordt hier gezegd. Ja, inderdaad nog 2 minuten, dat is spannend. Dan begrijpt u dat ik op dat tijdstip begin met de namen te noemen. Dan kan ik u alvast verrassen, de heer Heldens zal de eerste stem mogen uitbrengen. Zijn er nog vragen? Laat ik daar even nu mee beginnen, kan dat nu nog of was alles duidelijk? Dan heeft het niet aan de uitleg gelegen. Ik kan u zeggen dat het in Amsterdam nu 14.59 uur is.

Dames en heren, ik heb het nu 15.00 uur en ik stel dus voor dat wij aan de stemming gaan beginnen en ik verzoek aan de heer Heldens om het 1e de stem uit te brengen. De heer Heldens. Alstublieft, succes. De volgende namen zullen worden voorgelezen steeds door de Griffier.

Griffier Pregled: Mevrouw Jenneskens, mevrouw Jiménez Hastenrath, mevrouw Absil, de heer Van den Akker, de heer Baneke, de heer Bastiaans, mevrouw Berghorst, de heer Van Bijnen, de heer Bosch, de heer Burlet, de heer Van Caldenberg, de heer Claassen, mevrouw Claessens-Schepers, mevrouw Depondt-Olivers, mevrouw Fischer-Otten, de heer Franssen, de heer Frische, de heer Geraats, de heer Geurts, de heer Hermans, de heer Housmans, de heer Ijpelaar, mevrouw Jetten, mevrouw Kerseboom, de heer Koopmans, de heer Kuntzelaers, de heer Van der Linden, de heer Loomans, de heer Mackus, de heer Megens, mevrouw Mertens, de heer Nijskens, mevrouw Plusquin, de heer Reuser, de heer Rossel, de heer Van der Sande, de heer Smeets, mevrouw Straus, mijnheer Tegels, mijnheer Teunissen, mijnheer Thewissen, mijnheer Vaessen, mijnheer Van der Valk, mijnheer Vincken, mevrouw Werrij-Wetzels en de laatste, mijnheer Wolters Gregório.

De voorzitter: Dames en heren, daarmee is het uitbrengen van de stemmen gesloten en ik verzoek de bode om de stembus naar hier te brengen en neer te zetten bij de stembureauleden 1 en 2. De dames voor mij ter rechterzijde, voor u ter linkerzijde en zij zullen eerst tellen of er 47 biljetten in zitten zodat de stemming geldig is. Klopt het aantal niet dan moeten we even kijken wat dan. Het is nog te vroeg voor een exitpoll, maar dat zal ik... Ik durf wel een voorspelling te doen voor het aantal. De opkomst was bijna 100%.

Het zijn er 47? Ja. Daarmee is in ieder geval de stemming geldig. Het zijn 47 uitgebrachte stemmen en ik zal zo 1 voor 1 de stembiljetten aan u voorlezen en het wordt aan alle kanten geturfd, de biljetten gaan naar links en links worden ze op stapeltjes gelegd. Stem is uitgebracht op lijst 1, de VVD, mevrouw Jorritsma-Lebbink. Stem is uitgebracht op lijst 7, GroenLinks, numero 3, Margreet de Boer. Stem is uitgebracht op lijst 1, VVD, mevrouw Jorritsma-Lebbink. Stem is uitgebracht op lijst 6, PvdA, op Mei Li Vos. Stem is uitgebracht op lijst 13, Forum voor Democratie, op de heer Hermans. Stem is uitgebracht op lijst 4, de PVV, op mevrouw Faber. Stem is uitgebracht op lijst 5, de SP, op Tiny Kox. Stem is uitgebracht op lijst 2, het CDA, mevrouw Oomen-Ruijten. Stem is uitgebracht op lijst 11, 50PLUS, op Martin van Rooijen. Stem is uitgebracht op lijst 4, de PVV, op Marjolein Faber. Stem is uitgebracht op lijst 4, de PVV, Marjolein Faber. Stem is uitgebracht op lijst 2, het CDA, mevrouw Oomen-Ruijten. Stem is uitgebracht op lijst 7, GroenLinks, op mevrouw Saskia Kluit, numero 6. Stem is uitgebracht op lijst 13, Forum voor Democratie, de heer Hermans, numero 18. Stem is uitgebracht op lijst 2, het CDA, mevrouw Oomen-Ruijten. Stem is uitgebracht op lijst 6, PvdA, mevrouw Mei Li Vos. Stem is uitgebracht op de Onafhankelijke Senaatsfractie, lijst 12, op de heer Gerbrandy. De volgende stem uitgebracht op lijst 9, Partij voor de Dieren, op de heer Koffeman. Stem is uitgebracht op lijst 2, het CDA, op de heer Van den Heuvel, numero 15. Stem is uitgebracht op lijst 4, de PVV, op mevrouw Marjolein Faber. Stem werd uitgebracht op lijst 2, het CDA, mevrouw Oomen-Ruijten. Stem werd uitgebracht op lijst 4, de PVV, op mevrouw Marjolein Faber. Stem werd uitgebracht op lijst 3, D66, op Annelien Bredenoord. Stem werd uitgebracht op lijst 4, de PVV, op Alexander van Hattem, numero 3. Stem werd uitgebracht op lijst 1, de VVD, op mevrouw Jorritsma-Lebbink. Stem werd uitgebracht op lijst 2, het CDA, mevrouw Oomen-Ruijten. Stem werd uitgebracht op lijst 4, de PVV, op mevrouw Faber. Stem werd uitgebracht op lijst 6, PvdA, op mevrouw Vos. Stem werd uitgebracht op lijst 2, het CDA, de heer Van den Heuvel, nummer 15. Stem werd uitgebracht op lijst 2, het CDA, mevrouw Oomen-Ruijten. Stem werd uitgebracht op lijst 12, de Onafhankelijke Senaatsfractie, op de heer Raven, numero 2. Stem werd uitgebracht op lijst 5, de SP, op Tiny Kox, numero 1. Stem werd uitgebracht op lijst 7, GroenLinks, op de heer Rosenmöller. Stem werd uitgebracht op lijst 1, de VVD, op mevrouw Jorritsma-Lebbink. Tot nu toe zijn nog alle biljetten geldig kan ik zeggen. Stem werd uitgebracht op lijst 9, de Partij voor de Dieren, op de heer Koffeman. Een stem werd uitgebracht op lijst 13, Forum voor Democratie, op de heer Hermans. Stem werd uitgebracht op lijst 7, GroenLinks, op de heer Elbersen, numero 12. Stem werd uitgebracht op lijst 13, Forum voor Democratie, op de heer Hermans. Vervolgens werd stem uitgebracht op lijst 13, Forum voor Democratie, eveneens op de heer Hermans. Stem werd uitgebracht op lijst 1, de VVD, mevrouw Jorritsma-Lebbink. Stem werd uitgebracht op lijst 2, het CDA, mevrouw Oomen-Ruijten. Stem werd uitgebracht op lijst 3, D66, op mevrouw Bredenoord. Stem werd uitgebracht op lijst 13, Forum voor Democratie, op numero 18, de heer Hermans. Een stem werd uitgebracht op lijst 3, D66, mevrouw Bredenoord. Stem werd uitgebracht op lijst 5, de SP, Tiny Kox. Stem werd uitgebracht op lijst 5, numero 1, de heer Kox en dan kom ik aan de laatste stem die is uitgebracht, de echte mensen hebben natuurlijk mee zitten schrijven en weten al waar dat naartoe gaat. Op numero 13, Forum voor Democratie, op de heer Hermans op numero 18. That concludes the results of the jury.

Dames en heren, er wordt nu een controle per lijst uitgevoerd en vervolgens zal ik voorlezen de uitslag voor zover wij die hier hebben geteld. Daarna maken wij het proces-verbaal op, dat wordt

getekend door ondergetekende en de leden van het stembureau en dan schors ik daarna de vergadering voor 3 of 4 minuten, zodat wij de enveloppen kunnen vullen, maar eerst wordt er geturfd en de lijsten bij de lijsten gelegd en gekeken of dat klopt. Als u nog even blijft zitten voor de uitslag.

Dames en heren, ik lees u de uitslag voor. In de 1e plaats hebben 47 mensen gestemd, de 47 biljetten zijn ook geldig. Dat betekent dat er geen blanco stem is en ook geen ongeldige stem is uitgebracht en ik lees u voor wat uitslag is van de Limburgse Staten, zodat het zodadelijk in het proces-verbaal wordt opgenomen. Op lijst 1, de VVD, zijn uitgebracht 5 stemmen en alle stemmen zijn uitgebracht voor mevrouw Jorritsma-Lebbink. Op lijst 2, het CDA, zijn uitgebracht 9 stemmen, daarvan zijn er 7 uitgebracht voor mevrouw Oomen-Ruijten en 2 voor de heer Frank van den Heuvel. Op lijst 3, D66, zijn 3 stemmen uitgebracht, alle op de lijsttrekker, op mevrouw Bredenoord. Op lijst 4, de Partij voor de Vrijheid, de PVV, zijn 7 stemmen uitgebracht, 6 voor mevrouw Faber, 1 voor de heer Van Hattem. Op lijst 5, de Socialistische Partij, zijn uitgebracht 4 stemmen, alle op de heer Kox, de lijsttrekker. Op lijst 6, de PvdA, zijn 3 stemmen uitgebracht, alle op de lijsttrekker, mevrouw Mei Li Vos. Bij GroenLinks, lijst 7, zijn 4 stemmen uitgebracht, 1 op de heer Rosenmöller, 1 op mevrouw Margreet de Boer, 1 op Saskia Kluit en 1 op Funs Elbersen. Dat was lijst 7, dan ga ik naar lijst 8, de ChristenUnie, zijn geen stemmen uitgebracht. Lijst 9, de Partij voor de Dieren zijn 2 stemmen uitgebracht, beide op de heer Niko Koffeman, de lijsttrekker. Lijst 10, de SGP, zijn geen stemmen uitgebracht. Lijst 11, 50PLUS, is 1 stem uitgebracht, op de lijsttrekker, de heer Van Rooijen. Lijst 12, de Onafhankelijke Senaatsfractie, zijn 2 stemmen uitgebracht, 1 op de lijsttrekker, de heer Gerbrandy en 1 op Ton Raven. En lijst 13, het Forum voor Democratie, zijn 7 stemmen uitgebracht, alle 7 op numero 18, de heer Hermans.

We gaan kijken of het allemaal klopt. Iedereen knikt hier, dan gaan wij zodadelijk het proces-verbaal opmaken en invullen. Dat wordt al naar ons toe gebracht en daarvoor schors ik even de vergadering totdat wij dat allemaal hebben gedaan en daarna zal ik de leden van het stembureau ontslaan en vervolgens bedanken. Dank u wel. Ik schors de vergadering.

[SCHORSING]

De voorzitter: Ik heropen de vergadering, tenminste dat probeer ik. Ik verzoek u weer plaats te nemen, dank u. Dames en heren, zojuist zijn de enveloppe met de onbruikbaar gemaakte stembiljetten, waar niks in zat, de enveloppe met ongeldige stembiljetten, waar ook niks in zat, en de enveloppe met blanco stembiljetten, waar ook niks in zat, gesloten en door mij ondertekend, zodat er ook niks in kan en de enveloppe met de geldige stembiljetten lijstgewijs gerangschikt, zijn door mij allen gesloten en getekend en daarmee samengevoegd met het proces-verbaal dat is opgemaakt door de leden van het stembureau, dat gezamenlijk pakketje gaat nu onder de bezielende leiding van Paul Derks en Funs Peters zodadelijk naar het... Die kunnen eigenlijk al vertrekken zou ik bijna zeggen want die moeten voor 21.00 uur in Den Haag aankomen, bij de Kiesraad, en zij gaan met de trein, dus u kunt zich voorstellen dat wij enigszins nerveus zijn daarover. Maar goed, dat gaat wel lukken. De definitieve uitslag wordt bekendgemaakt op 31 mei a.s. om 17.00 uur tijdens een openbare zitting van de Kiesraad in Den Haag. Daar zou u zich kunnen vervoegen als u denkt dat iets niet in orde is en daarmee eindig ik dit agendapunt, maar niet nadat ik mevrouw Jiménez Hastenrath, ook mevrouw Jenneskens en de heer Heldens van harte heb bedankt voor de werkzaamheden als stembureau. Hun finest moment in de 1e weken van hun lidmaatschap van Provinciale Staten, dat ze in ieder geval deze periode niet meer zullen meemaken. Dat in ieder geval gezegd hebbende. Hartelijk dank en u kunt terug naar uw plaats. En wij gaan zodadelijk meteen verder met de beraadslagingen in 2^e termijn van agendapunt 7, maar daarvoor ga ik op een andere plek zitten.

7. Brief informateurs met verslag van informatieproces en advies voor formatie (vervolg)

De voorzitter: Ik heropen de vergadering en we zijn bij agendapunt 7 nog steeds, bij de 2^e termijn en mevrouw Straus wil ons wat mededelen.

Mevrouw Straus (VVD): Voorzitter, ik wil graag een ordevoorstel doen om een schorsing tussen nu en de 2^e termijn, ongeveer van een uur.

De voorzitter: Een schorsing van een uur ja, ik kijk even naar de mensen in de zaal. We hebben na deze 2^e ronde, dus na dit agendapunt nog 2 moties liggen en de voorraadagenda, maar dat is een hamerstuk. De vraag is even of die moties veel discussie oproepen of dat dat hamerstukmoties zijn, anders hamer ik die even af, dat klinkt wat raar. Dat is een motie over het hoger onderwijs en de andere motie over Railnet, nachtnet. Daar is toch wel discussie over. Nee, dan wacht ik ook met de moties tot na de behandeling van het agendapunt en dan is het verzoek om te schorsen tot 17.00 uur, zullen we dat doen? Uiterlijk 17.00 uur? Verlaat u het gebouw niet, maar u mag een beetje rondlopen door het gebouw. Ik schors de vergadering tot 17.00 uur. Sorry, mevrouw Claessens. Blijft u even zitten dames en heren.

Mevrouw Claessens (SP): Voorzitter, ik zou dan toch wel graag van mevrouw Straus willen weten waarom we nu nog een uur moeten schorsen.

De voorzitter: Waarom het nog een uur moet duren, dat is misschien een goede vraag. Waarom het een uur moet duren is de vraag. Nou ja, het is nog maar 55 minuten overigens, maar goed.

Mevrouw Straus (VVD): We willen graag even intern beraad voor de 2^e termijn. Als we eerder klaar zijn dan een uur, dan kunnen we alweer eerder verder, maar we hebben wel even de tijd nodig voor beraad. In ieder geval de VVD.

De voorzitter: Nou ja, in ieder geval als u nu begint met het beraad, dan... en blijft u in de buurt, als u zo rond 16.45 uur eens komt kijken, dan...

[SCHORSING]

De voorzitter: Dames en heren, ik heropen de vergadering. Aan de orde is nog altijd agendapunt 7, de brief van de informateurs en voordat wij uit elkaar gingen, was er een schorsingsverzoek van mevrouw Straus en die geef ik graag het woord.

Mevrouw Straus (VVD): Voorzitter, ja alvorens we verdergaan met de 2^e termijn van het debat naar aanleiding van de brief van de informateurs. We hebben naar aanleiding van...

De voorzitter: U mag het misschien bij het spreekgestoelte doen, dan kunt u de mensen aankijken, misschien handig, dit is geen interruptie. Dat is ook netter voor de mensen thuis.

Mevrouw Straus (VVD): Nogmaals voorzitter, naar aanleiding van de schorsing die wij aangevraagd hebben alvorens we beginnen met de 2^e termijn van het debat met de informateurs, hebben wij als 1^e met de partijen die eigenlijk zich uitgesproken hebben in de 1^e termijn al voor de optie van het extraparlamentaire college gesproken en daarbij hebben we de conclusie getrokken dat we een handreiking nog wilden doen naar een aantal partijen die zich vooralsnog niet hebben uitgesproken voor deze variant. Die handreiking had 2 invalshoeken. 1 invalshoek is dat men expliciet gevraagd

had voor een formateur ook van linkse signatuur en daar hebben we mee ingestemd om er aanvullend een formateur van linkse signatuur bij te zetten en de 2^e opmerking, uitgangspunt dat we daarbij hebben geformuleerd is dat het dan wel heel belangrijk is dat die partijen die daar 'ja' tegen zeggen zich ook uitspreken dat, als er tijdens het formatieproces kandidaat-bestuurders uitkomen die van oftewel PVV-huize oftewel Forum voor Democratiehuize zijn, dat men daar dan ook in principe 'ja' tegen wil zeggen. Deze 2 uitgangspunten hebben wij voorgelegd aan de 2 fracties die we daarvoor hadden uitgenodigd, dat zijn GroenLinks en D66, omdat we daar het gevoel hadden dat we wellicht hen nog een argument extra zouden kunnen geven en we zullen zometeen in hun tweede termijn horen wat zij daarvan geconcludeerd hebben.

De voorzitter: Dank u wel. Dat betekent dat wij gaan beginnen aan de 2^e termijn van dit agendapunt en ik hanteer dezelfde volgorde als verleden keer, maar wel, met uw goedvinden, iets kortere spreektijd. Dus geen volle 5 minuten voor iedereen, ik hanteer een spreektijd van 2,5 minuut. Het woord is mevrouw Werrij van het CDA. Aansluitend de heer Burlet van Forum voor Democratie.

Mevrouw Werrij (CDA): Dank u wel voorzitter. Voorzitter, het CDA is door de SP gevraagd waarom we een coalitie over links uitsluiten. Overigens, nu we het vandaag toch over tweets hebben, verwijs ik daarbij naar een tweet van de heer Rossel die hij vanmiddag stuurde en ik citeer: "Het is heel erg jammer dat het CDA en de VVD niet de variant Motorblok GroenLinks en kleinere partijen opteert, maar coûte que coûte nog meer rechts erbij wil." Voorzitter, dit betreuren we, het CDA sluit namelijk niet uit en ik adviseer de heren dan ook om toch nog even de verslagen erop na te slaan. Wij hebben uitgesproken dat een coalitie centrumlinks voor ons niet waarschijnlijk is. Het voldoet namelijk voor ons niet aan de criteria breed draagvlak en recht doen aan de verkiezingsuitslag. Een brede coalitie had en heeft onze voorkeur, maar dat bleek onverenigbaar.

De voorzitter: De heer Van Caldenberg.

De heer Van Caldenberg (SP): Ja voorzitter, mevrouw Werrij geeft aan dat ze mijn vraag aan het beantwoorden was en gaat dan uitleggen waarom een linkse coalitie niet mogelijk was, maar mijn vraag aan mevrouw Werrij was waarom u niet volmondig voor een rechtse coalitie ging.

De voorzitter: Ja.

Mevrouw Werrij (CDA): Voorzitter, ik zal mijn verhaal even verder afmaken en dan komt de heer Van Caldenberg vanzelf bij die conclusie. Die brede coalitie had en heeft onze voorkeur, maar dat bleek dus onverenigbaar. Wij steunen daarom het voorstel van de informateurs omdat het volgens ons het meest recht doet aan de opdracht en de criteria die wij hebben meegegeven. Het debat van vandaag lijkt helaas meer een links-rechtsdiscussie te worden in plaats van dat het een zoektocht wordt naar verbinding. Mevrouw Fischer zei het wat ons betreft terecht: spring uit uw schaduw. Wat dat betreft onze complimenten ook voor mevrouw Plusquin, u koos ervoor om in de 1^e termijn te kijken naar de inhoud.

Het CDA hecht er in het belang van Limburg aan dat u allen, ook de partijen die zich niet kunnen vinden in deze constellatie, betrokken bent bij de inbreng om te komen tot het collegeprogram. Ik stel daarom ook de vragen aan de partijen die dit extraparlamenteaire voorstel niet zouden willen steunen: komt uw partij wel op gesprek? Graag zou ik daarop ook van deze partijen een antwoord willen zien.

De voorzitter: Mevrouw Jenneskens.

Mevrouw Jenneskens (D66): Voorzitter, in 1^e termijn hebben we als D66 een aantal vragen gesteld die voor ons belangrijk waren om het concept extraparlamenteair college een kans te geven en ik wil die graag aan mevrouw Werrij en alle fractievoorzitters en anderen die hier dadelijk in 2^e termijn gaan reageren, stellen. De opmerking en het ding was herkenbaarheid. De vraag aan mevrouw Werrij is: is er bereidheid om te kijken naar een procedure die wat meer open is of is het ook mogelijk dat het extraparlamenteaire college straks uit alleen Statenleden bestaat en de 2^e is de vraag naar unanimiteit, blijft u het voorstel naar een extraparlamenteair college steunen?

De voorzitter: Dank u wel. Mevrouw Werrij.

Mevrouw Werrij (CDA): Ja voorzitter, het CDA heeft eerder aangegeven: wij kunnen ons vinden in het voorstel dat de informateurs hebben geschetst. Ik denk dat als wij dadelijk de formateurs aan het werk zetten, die procedure ook open zal zijn omwille van het feit dat alle partijen uitgenodigd zijn om in gesprek te gaan en in gesprek te treden over hun ideeën voor het collegeprogramma. Wat dat betreft denk ik ook dat die herkenbaarheid er vanzelf wel komt en die unanimiteit, mevrouw Jenneskens, ik heb in ieder geval al gehoord dat er 1 partij is in deze zaal die zonder voorbehoud tegen het voorstel is. Dus dat is sowieso onmogelijk.

De voorzitter: Mevrouw Jenneskens.

Mevrouw Jenneskens (D66): Ja. De vraag was eigenlijk ook relatief simpel. Een open gesprek oké en wat is herkenbaar? Bent u bereid de procedure daadwerkelijk open te gooien en bijvoorbeeld te zeggen dat er een minimaal aantal niet-Statenleden in dat college moeten zitten of is dat niet uw opvatting van het concept extraparlamenteair college?

Mevrouw Werrij (CDA): Voorzitter, ik denk dat de formateurs over de verdere uitvoering van het proces gaan, dat zij er goed over na moeten denken hoe zij dat vorm willen geven. Wat ons betreft gaan wij hier geen voorwaarden stellen aan de invulling van dat college, welke percentages dat zouden moeten zijn of dat uitsluitend of juist alleen maar extern zou moeten zijn. Daarvoor vinden we het in dit stadium absoluut te vroeg, dat gaan wij nu niet doen.

Mevrouw Jenneskens (D66): Dus u sluit een college dat bestaat uit alleen zittende Statenleden niet uit?

Mevrouw Werrij (CDA): Dat sluit ik niet uit.

De voorzitter: Dank u wel. Even kijken of u...

Mevrouw Werrij (CDA): Voorzitter, dat was het einde van mijn tekst.

De voorzitter: Het einde van uw tekst, oké, dank u wel. Dan is het woord aan de heer Burlet van Forum.

De heer Burlet (Forum voor Democratie): Dank u wel voorzitter. Tja, de 2e termijn. Ik wil beginnen met de heer Van Caldenberg te bedanken. Hij heeft mij in de 1e termijn 2 keer geroemd en benoemd als mogelijke formateur. Dus mocht de SP ergens in het land nog behoefte hebben aan een formateur, ik wil het graag op me nemen. Verder ben ik heel positief verrast, en dat meen ik serieus, over hoe ver partijen bereid zijn om toch partijen die twijfelen, die nog steeds menen dat het een valstrik is of iets wat niet te vertrouwen is, om daar toch deel aan te nemen. Ik ben daar echt heel erg

positief over verbaasd en dat is niet alleen onze eigen partij, maar dat zijn ook de andere partijen die ik gesproken heb en ik zou het bijna onnatuurlijk vinden als D66 en GroenLinks niet zouden aansluiten. Dat zou zo vreemd zijn, ik vind het eigenlijk bijna ondemocratisch, maar goed zij zijn daar zelf om dat te besluiten. De PvdA heeft zichzelf al helemaal uitgesloten, verwijt ons dat wij partijen vragen om aan te sluiten en blijft maar uitsluiten. Dus wat dat betreft, ik zou echt eens een keer in de spiegel gaan kijken want dit is niet zoals de democratie hoort te werken. Dank u wel. Daar komt een vraag.

De voorzitter: Ja, er komt...

Mevrouw Jenneskens (D66): Mijnheer Burlet voelt het misschien een beetje aankomen. Het zal niet vaak gebeuren dat een D66'er tegen een Forummer zegt: van u had ik het meeste hoop, maar in dit geval wel want we hebben het over democratische vernieuwing en wat het aantrekkelijke is van het concept van een extraparlamenteair college is wat ons betreft en wat het de moeite waard zou maken om over uw schaduw heen te stappen is op het moment dat de directe verbinding tussen een partij die iemand aanlevert in dat college in die zin wegvalt. Hoe zit Forum in deze discussie? Bent u bereid zo'n procedure helemaal open te gooien en in hoeverre is die 2^e vraag, die ik ook aan iedereen ga stellen, die unanimititeit, nog voor uw partij van belang?

De heer Burlet (Forum voor Democratie): Unanimititeit is niet mogelijk, dat werd net ook al beantwoord. Als 1 of 2 partijen zeggen 'we doen gewoon niet mee', dan houdt het op, het spel. Dus dat is 1. Ik denk aan de andere kant dat de procedure helemaal opengooien, ik weet niet of dat nog iets verder toevoegt want uiteindelijk blijft toch hier de Staten verantwoordelijk en blijven ook degenen waar een college zich aan zal moeten verantwoorden. Dus wat dat betreft hoeft dat niet per se. We praten niet over een zakenkabinet waarbij mensen van buiten allemaal moeten komen en moeten solliciteren, maar we praten hier over een extraparlamenteair college dat in principe gewoon, de afstand wat groter geworden is ten opzichte van de politieke onderhandelingen, maar dat het toch op die manier gedragen moet zijn. Dus het hoeft niet per se, voor mij tenminste, naar buiten helemaal te gaan. Dat hoeft niet.

Mevrouw Jenneskens (D66): Dat hoeft niet, maar uw partij is de partij van het partijkartel of tenminste u heeft toch dat woord in de bekendheid bij ons hier allemaal gebracht en de vraag is eigenlijk ook... Ik weet dat het voorstel ooit van Forum voor Democratie was om te werken met een volledig open procedure met functieprofielen et cetera. U neemt daar nu eigenlijk afstand van begrijp ik?

De heer Burlet (Forum voor Democratie): Niet per se afstand nemen, wij zijn ook aan het kijken geweest, en daar kijken wij nog steeds trouwens naar, om ons heen, maar aan de andere kant wil ik wel even aangeven dat iedereen die hier zit voor het Forum een historie heeft van 0 politiek. Dus wat dat betreft krijgt u uw zin volledig. Ook als het iemand zou worden uit onze fractie dan is het nog iemand die waarschijnlijk niet echt een kartelachtergrond heeft en waarschijnlijk gekozen is geworden en geselecteerd is geworden op kennis, kunde, achtergrond, ervaring en wat dan ook.

Mevrouw Jenneskens (D66): Dus er is bij Forum nog geen naam bekend.

De heer Burlet (Forum voor Democratie): Er zijn namen die over de tafel gegaan zijn. We hebben daar wel heel intensief over gesproken, dat wel.

De voorzitter: U kunt verder.

De heer Burlet (Forum voor Democratie): Waar ik eigenlijk mee wil afsluiten is, en ik heb dat een paar keer gehoord en ik sta daar ook helemaal achter, de inhoud gaat voor. Daar gaan wij ook voor. We hebben gezien dat we op heel veel punten bruggen kunnen slaan, samen kunnen werken en goede oplossingen kunnen vinden als je maar je eigen gedachten erbij gebruikt, je achtergrond erbij gebruikt, kun je soms op hele mooie terreinen samen compromissen sluiten. Wij staan er nog steeds voor open dus ik hoop dat de partijen die er nog over twijfelen zich alsnog beraden. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel mijnheer Burlet. Het woord is aan de heer Housmans.

De heer Housmans (PVV): Dank u wel voorzitter. Ja voorzitter, ik heb in de 1^e termijn gezegd dat de PVV in dit huis de afgelopen jaren vooral heeft willen samenwerken en dat willen we nog steeds, maar we hebben ook aangegeven dat we het jammer vinden dat er partijen zijn die samenwerking in principe uitsluiten op het moment dat je gaat praten over de duiding van een verkiezingsuitslag, op het moment dat je gaat praten over het samenstellen van een college, op het moment dat je gaat kijken met de informateurs of je op inhoud bij elkaar kunt komen en 1 opmerking is me bijgebleven uit het geheel en dat is 'ja, het hoofd zegt dat het moet kunnen, maar het hart krijgt het niet verkropt'. Voorzitter, wij zitten hier allemaal met passie, ik denk dat dat voor iedere volksvertegenwoordiger geldt, maar wat laat je leiden? Het belang van die provincie, die baat heeft bij zo snel mogelijk een stabiele coalitie of een stabiel bestuur in ieder geval, waar nu een voorstel voor ligt, dat kan gaan besturen en daadwerkelijk dingen kan oppakken of laat je je leiden door alleen maar passie die je hoofd overrulet? En dat is eigenlijk wel een klein dingetje. Wij hebben, ondanks het 'nee' dat we keer op keer kregen, keer op keer een hand uitgestoken. Dat hebben we vandaag nog gedaan, meer dan eens, maar voorzitter er komt een moment dat dat niet meer gaat en ik hoop dat eindelijk de woorden van partijen die zeggen 'we willen samenwerken, we willen innig samenwerken' eindelijk dan ook eens een keer vormgegeven worden en dat eens verder gekeken wordt dan de eigen schaduw en daadwerkelijk samen wordt gewerkt.

De voorzitter: Mevrouw Jenneskens.

Mevrouw Jenneskens (D66): Voorzitter, ook dat gebeurt niet zo heel vaak, ik spreek ook namens D66 de waardering uit voor die houding omdat dus inderdaad die uitgestoken hand die nodig is om democratie echt op een andere manier vorm te geven. Ik heb voor u dezelfde vraag als voor de anderen, de vorigen en die na u zijn. Hoe staat u in een onafhankelijke procedure en op het moment dat unanimité wegvalt in dit concept, is dan deze manier van een college vormen nog een voorkeur of niet?

De heer Housmans (PVV): Voorzitter, mevrouw Jenneskens vraagt naar de bekende weg. Ze heeft al een aantal keer antwoord gekregen, unanimité is blijkbaar door uitsluiting niet mogelijk, maar laat me wel heel helder zijn, het is niet de PVV of het Forum voor Democratie of 1 van de andere 7 partijen die 'ja' hebben gezegd die uitsluiten, het zijn slechts enkele en dat is jammer en wat ik wil u wil vragen, is om hier te komen staan, die uitgestoken hand dan aan te nemen, kom. Er is ruimte om te praten, maar u weigert. U stelt eis op eis op eis, keer op keer op keer en als de ene eis wordt ingewilligd, komt de volgende. Wanneer bent u bereid, dan draai ik hem gewoon om, om die hand aan te nemen?

Mevrouw Jenneskens (D66): Voorzitter, ik ben er oprecht toe bereid om u de hand te schudden, maar dan wil ik wel... D66 was bereid, is nog steeds bereid, om dit concept een serieuze kans te geven en dat betekent dat wij bereid waren om af te stappen van de gedachte 'een gedeputeerde

leveren' want wij waren heel erg gecharmeerd van het extraparlamentaire college in die zin en waarom ik u die hand geef, is omdat ik die samenwerking op welke manier dan ook in dat volgende college absoluut ook met uw partij zal proberen te zoeken want in Limburg liggen dingen soms anders, maar de vraag is of dit extraparlamentaire college een vorm is van democratische vernieuwing zoals wij het in ons hart zo ontzettend graag zouden willen zien of dat het een manier is om toch nog gewoon een coalitie te vormen waarbij wij denken dat we op de inhoud niet overeen kunnen komen en daar mag iedereen, dat is met respect voor ieders mening en met heel veel respect voor eenieders houding daarin, wij zijn bereid om over die schaduw heen te stappen om te zoeken naar dat compromis en om dat los te laten en voor ons was die onafhankelijke procedure daarvoor een voorwaarde want voor ons had deskundigheid of wat dan ook leidend mogen zijn. Wij hadden de uitspraak aangedurfd dat geen zittend Statenlid in dat college komt te zitten en dat is helaas niet het geval en dat is waarom voor D66 dit heel erg lastig ligt. Laat onverlet dat ik die hand die ik net naar u uitstak meende.

De heer Housmans (PVV): Voorzitter, dan constateer ik dat we in ieder geval dadelijk op inhoud kunnen samenwerken en dat is al winst voor deze Provincie, maar ook voor de inwoners. Als we gaan kijken naar het proces, dan is dit een procesvoorstel dat zegt dat er binding moet zijn ook met de Staten. Er is een aantal randvoorwaarden gedefinieerd en daar kunnen wij ons in vinden en hoe dat dadelijk gestalte gaat krijgen, dat gaat dadelijk in overleg met formateurs en dat waren er 2, daarvan is aangeboden om daar een 3^e met een GroenLinksachtergrond aan toe te voegen. Nou, dan kun je dus inderdaad gaan kijken hoe je dat vorm gaat geven, maar voor ons blijft het proces zoals dat voorligt, een proces dat we zeker kunnen onderschrijven en kunnen accepteren en er zit hier ook binnen de Staten heel veel expertise, moet je die uitvlakken? Wij denken dat je dat niet per se hoeft te doen, maar dat staat los van het feit dat, als daar dadelijk uitkomt dat het voor een dossier misschien heel goed is om een expert in te huren als gedeputeerde, dan kun je daarover praten, maar u zult dat dan wel moeten doen in dat formatieproces. U zult daar wel aan tafel moeten zitten, u zult daar wel naar moeten gaan kijken. Het is in mijn optiek niet zo dat we hier dadelijk in dezelfde staat komen als dat we geweest zijn, dezelfde status quo die we hadden, waarbij een oppositie en een coalitie tegenover elkaar staan. Nee, er is hier dadelijk een mogelijkheid, en daar gaat het ons om, om veel breder draagvlak te creëren, om veel meer debat te organiseren, om veel beter gedragen voorstellen te krijgen, waarbij ook ruimte is voor eenieders inbreng, maar in een parlementaire democratie beslist uiteraard nog altijd de meerderheid en die kan soms unaniem zijn, dat wordt aangemoedigd, maar soms ook helaas niet. Soms staan wij daar alleen, soms zitten wij bij een groep die wel voorstemt. Dat is het proces dat gelopen moet worden.

De voorzitter: Even met het oog op de... De vraag kort herhalen en kort antwoorden want anders lopen we gigantisch uit.

Mevrouw Jenneskens (D66): Ik stel de vraag over uniformiteit. Op het moment dat er geen gezamenlijkheid is in de Staten is de vraag eigenlijk concreet, de conclusie was terecht dat die er waarschijnlijk niet is, is de PVV dan nog steeds een voorstander van een extraparlamentair college of niet?

De heer Housmans (PVV): Ja voorzitter, volgens mij heb ik die in mijn 1^e termijn al 2 keer beantwoord. Dus ik dacht dat die duidelijk was.

Mevrouw Jenneskens (D66): Dat was hij niet, anders had ik de vraag niet gesteld.

De heer Housmans (PVV): Ik heb in de 1^e termijn gezegd dat wij ook heel goed kunnen leven met een centrumrechts college. Dat is voor ons ook geen probleem, maar ook met een open coalitieakkoord, maar dat dit een variant is die juist meer mogelijkheden geeft. Dus dat we hier nu op dit moment gewoon de voorkeur aan geven omdat juist dat dogma dat we willen slechten, dat er in het coalitieakkoord zaken vastgeklonken zijn, dat in een coalitieakkoord op bijzinnen in bijlages besluiten die goed zijn voor een groot gedeelte van de Staten en een groot gedeelte van Limburg niet doorkomen, gewoon niet meer willen hebben. In dat opzicht denk ik dat ik heel helder ben.

De voorzitter: De heer Baneke.

De heer Baneke (GroenLinks): Dank u wel voorzitter. Ik wil de heer Housmans even een vraag stellen. Ik hoor nu al een paar keer tijdens deze vergadering de term dat wij, sommige partijen, andere partij zouden uitsluiten en ik krijg daar een beetje een naar gevoel van. Het is namelijk niet zo dat GroenLinks partijen sec uitsluit. Wij hebben gezamenlijk met alle partijen een proces doorlopen, aan de hand van dat proces hebben wij ons standpunt vastgesteld. Dat standpunt hebben we uitgedragen en dat is niet op een partij gericht want iedereen heeft recht op zijn eigen mening, wij net zo goed als u, maar wij denken alleen dat de standpunten van partijen niet zodanig overeenkomen dat daar een werkbare stabiele coalitie uit komt. Dus dat is zuiver op de inhoud. Hoe denkt u daarover?

De heer Housmans (PVV): Als het zuiver op de inhoud is, dan kan dat begrijpen, maar als ik terugkijk naar de verslagen, en ik heb ze gelezen, en ik kijk terug naar het gesprek dat onder andere wij gehad hebben, dan was dat een constructief gesprek, dan was er sprake van een heel aantal punten waarvan wij in 1^e instantie hadden gedacht 'daar kunnen wij elkaar niet op vinden', waar we elkaar wel op konden vinden en daar zat voor ons gevoel, en dat was ook de conclusie volgens mij van het gesprek, voldoende basis om in ieder geval ook verder te spreken en ik vind het jammer, oprecht jammer, dat dat geen gevolg heeft gekregen en ik hoop dat dat hier in de Staten wel gevolg krijgt. Ik denk dat er heel veel mogelijkheden zijn om op inhoud gewoon goede dingen te doen voor de mooiste provincie van Nederland. Laten we dat vooral doen.

De voorzitter: Kunt u afronden?

De heer Housmans (PVV): Voorzitter, de interrupties waren op het einde van mijn betoog.

De voorzitter: Dank u wel. Dan dank ik de heer Housmans en dan kijk ik nu naar mevrouw Straus van de VVD.

Mevrouw Straus (VVD): Voorzitter, sjei toch ins oet mit det sjtegchel, wats doe dao noe toch leuk aan vinjs', dat heb ik vaak gehoord al die jaren dat ik al in de politiek zit, zoveel mensen, vrienden, bekenden, mensen in de supermarkt die dat tegen mij gezegd hebben en voorzitter, vaak heb ik ook zelf gedacht: ik had nu ook iets leuks kunnen doen, maar goed je doet iets omdat je erin gelooft, je doet iets omdat je het verschil wilt maken, je doet iets omdat je ziet dat er een perspectief aan de horizon ligt waar je samen invulling aan wilt geven en misschien dat het nu kan. Eindelijk een keer de inhoud voorop. Want die inhoudelijkheid die is goed overbrugbaar zeg ik tegen mijnheer Baneke. Tenminste, dat hebben wij zo ook ervaren, terwijl we in de verkiezingen, in de campagne, toch ook wel af en toe tegenover elkaar stonden op bepaalde thema's, maar in de gesprekken is gebleken dat we wellicht best wel elkaar een handreiking kunnen doen en dat hebben de informateurs ook opgeschreven. Als je gaat kijken naar het voorstel dat er nu ligt van het extraparlamenteaire programma, dan betekent dat eigenlijk maximale dualisme en ik zeg tegen de fractie van D66, volgens mij was dat hetgeen jullie in Paars 1 als speerpunt van je programma hebben gemaakt. Bestuurlijke

vernieuwing, waarbij dualisme vooropstond. Er is zelfs nog een periode geweest dat ik dacht: hm, misschien is D66 wel mijn partij, in die periode. Maar goed, ik denk, wij denken van de VVD uit, dat deze extraparlamentaire variant maximaal recht doet aan de verkiezingen om de afstand tussen de burger en de politiek te verkleinen.

De voorzitter: Punt.

De heer Kuntzelaers (PvdA): Voorzitter, voor iemand die in de 1^e termijn zo hartstochtelijk haar liefde voor een rechtse coalitie uitsprak en zei dat dat haar favoriete keuze was, lijkt het toch wel wat dubbel dat u nu doet alsof dit uw 1^e keuze is terwijl u eigenlijk weet dat, als het anders loopt, u uw zin krijgt. U houdt een betoog richting partijen alsof u heel graag wilt dat dit geschiedt, maar eigenlijk krijgt u toch wat u het liefste wil, namelijk een zo rechts mogelijke optie, voorgelegd. Is dat niet eigenlijk waar u naartoe wilt?

Mevrouw Straus (VVD): Ik denk dat mijnheer Kuntzelaers maar de helft van mijn betoog heeft gehoord in de 1^e termijn. Inderdaad, wij waren in aanvang voor een rechtse coalitie.

De heer Kuntzelaers (PvdA): En waar staat u nu dan?

Mevrouw Straus (VVD): Maar ik heb u ook al die afwegingen verteld over waarom wij uiteindelijk toch dat extraparlamentaire coalitieprogramma toch wel heel erg interessant vinden en dat we daar toch wel heel graag aan willen meewerken.

De heer Kuntzelaers (PvdA): Ja, ik snap dat u daar heel graag aan mee wilt werken, maar u heeft aangegeven: uw favoriete keuze is rechts. Dat heeft u zelf gezegd in de 1^e termijn en nu zegt u 'eigenlijk is het anders', maar eigenlijk is dat de voorkeur van het CDA, die hebben aangegeven: wij willen die extraparlamentaire variant en u neemt dat nu voor hen op en dat vind ik lovenswaardig, moet vindt u het niet dubbel dat u eigenlijk die rechtse variant wil en nu staat te pleiten voor iets wat u veel minder lief wilt.

Mevrouw Straus (VVD): Nee, helemaal niet want uiteindelijk moet je ook realistisch zijn in de politiek en je moet ook kijken wat andere partijen daar wel of niet van vinden en aan de andere kant moet je ook nadenken, en dat heb ik ook aangegeven in de 1^e termijn, dat het misschien iets is wat in 1^e instantie een beetje nieuw leek, maar toen we er eenmaal even op gekauwd hadden, toen zagen we er ook wel heel veel kansen in en die kansen heb ik in mijn 1^e termijn volgens mij behoorlijk benadrukt en die kansen zien wij nog steeds, maar wat we wel af en toe in deze discussie door elkaar horen, voelen, lopen, is dat een extraparlamentair college is geen zakenkabinet of een zakencollege, dat is echt iets anders. In een extraparlamentair college krijgen de verkiezingen gezicht door de bestuurders en de programma's die zij presenteren en dat is anders dan een zakenkabinet. We kunnen misschien nog het kabinet van mijnheer Monti in Italië in gedachten nog eens recapituleren, waar gewoon technocraten vervolgens in dit geval het land op orde moesten krijgen, maar dat had niet veel draagvlak bij de bevolking kan ik mij herinneren. Het verschil zit hem dus niet in de politieke kleur van bestuurders, maar in de mate waarin fracties zich binden aan het programma en de methode van formeren. Daar zijn wat vragen over geweest en of er 2 of 3 formateurs zijn, dat maakt wat ons betreft niets uit.

De VVD-fractie zou het plezierig vinden als dit voorstel breed draagvlak heeft in de Staten. Vandaar ook mijn oproep nogmaals aan de 2 partijen die zich nog aan het bedenken zijn of in ieder geval die zich daar nog niet over uitgesproken hebben. Wij steunen het voorstel in ieder geval want wij vinden

uiteindelijk dat hier het belang van Limburg vooropgesteld moet worden en dat we de politiek zoveel mogelijk de politiek laten en gewoon samen aan het werk gaan. In denk dat veel burgers daar blij mee zullen zijn.

De voorzitter: Dank u wel mevrouw Straus. Het woord is aan de heer Van Caldenberg van de SP.

De heer Van Caldenberg (SP): Voorzitter, in 1^e termijn hebben we kunnen leren dat de uitgangspunten nagenoeg door alle partijen werden onderschreven en daar zit dan ook niet de pijn, dat er geen sterke en stabiele coalitie gevormd kan worden. Die pijn zit ergens anders, niet op de inhoud. Dat zit in onderling vertrouwen, dat zit in het wel of niet aan je achterban kunnen uitleggen dat je met een andere partij wel of niet gaat samenwerken en dat is op dit moment onvoldoende om een echte coalitie te kunnen vormen. Het zal je maar gezegd worden mijnheer Burlet, mijnheer Housmans. En dat voorzitter, is volgens ons geen goede basis om een sterk en stabiel Provinciebestuur te vormen. Voorzitter, de informateurs, de heer Koopmans voorop, hebben de afgelopen periode geprobeerd de kool en de geit te sparen en dat leidt dan tot dit resultaat, een instabiele basis voor een Provinciebestuur. We hebben zojuist geleerd dat er geen onafhankelijke commissie komt om gedeputeerden te selecteren, want dan is er geen herkenbaarheid en geen draagvlak, en de informateurs hebben de vraag ook niet beantwoord in de 1^e termijn welke afspraken er verder zijn met Forum voor Democratie, PVV, CDA en VVD over deze extraparlamentaire coalitie. Dames en heren, de Engelsen hebben een gezegde dat aansluit bij de huidige situatie en het extraparlamentair college en dat gaat in het Nederlands vrij vertaald als volgt: als het eruitziet als een geit, het ruikt als een geit en het klinkt als een geit, dan is het waarschijnlijk ook een geit. Beste dames en heren, mevrouw Werrij, mevrouw Plusquin, als het eruitziet als een rechts college, het voelt als rechts college en het klinkt als een rechts college, dan is het naar waarschijnlijkheid ook een rechts college. Wij trappen daar niet in, in dit staatkundig rookgordijn, en dames en heren uw achterban ook niet.

De voorzitter: Dank u wel mijnheer Van Caldenberg. Het woord is aan de heer Baneke van GroenLinks.

De heer Baneke (GroenLinks): Dank u wel voorzitter. Ja, daar staan we dan, de 2^e termijn. GroenLinks heeft zich de afgelopen periode zeer constructief opgesteld omdat wij er heilig van overtuigd zijn dat Limburg gebaat is bij een stabiele en goede coalitie, een goed bestuur zelfs. Of dat nou een coalitie is of een extraparlamentair construct, dat maakt ons niet zoveel uit, maar bij een extraparlamentaire constructie had GroenLinks toch hele andere gedachten dan wat hier vandaag is verwoord door verschillende partijen en individuen.

Naar aanleiding van het standpunt dat wij hebben ingenomen in de 1^e termijn en waar wij echt heel goed over hebben nagedacht en dat wat ons betreft ook een handreiking was, want wij hadden ook kunnen zeggen 'ja, dat is leuk en aardig, maar dit riekt gewoon naar een rechts kabinet, wij stemmen daar niet mee in'. Wij hebben gedacht, wij willen ook hier constructief in staan, wij gaan kijken hoe we het zo kunnen maken dat er wel een onafhankelijk college is wat voor ons gevoel dan ook bij een extraparlamentair kabinet of college hoort, dat je daar een procedure voor optuigt die dat waarborgt. Daar zat een aantal partijen toch heel anders in, laten we het zo maar formuleren en toen wij vanmiddag dan de vraag kregen 'stel dat een andere eis van jullie wordt ingewilligd, willen jullie dan instemmen met, onder dwang bijna, de gedeputeerden die worden aangedragen?', ja, toen was voor ons eigenlijk al heel snel het kwartje gevallen. Het is leuk en aardig, wij hebben uitermate ons best gedaan om het GroenLinksgeluid in het bestuur laten horen, maar hier stopt het voor ons. Wij kunnen niet in dat voorstel meegaan. Daar wil ik het bij laten.

De voorzitter: Dank u wel mijnheer Baneke. Sorry mijnheer Baneke, als u even.... Er komt nog 1 interruptie van mevrouw Werrij.

Mevrouw Werrij (CDA): Ja voorzitter, ik heb in mijn 2^e termijn ook de vraag gesteld en die stel ik ook aan GroenLinks. Het CDA heeft de uitgestoken hand gereikt, we hebben gezegd 'we willen heel graag dat Statenleden en partijen betrokken worden bij het samenstellen van het collegeprogramma, we willen graag dat iedereen daar zijn inbreng aan kan doen. De vraag die ik aan de PvdA heb gesteld, stel ik dus ook aan u. Ondanks het gegeven dat u niet voor dit extraparlamenteaire college zou stemmen, wilt u dan alsnog op gesprek komen en wilt u alsnog dat de formateurs dan uw verkiezingsprogramma meenemen?

De heer Baneke (GroenLinks): Ik denk dat ik net heb gezegd dat GroenLinks altijd constructief wil meedoen in alle processen die er plaatsvinden, dus ik denk dat hier een antwoord 'ja' op zijn plaats is, maar dat wij niet de verantwoordelijkheid willen dragen voor het product dat eruit komt aan bemensing van gedeputeerden.

De voorzitter: Dank u wel mijnheer Baneke. Het woord is aan de heer Kuntzelaers van de PvdA.

De heer Kuntzelaers (PvdA): Dank u wel voorzitter. Langzamerhand aan het einde komend van dit debat, zien we contouren van wat een coalitie zal gaan worden en zien we contouren van wat een oppositie zal gaan worden en als er iets een teken is van een gezonde democratie, is het een stevige oppositie en een gezonde coalitie en het niet deelnemen aan een vreemd experiment dat niet goed doordacht is en eerder een rookgordijn om te laten maskeren dat er een coalitie al bestaat, is voor de PvdA dus ook geen optie. Wij nemen niet deel aan dat rechtse blok. Wij constateren die gezonde verschillen hier in de Staten en wij zullen dan ook oppositie voeren in de komende periode tegen wat wij denken dat een knetterrechtse coalitie zal worden. Wij zullen dat echter wel doen op basis van de inhoud en altijd voorstellen die wij delen of waar wij het mee eens zijn van harte steunen. Echter, op andere momenten zult u een stevig weerwoord van ons kunnen verwachten. Wij kijken uit naar de komende 4 jaar.

De voorzitter: Dank u wel mijnheer Kuntzelaers. Het woord is aan mevrouw Jenneskens.

Mevrouw Jenneskens (D66): Voorzitter, het antwoord op de vraag die gesteld werd door mevrouw Straus heb ik net eigenlijk al gegeven aan de interruptiemicrofoon aan mijnheer Housmans. D66 heeft het idee van een extraparlamenteair college een kans willen geven, daarin misschien ook verkeerd opgevat. Opgevat in de zin zoals we het heel graag hadden willen zien, in onafhankelijkheid en in unanimiteit en in beide zaken is het voor ons niet geworden wat wij ervan hadden verwacht, maar laten we daar ook eerlijk in zijn. Het is niet de angst voor een rechtse meerderheid want die zit hier in de Staten. De kiezer heeft gesproken en die heeft altijd gelijk. Wij zullen, dat is het antwoord op de vraag van mevrouw Werrij... O, misschien moet ik even stil zijn, mijnheer...

De voorzitter: Ja, ik probeer de vergadering hierna nog te verzetten.

De heer Burlet (Forum voor Democratie): Ja, ik wilde de vraag die ik net aan iedereen heb gesteld ook aan D66 stellen: stel nu dat u gewoon, het oude motorblok, voldoende stemmen had gehad en u had verder kunnen gaan regeren of besturen, zou u dan ook dezelfde vraag gesteld hebben aan uw partners: we willen een onafhankelijke procedure hebben voor de députés of was u verdergegaan met dezelfde députés?

Mevrouw Jenneskens (D66): D66 had het graag willen overwegen en die situatie is op dit moment niet aan de orde.

De heer Burlet (Forum voor Democratie): Is dat het enige antwoord dat u hebt in dezen? Want u hebt het heel duidelijk bij iedereen als heel belangrijk punt naar voren gebracht, dat dat de reden is waarom u niet mee wilt gaan als D66 want het is niet onafhankelijk, maar dat had in andere situaties ook kunnen ontstaan, die niet-onafhankelijkheid. Dan was het wel acceptabel geweest?

Mevrouw Jenneskens (D66): De vraag is of je onderdeel wilt zijn van zo'n proces. In dit geval is de vraag aan ons of we onderdeel willen zijn van een proces en dat willen we als daarin onafhankelijkheid en unanimiteit geborgd zijn. Dat is, moeten we vandaag constateren, helaas niet het geval.

De heer Burlet (Forum voor Democratie): Dat is jammer.

Mevrouw Jenneskens (D66): Dat is het. Ja, ik had eigenlijk niet zoveel woorden opgeschreven en ik denk dat ik er ook niet meer veel nodig heb. De kiezer heeft gesproken, die heeft altijd gelijk. Er tekent zich een rechtse meerderheid af. Wij wensen die rechtse meerderheid, wie er ook aan mee zal werken, heel veel succes in het vormen van een programma en zullen voorstellen net zoals alle anderen altijd op de inhoud beoordelen en waar mogelijk de uitgestoken hand, die komt vanuit die meerderheid of welke andere partij ook, beantwoorden.

De voorzitter: Dank u wel mevrouw Jenneskens. Het woord is aan de heer Franssen van... O, mevrouw Werrij komt ook nog. Ja, de vraag.

Mevrouw Werrij (CDA): Ja, ik dacht het antwoord komt wel, maar het bleef uit, dus ik vraag het nog een keer. D66 gaat het voorstel van het extraparlamentair college niet steunen. Wilt u alsnog graag een uitnodiging krijgen van de formateurs om op gesprek te komen. Wat zei ik? Extraparlamentair. Extraparlamentair college.

De voorzitter: Ambtshalve gaan we het corrigeren.

Mevrouw Werrij (CDA): Gaat uw partij op de uitnodiging van de formateurs in om op gesprek te komen en om input te leveren voor het op te stellen collegeprogramma?

Mevrouw Jenneskens (D66): Ons partijprogramma zullen we zeker delen. Ja.

Mevrouw Werrij (CDA): Dus u komt op gesprek?

Mevrouw Jenneskens (D66): Ja.

De voorzitter: Dank u wel. Ik ga nu naar de heer Franssen.

De heer Franssen (LOKAAL-LIMBURG): Ja voorzitter, dank u wel. Extraparlamentair college werd er gesproken. Wij hadden in de 1^e termijn een aantal bedenkingen, we hadden ook een aantal vragen gesteld. Naar ons idee zijn die op de juiste manier beantwoord en dan kunnen we eindelijk verder. Verder in dat proces betekent voor ons overleg, overleg over de inhoud, overleg mens-menssituatie en dergelijke, maar ook die zoektocht naar die verbinding en die zoektocht naar die samenwerking. Daar staat LOKAAL-LIMBURG voor en als we dan zien, de procedure. In die procedure dienen we op

de inhoud naar de samenwerking toe te gaan en ik hoor hier een aantal partijen zeggen: daar staan wij ook voor. Daar staat ook LOKAAL-LIMBURG voor en samen op die punten zijn we sterk. Als laatste voorzitter, wat ons ook heel erg aanspreekt als LOKAAL-LIMBURG dat vanuit de formateurs of de informateurs nu is gezegd: zij willen het met zijn drieën doen. Dat betekent in onze optiek, er is een linksgeoriënteerde formateur, een middenformateur en een rechtsgeoriënteerde formateur. Hoe willen we het nog mooier hebben mensen? Dank u wel voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel mijnheer Franssen. Het woord is mevrouw Plusquin.

Mevrouw Plusquin (Partij voor de Dieren): Dank u wel voorzitter. Er is best wel wat verwarring ontstaan over termen. Ik kan in ieder geval alleen voor de Partij voor de Dieren spreken, maar wij hebben in ons allereerste gesprek het Weerter model genoemd en ik hoorde de heer Gabriëls ook zeggen, ook al doet niet iedereen mee in Weert, van alle partijen zitten er uitgangspunten in dat programma en dat de inhoud blijft winnen, dat er meer inhoudelijk debat is, dat de inhoud leidend is en dat er ook echt wisselende meerderheden zijn en geloof me ik weet hoe prettig dat werkt. De Partij voor de Dieren laat in ieder geval het programma, de inhoud, die is bepalend voor ons, die is leidend en daar zijn wij ook steeds helder in geweest. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel mevrouw Plusquin. Het woord is aan mevrouw Fischer.

Mevrouw Fischer-Otten (50PLUS): Dank u wel voorzitter. 50PLUS was van meet af aan akkoord met het extraparlamenteair kabinet zal ik maar zeggen hier. De inbreng in het collegeprogramma van elke partij, heb ik gehoord, is geborgd. Het is uiteraard wel een uitdaging hoor om het allemaal op de rit te krijgen toch nog, maar herkenbaarheid zal er neem ik aan voldoende zijn. Onbevooroordeeld denk ik dat dat ook vakmensen kunnen zijn, ook al komen ze dan van een politieke partij. Unanimiteit is helaas niet mogelijk, maar dat neemt niet weg dat wij wel voor dit voorstel zijn en wij mengen ons niet in het werk van de formateurs, dat zijn er 3. De stemmen kunnen dus niet staken, wat dat betreft komt dat allemaal goed. Vertrouwen is belangrijk en waar een wil is, is een weg en soms kun je met 1 keer meegaan veel meer bereiken dan dat je eigenlijk van tevoren verwacht had.

De voorzitter: Ja, mijnheer Van Caldenberg.

De heer Van Caldenberg (SP): Ja voorzitter, mevrouw Fischer heeft het nu over 3 informateurs en de heer Franssen heeft het over 3, mijn vraag is eigenlijk: wie is die 3^e?

Mevrouw Fischer-Otten (50PLUS): 1 van de dingen die als handreiking aangegeven is, is dat er uiteindelijk 3 mensen verder zullen gaan met het onderzoek.

De heer Van Caldenberg (SP): Voorzitter, ik heb mevrouw Straus net ook horen spreken, ik moet in mijn microfoon praten om jullie te kunnen horen, maar ik wil u aankijken. Ik heb mevrouw Straus dat voorstel horen doen, ik zie de heer Koopmans hier zitten, ik heb begrepen dat mevrouw Straus het nog steeds wil, maar waarom weten wij niet wie die 3^e is?

Mevrouw Fischer-Otten (50PLUS): U kunt misschien straks een vraag stellen. Ja, dan bent u te laat, dat had u eerder moeten doen.

De heer Van Caldenberg (SP): Mevrouw Fischer, maar u heeft kennelijk voldoende vertrouwen, u weet het wel?

Mevrouw Fischer-Otten (50PLUS): Ik weet het niet, ik weet wel de richting en ik denk dat deze 2 mensen die daar zitten slim genoeg zijn om in zoverre iemand erbij te vragen waar eigenlijk GroenLinks en D66 waarschijnlijk in mee hadden kunnen gaan. Dat hebben ze niet gedaan, dus ja, afwachten dan.

De heer Van Caldenberg (SP): Ja, maar mevrouw Fischer, vindt u dan niet ook dat wij als Staten die formateur moeten benoemen?

Mevrouw Fischer-Otten (50PLUS): Nee, dat vind ik niet.

De voorzitter: Daar komen we zo op.

Mevrouw Fischer-Otten (50PLUS): Ja, dat kan zo zijn, dat vind ik niet. Wij kunnen wel, als het voorstel komt, dat becommentariëren, maar ik kan u wel zien dus...

De voorzitter: Goed, dat was de 2e termijn? Oké, dank u wel. Daarmee is de bijdrage van de Staten in 2e termijn achter de rug en kijk ik even... Er moet even 3 minuten worden geschorst van de zijde van de informateurs. Dan zie ik u hier, om 18.25 uur hamer ik weer af, aan, op.

[SCHORSING]

De voorzitter: Dames en heren, ik verzoek u weer plaats te nemen, 3 minuten is 3 minuten. Ik geef het woord aan de informateurs en de 1^e zal zijn de heer Koopmans.

De heer Koopmans: Voorzitter, dank u wel. Er zijn geen vragen gesteld, tenminste ik heb ze niet opgemerkt, aan de informateurs. Voorzitter, wij trekken de conclusie, en ik denk dat we dat met elkaar kunnen doen, dat in het debat dat we met elkaar gehad hebben over de brief die de heer Gabriëls en ik geschreven hebben, dat daarover aan de orde is dat het CDA, Forum voor Democratie, de PVV, de VVD, de Partij voor de Dieren, LOKAAL-LIMBURG en 50PLUS zeggen: ja, wij doen daaraan mee. Voorzitter, er zijn andere partijen die zeggen: we doen daar niet aan mee en er is van alles gezegd over de mate waarin. Voorzitter, net kwam nog heel even, en daarom vroeg ik even om een schorsing, het punt aan de orde van de hoeveelheid formateurs, het aantal formateurs. In het gesprek dat naar aanleiding van het overleg dat de partijen die ik net noemde, als bereidheid net namens, mevrouw Straus heeft dat verteld, naar D66 en GroenLinks hebben uitgesproken, is letterlijk gezegd, mevrouw Straus zei het ook al: wij hebben de bereidheid om een 3^e formateur toe te voegen indien dat ertoe leidt, en wij hopen dat dat ertoe leidt, dat GroenLinks en D66 aan dit construct gaan meedoen en er was nog een randvoorwaarde bij met betrekking tot het uitspreken van dat het niet principieel aan de orde kan zijn dat, als er een gedeputeerde komt van welke kleur dan ook en er zijn er 2 genoemd, dan moet uitgesproken worden dat dat dan niet weer op het einde uitgesloten is, maar voorzitter, ik constateer, en ik heb net nog even overleg gehad samen met de heer Gabriëls met de betrokken fractievoorzitters, dat die randvoorwaarde niet ingevuld is en dat daarom het voorstel zoals het staat in onze brief het voorstel is en ook degene die we daarbij voor ogen hadden, dat was de heer Gabriëls, die zei natuurlijk zelf ook: ja wacht even, op zo'n manier, waarbij 3 partijen aan de linkerkant zeggen 'ja, maar daar doen we niet aan mee', 4 partijen, ja de SP heeft het anders geformuleerd, dan is het ook de vraag wat zijn kwaliteiten die er onmiskenbaar zijn en de wijze van opereren wat die dan kunnen bijdragen aan het wegnemen van het wantrouwen en dat maakt dat wij met elkaar de conclusie getrokken hebben net dat het voorstel zoals in de brief zit, het voorstel blijft voorzitter.

De voorzitter: De heer Van Caldenberg.

De heer Van Caldenberg (SP): Ja voorzitter, voor de helderheid omdat mevrouw Fischer en ook de heer Franssen zeiden: wij steunen dit als er 3 formateurs komen. Nou, en die zijn er nu niet en prima dat u daarvoor kiest, maar die helderheid is er, 2 formateurs en niet meer.

De heer Koopmans: Ja en dat hebben we net ook met de heer Franssen, trouwens met alle betrokkenen, mevrouw Fischer, besproken. U kunt een interruptie plaatsen denk ik.

De voorzitter: Ja, mevrouw Fischer.

Mevrouw Fischer-Otten (50PLUS): Ja, ik hoorde daarnet die vraag, maar ik heb ook net gezegd in mijn antwoord: wij blijven het steunen zoals het er... Ik heb niet expliciet gezegd 'zoals het er lag', maar ik heb wel gezegd: zoals net, steunen wij dit.

De heer Koopmans: Voorzitter en daarmee constateren wij met elkaar en wij ook als informateurs, dat we de weg die middels onze brief ingeslagen is, gaan oppakken en dat mevrouw Straus en ondergetekende deze interessante en ingewikkelde klus of gemakkelijke klus, dat zullen we wel zien in de komende weken, gaan oppakken en voorzitter, mag ik dan tot slot nog even zeggen dat de wijze waarop collega Geert Gabriëls hier in dit proces geopereerd heeft voor iedereen, maar ook voor mijzelf en voor het team daar rondom heen, een wezenlijke bijdrage is geweest om het proces om te komen tot welke oplossing dan ook, veel losser heeft gemaakt en veel meer ertoe heeft bijgedragen dat we naar alle, alle, alle mogelijkheden gekeken hebben en voor die wijze waarop hij die bijdrage geleverd heeft, los nog van de gezelligheid af en toe en soms ook de ingewikkeldheid, zou ik hem, en ik hoop dat dat is namens Provinciale Staten, hartelijk willen bedanken.

De voorzitter: Ik sluit mij daar graag bij aan en ik denk dat de heer Gabriëls ik denk na afloop van de vergadering wel een rondje geeft of in ieder geval verdiend heeft, 1 van de 2, na al deze woorden van waardering, dat denk ik ook. De conclusie is getrokken dames en heren, daar hoeft niet over gestemd te worden als zodanig. Dus dat is niet aan de orde, maar het debat is daarmee beëindigd.

9. Voorraadagenda

De voorzitter: Dan gaan we nu naar agendapunt 9 van de agenda en dat is de voorraadagenda. Provinciale Staten wordt voorgesteld de voorraadagenda gewijzigd vast te stellen. Kan dat gebeuren? Aldus besloten? Aldus besloten.

10. Moties vreemd aan de orde van de dag

De voorzitter: Komen we bij de moties vreemd aan de orde van de dag. Er zijn 2 moties ingediend. De 1^e motie is motie 2467, de motie wordt ingediend door de heer Rossel van GroenLinks. Die geef ik graag de gelegenheid om daarover het woord te voeren. Het is de motie over de Railagenda, nachtnet, en daarna komt motie 2468 over het Limburgs hoger onderwijs. Ik verzoek de gedeputeerde, ik denk dat dat de heer Mackus is bij de Railagenda, om even achter de tafel plaats te nemen. Ja, dank u wel.

De heer Rossel (GroenLinks): Voorzitter, dank u wel. Voorzitter, de laatste tijd heeft er in Limburg in diverse grote steden, ook op initiatief van GroenLinks, het geluid geklonken om te kijken of er toch haalbaarheid kan komen naar een nachtnet via het spoor, maar dan verder kijkend dan onze rijksgrenzen, maar ook te koppelen aan de ambities, aan het grensoverschrijdend

Railagendaprogramma dat wij hebben in de Railagenda Limburg. In de motie hebben we diverse van die projecten ook genoemd staan. Het gaat ons niet om nu al voor de muziek vooruit te rennen en het college ook niet voor onmogelijke opdrachten te stellen, maar het hiertoe op te roepen en te laten verzoeken te kijken wat is haalbaar en wat niet en daar via de reguliere rapportages ook zeg maar melding van te maken. Uiteraard daar waar haalbaarheid mogelijk is en wenselijkheid ook mogelijk is, verwachten we wel ook dat er directe concrete plannen naar ons toekomen. Dus niet dat we alleen maar in het ongewisse blijven of dat we weer dan een vervolgstap moeten zetten, maar er ook gewoon proactief gehandeld wordt. Er zijn in diverse grote steden, ik weet zelfs dat de gemeente Maastricht zich erbij heeft aangesloten, maar in Heerlen was unanimiteit. Dat zijn allemaal gemeenten, de tram Maastricht-Hasselt, Heerlen waar dadelijk de intercity Eindhoven-Aken verder komt. In Venlo is hij aangenomen, waar de intercity Eindhoven-Venlo-Düsseldorf moet komen. Het zou mooi zijn als we het nachtnet, want Limburg is een blinde vlek, laten aansluiten. Ik hoop dat deze motie vandaag gewoon een meerderheid gaat krijgen want dat zou gewoon de ambitie van de Railagenda nogmaals verder verstevigen. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel. Ik kijk even of er behoefte is aan andere vragen. Ja, dat mag.

De heer Housmans (PVV): Voorzitter, deze motie roept een aantal vragen op. In het 1^e verzoek wordt gevraagd om een onderzoek, maar in het 2^e en 3^e en 4^e wordt al uitvoering gegeven aan de uitwerking van het onderzoek, nog voor het gedaan is. Is het nou de bedoeling om daadwerkelijk het nachtnet te gaan implementeren of is het de bedoeling om eerst eens te gaan kijken of er nut en noodzaak is, oftewel dat er daadwerkelijk ook gebruik van gaat worden voordat we daar überhaupt iets gaan doen. Dat lijkt me de hamvraag in dezen. De volgende vraag is, in onder andere de gemeenteraad van Sittard-Geleen werd deze motie gepresenteerd alsof die al door de Staten was aangenomen, maar daar heb ik erop moeten attenderen dat die zelfs niet eens op de agenda heeft gestaan en dat die de vorige keer niet verder kwam dan het Presidium. Dus hoe kan dat? En de 3^e vraag is, als we kijken naar de inbreng van GroenLinks hier de afgelopen jaren, met name over nachtrust met vliegtuigen en geluidsoverlast, hoe kunt u dan uitleggen dat het niet toegestaan kan zijn dat een vliegtuig na 23.00 uur over mag vliegen, maar dat het wel geen enkel probleem is om geluidsoverlast te hebben. Denk bijvoorbeeld even aan de bewoners van de hoogbouw in Limbrichterveld in Sittard-Geleen of de flats in Geleen als er om 02.45 of 03.15 uur een trein langs komt denderen. Is GroenLinks dan niet het spoor een beetje bijster?

De voorzitter: Ja, dat zijn 3 vragen.

De heer Rossel (GroenLinks): Dat zijn 3 vragen. Laat me de 2^e vraag meteen beantwoorden, dat ik niet ga over hetgeen in de raad van Sittard-Geleen gebeurt, dus daar kan ik geen antwoord op geven en daar wil ik ook geen antwoord op geven, dat is aan de raad van Sittard-Geleen om daar antwoord op te geven. De 3^e vraag, het gaat hier om ook de wenselijkheid te onderzoeken en daar moeten ook alle randvoorwaarden in komen, dus ook mogelijk overlast van een nachtnet zal daarin bekeken moeten worden. Ik denk dat het college daar ook integraal in moet kijken, dus daarmee wil ik de zorg van de PVV weggenomen hebben en wat de 1^e vraag betreft, ik heb net ook in mijn inleiding van deze motie gezegd, het gaat erom eerst de wenselijkheid en de haalbaarheid in kaart te brengen, maar ik verwacht wel, als er wenselijkheid en haalbaarheid is, dat er voorstellen komen en u weet ook, het college kan niet zonder geld dat wij vrijmaken en voor niets gaat de zon op in de wereld, dus ook dit zal waarschijnlijk geld kosten en dan is ook maar de vraag wie draagt de kosten en dan moeten er voorstellen langskomen. Dus ja, we verwachten wel proactiviteit en doorschijn van het college als er plannen kunnen komen, maar ze kunnen niet zonder ons zomaar tot implementatie van een nachtnet overgaan.

De heer Housmans (PVV): Ja, voorzitter, gelet op dat laatste dat gezegd is, dat het ook geld gaat kosten en het feit dat we hier nog met het formatieproces moeten bezig zijn, waar ook een financiële paragraaf in hoort, lijkt het mij verstandig, en dat is de vraag die ik wil stellen, of dit niet beter daar kan worden ingebracht als zijnde een onderzoek, zonder die andere zaken die erbij staan, zodat dat daar ook op zijn merites getoetst kan worden in de integrale afweging van alle andere zaken, voordat er überhaupt een financiële paragraaf geschreven kan worden of terwijl er aan de financiële paragraaf geschreven kan worden. Dat doet meer recht aan de intentie, maar ook aan het proces hier want anders...

De heer Rossel (GroenLinks): Ik wil reageren op de heer Housmans. Ik wil even afwachten wat het college daarvan vindt en dan wil ik dat graag in overweging brengen met de andere mede-indieners van deze motie.

De voorzitter: Dank u wel. Mevrouw Werrij.

Mevrouw Werrij (CDA): Ja voorzitter, inderdaad de zak geld die zal er dan bij moeten en op dit moment valt dat namelijk niet binnen de concessie. De heer Housmans zei het terecht, wat ons betreft hoort dit eigenlijk ook thuis bij de gesprekken voor dat extraparlamentaire college en de vraag is ook: hoe wil GroenLinks die keuze maken qua middelen dan, waar gaat u dat geld dan vandaan halen?

De heer Rossel (GroenLinks): Voorzitter, als er een voorstel komt en dat moet uitgewerkt worden en het college komt dan met voorstellen, dan doet het college normaal gesproken een dekkingsvoorstel. Dat is het verzoek dat wij hier doen. Dus ik zou ook eerst even het woord graag aan het college laten. Ik hoor de bezwaren en bedenkingen vanuit de CDA-fractie en vanuit de PVV-fractie. Er zijn veel fracties in dit huis die in ieder geval de strekking van deze motie omarmen en het zou mij een lief ding waard zijn als we hier een groot draagvlak hebben om te kijken naar de mogelijkheden van een nachtnet zonder dat we nu inderdaad de coalitieonderhandelingen frustreren. Sterker nog, dit kan natuurlijk in de coalitieonderhandelingen gewoon meegenomen worden wat mij betreft.

De voorzitter: Geen anderen, dan geef ik het woord aan de heer Mackus voor een reactie en daarna gaan wij over tot stemming.

Gedeputeerde Mackus: Dank u wel voorzitter. Ja, de vorige coalitieperiode, of regeerperiode, ik zit al te denken in extraparlamentaire namen, wat dan weer was, heeft de heer Van Wageningen van D66 herhaaldelijk ook voor nachtnet gepleit. Er is toen ook een onderzoek geweest met name dat ging over het busvervoer. Daar bleek dat eigenlijk, gezien de kosten, het gebruik heel beperkt was. Wat wij vaak zien in afspraken met Arriva, dat wij met Pinkpop, andere evenementen, met de wandelvierdaagse Nijmegen of met carnaval, dan heb je een extra vraag en dan heeft het echt zin. Daarbuiten is het wat mager. Om een beeld te geven, stel we zouden graag de trein van Eindhoven naar Maastricht, de intercitty, door laten trekken naar Maastricht in een nachtnet, kost dat ongeveer, afhankelijk van reizigers, tussen de € 1,6 miljoen en de € 2,1 miljoen structureel per jaar en dat moet hier bijgelegd worden. Dus ik zou dat punt nu willen ontraden, alleen als de Staten behoefte hebben en ik zeg u sowieso toe dat wij in beeld brengen wat er al is qua reizigersbehoefte, wat dat peil is, wat de kosten zijn om een aantal lijnen door te trekken in nachtnetverband indicatief en dat dat meegenomen wordt want het 2^e is natuurlijk een financiële vraag die wij als dit college dat eigenlijk qua geld op zijn eind loopt in de nieuwe Railagenda ergens een plek krijgen en daar afgewogen wordt. Dus in die zin, of het nu aangenomen wordt of afgeraden, ik zal altijd... A, ik breng het u in beeld en b, de financiële vraag. Ja, die kunnen wij met dit college, dat zal altijd een nieuw college moeten

opnemen. Dus in die zin zou ik zeggen daar wordt het uitgewerkt en wat u doet als Staten dat is aan uw Staten.

De voorzitter: Toezegging is genoteerd. Dus er zal worden gekeken naar het nachtnet daar waar dat aan de orde is, maar de motie wordt ontraden vanuit het college op dit moment. Ja.

De heer Rossel (GroenLinks): Ja voorzitter, op basis van deze toezegging, kunnen wij natuurlijk de motie aanhouden.

De voorzitter: De motie wordt aangehouden. Dan dank ik de heer Mackus voor zijn bijdrage. Motie 2467 wordt aangehouden. Kom ik bij motie 2468, motie over de commissie Van Rijn. Hij wordt door 10 fracties ondersteund. Ik mis nog een 11^e, als die nou nog 'ja' zegt, dan kunnen we snel door denk ik, maar dat is nog even de vraag, maar even mevrouw Strauss om dat toe te zeggen.

Mevrouw Straus (VVD): Ja voorzitter, ik ben heel blij dat ik ook de 11^e fractie mag toevoegen aan deze motie. Zojuist heeft de fractie van D66 in de persoon van mevrouw Jenneskens ook aangegeven graag deze motie te willen steunen.

De voorzitter: Die vullen wij nu in. Ja.

Mevrouw Straus (VVD): Er is een commissie ingesteld door het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, die heet de commissie Van Rijn. Die heeft een opdracht gekregen om in Nederland te kijken naar de bekostiging van het hoger onderwijs. Daarbij hebben zij als opdracht gekregen: kijk nou of we niet meer kunnen doen voor de technische opleidingen. Nou, dat hebben ze gedaan, maar de conclusies daaruit werken zeer nadelig uit voor onze Limburgse hogeronderwijsinstituten. We hebben daar vanochtend een informatiesessie over gehad, ze hebben gevraagd of wij hen willen helpen ondersteunen in hun lobby naar het ministerie om de drastische conclusies van de commissie Van Rijn enigszins bespreekbaar te maken in ieder geval en gelukkig zijn alle partijen in dit huis zo constructief, in dit geval in ieder geval zeker, om deze motie te ondersteunen.

De voorzitter: Dank u wel. Zijn er nog anderen die het woord wensen? Niet, dan kijk ik even naar de heer Van den Akker, die zal waarschijnlijk het omarmen c.q. verwarmen.

Gedeputeerde Van den Akker: Ja, dank u voorzitter. Hartelijk dank aan de motie van de VVD-fractie met alle partijen in Provinciale Staten. Multiparty noemen ze dat. Ik spreek niet over extra- of intraparlementair, ik denk dat het heel goed is om te laten zien dat het Limburgs Parlement hier gewoon 1 unaniem signaal richting Den Haag geeft dat waar onderwijsbezuinigingen ons onderwijs en economische structuur fundamenteel dreigen te raken en daarmee ook al een bommetje kunnen leggen onder juist de technische beroepen waar we zoveel behoefte aan hebben, de technische opleidingen op de hogescholen. Eigenlijk is de vraag ook welk probleem hiermee wordt opgelost. Niet uit te leggen, een hele ingewikkelde rekenmethode en leidt tot een onevenredige herverdeling van middelen en ook nog eens de hogescholen en universiteiten op achterstand zet omdat ze opeens veel minder tijd hebben om ook rekening te houden met de veranderende ontwikkeling van de bevolking. Niet alleen goed is om hier het standpunt van Provinciale Staten over te brengen richting de minister en de andere stakeholders, zoals de motie oproept, maar dat u dat ook zelf met uw fracties via de partijlijn richting de Tweede en zo nodig vandaag verkozen Eerste Kamerfracties zult doen, zodat we gewoon ook voor al onze hogeronderwijsopleidingen in Limburg voldoende mensen en middelen beschikbaar houden. Daarmee neemt het college de motie graag over.

De voorzitter: Ja, maar desondanks breng ik hem zodanig in stemming dat ik kan zeggen dat hij met algemene stemmen wordt aanvaard. Kan ik dat zo zeggen? Want anders is de motie overgenomen en is er geen motie, maar hij kan worden aanvaard. Dan is hij met algemene stemmen aanvaard, aldus besloten. Dank u wel.

11. Sluiting

De voorzitter: En dan ben ik vervolgens met u gekomen bij agendapunt 11 van deze vergadering en dat is de blijde aankondiging dat bij gelegenheid van het feit dat wij voor de Eerste Kamer hebben gestemd, dat wij alle kiezers altijd graag een consumptie willen aanbieden en dat is de nazit die wij in de Grote Staat doen. Had u overigens gemerkt dat wij, omdat wij zo'n feestelijke bijeenkomst hebben in het kader van de verkiezingen, over bloemen hebben beschikt op de interruptietafel, dat wij de vlaggen hebben opgehangen en dat de bodes in smoking hier rondliepen. Dat had allemaal te maken met het feit dat verkiezen toch een feest moet zijn in de democratie en wij hebben dat op deze wijze willen onderstrepen. Dank voor uw bijdrage daaraan en ik sluit deze vergadering.

(Einde van de vergadering om 18.26 uur)

De notulen van de vergadering van 27 mei 2019 zijn door Provinciale Staten goedgekeurd in hun vergadering van 4 oktober 2019.

Dhr. mr. A.O.J. Pregled, waarnemend griffier

Dhr. drs. Th.J.F.M. Bovens, voorzitter